

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

19

СТУДЗЕНЯ 2016 г.

АЎТОРАК

№ 9 (28119)

Кошт 2000 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Трансгенная
бульба
на прылаўку?

СТАР. 5

З хобі
давядзецца
развітацца

СТАР. 8

Ад антычных
віл
да савецкай эпохі

СТАР. 9

ЦЫТАТА ДНЯ

Уладзімір ЗІНОЎСкі,
міністр эканомікі:

«Мы павінны адыходзіць — і гэта робіць урад з мінулага года — ад агульнай падтрымкі дзяржспрадыпрыемстваў і падтрымліваць высокарэнтабельныя, якія даюць добрую дабаўленую вартасць. Гэта і падаткі, і бюджэт. І гэта абсалютна апраўдана. З іншага боку, мы павінны падтрымліваць тэя напрамкі і віды дзейнасці, якія даюць інавацыйную эканоміку, — для таго, каб дзяржава і грамадства ў будучыні маглі атрымаць пэўныя дывідэнды. Абсалютна стратныя прадпрыемствы мы не можам падтрымліваць. Мы павінны іх рэструктурызаваць, нейкія іншыя эканамічныя дзеянні з імі планаваць».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 19.01.2016 г.

Долар ЗША		20419,00 ▲
Еўра		22227,00 ▲
Рас. руб.		259,75 ▲
Укр. грыўня		828,36 ▲

ISSN 1990 - 763X

1 6 0 0 9 >

9 771990 763008

ЧЫСТАЯ, ПРАЗРЫСТАЯ, ГАЮЧАЯ...

Ірына КАЗЛОЎСКАЯ (на фота) часта наведвае гэты куточак — тут, у Капылі, пад самым схілам старажытнага гарадзішча, б'е крыніца — чыстая, празрыстая... Вада ў ёй не проста смачная. Галоўнае, яна мае гаючыя ўласцівасці. — Многія капыляне і жыхары раёна прыходзяць і нават прыязджаюць да гэтага помніка прыроды, каб набраць вадзіцы: крыніца дапамагае хворым на страўнік, — кажа Ірына Міхайлаўна. На Вадохрышча крыніца пад гарою ўжо не першы год пераўтвараецца ў своеасаблівую Мекку: тут збіраецца шмат людзей, якія хочуць набраць асвячонай вады.

Фота Анастасія КІПЕЦЬЧУКА

Лічбы і факты

НЕ СЯДЗЕЦЬ СКЛАЎШЫ РУКІ

Амаль палова насельніцтва
гатова працаваць і на пенсіі

Як беларусы ставяцца да новаўвядзенняў у сацыяльнай сферы і, у прыватнасці, у пенсійнай сістэме? Сектар сацыяльных інавацый Інстытута сацыялогіі НАН Беларусі прысвяціў гэтаму спецыяльнае сацыялагічнае даследаванне, даныя якога былі апублікаваныя ў манаграфіі «Беларусь на шляху ў будучыню».

Даследаванне паказала, што задаволены памерам сваіх пенсій 39,9% пажылых беларусаў — з іх 41,7% працуючых пенсіянераў і 38,2% — непрацуючых. (Нагадаем, што пры гэтым у краіне нізкі ўзрост выхаду на пенсію. Павышэнне пенсійнага ўзросту ўжо адбылося ва ўсіх краінах-суседках Беларусі, акрамя Расіі.)

У нашай краіне сёння прапануецца іншая магчымасць — добра-

ахвотны выхад на пенсію ў больш познім узросце. Гэта дазволіць у будучыні павялічыць памер сваёй пенсіі.

Так, за першы поўны год працы без атрымання пенсіі яна будзе павялічана на 6% заробку, які прымаецца для яе вылічэння, за другі — на 8%, за трэці — на 10%, за чацвёрты — на 12%, за пяты і кожны наступны год — на 14%. Калі праца без атрымання пенсіі працягваецца менш за поўны год, то павелічэнне пенсіі за кожны поўны год два месяцы такой працы складае 1% заробку. Пры гэтым пенсія максімальным памерам (75% заробку) не абмяжоўваецца. У выніку за 5 гадоў працы без атрымання пенсіі яе памер можа павялічыцца ў 1,7 — 2 разы.

СТАР. 4

Уладзімір ВАШЧАНКА:

«МІНУЛЫМ ЛЕТАМ СТАРЫЯ Ў ВЁСКАХ НАВАТ ХАДЗІЛІ З ІКОНАМІ...»

Лепш

папярэдзіць загадзя...

— Сёння мы можам падводзіць вынікі не толькі за год, але і за пяцігодку ў цэлым. Мы разгарнулі сапраўдны прафілактычны фронт і бачым дзякуючы яму шмат пазітыўных зрухаў. Захоўваецца тэндэнцыя да зніжэння як колькасці ўзгаранняў, так і выпадкаў гібелі людзей на іх. Калі яшчэ ў 2010 годзе загінулых было 1124, то летась нам удалося збіць гэтую лічбу да 579. Па сутнасці гэта стала вынікам узаемадзеяння ўсіх зацікаўленых структур, органаў улады, іншых суб'ектаў прафілактыкі, якія разам з Міністэрствам па надзвычайных сітуацыях і займаюцца гэтымі пытаннямі. Мы ж выконваем даручэнне кіраўніка дзяржавы — быць бліжэй да людзей. Ідзём на прамыя кантакты з насельніцтвам, тлумачым на яскравых прыкладах, да чаго прыводзяць бесклапотныя паводзіны. Абраўшы такую тактыку працы, мы ўжылі ўжо шмат яе форм. Гэта і сустрэчы ў калектывах, і арганізацыя сельскіх сходаў, і

19 студзеня прафесійнае свята адзначаюць беларускія выратавальнікі. У іх актыве — тысячы выратаваных жыццяў, дзясяткі тысяч затушаных пажараў і незлічонае колькасць уратаванай маёмасці. Праца іх запатрабаваная заўжды — то з-за выбрыкаў нябеснай канцылярыі, то з-за слаўтага чалавечага фактару. З якімі ж вынікамі адно з самых аператыўных ведамстваў Беларусі ўступае ў 2016 год? Аб гэтым карэспандэнт «Звязды» пагутарыў з міністрам па надзвычайных сітуацыях Беларусі Уладзімірам ВАШЧАНКАМ.

пакватэрныя абходы... Паралельна мы дэманстравалі, што адбываецца з людзьмі, з іх жыллом, з маёмасцю пры безадказных паводзінах. У нашым арсенале — дакументальныя фота- і відэаматэрыялы з месцаў трагедый. Яны крапаюць нават вельмі моцных духам людзей.

— Якія акцэнты будуць зроблены ў бягучым годзе?

— Вельмі пільна працягнем працаваць з людзьмі, якія маюць патрэбу ў дапамозе больш за астатніх — гэта старыя, адзінокія і сем'і з дзецьмі. Працягнем расказваць пра тое, як жыць беспечна, у дзіцячых садках і школах. У апошнія гады распачалі актыўнае супрацоўніцтва са студэнтамі. Летась падпісалі дамову аб узаемадзеянні з БРСМ. Мы шукаем розныя метады, вынаходзім і апрабоўваем іх для таго, каб прыцягнуць да нашай працы як мага больш зацікаўленых людзей. А далей людзі навучацца чамусьці карыснаму самі, падкажуць штосьці сваім сябрам, родным і бліжкім, тэя працягнуць такі інфармацыйны ланцужок далей...

СТАР. 2

МЕСЦА СУСТРЭЧЫ — МІНСК

Пасяджэнне Вышэйшага дзяржаўнага савета Саюзнай дзяржавы плануецца правесці ў I квартале 2016 года

Аб гэтым ішла размова на сустрэчы Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі з дзяржаўным сакратаром Саюзнай дзяржавы Рыгорам Рапотам, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

Аляксандр Лукашэнка прапанаваў правесці пасяджэнне ў Мінску, адзначыўшы, што для Беларусі гэта будзе важным. «Думаю, што, напэўна, можна было і ў Мінску запланаваць правядзенне Вышэйшага дзяржаўнага савета, таму што і вышэйшыя службовыя асобы Расіі даўно ўжо не былі ў Мінску, — адзначыў Прэзідэнт. — Для Мінска, для Беларусі гэта будзе важна».

Кіраўнік дзяржавы нагадаў аб дацягнутай з Прэзідэнтам Расіі дамоў-

ленасці правесці пасяджэнне ВДС у I квартале 2016 года. Аляксандр Лукашэнка пацікавіўся, якія пытанні прапануецца разгледзець на пасяджэнні ВДС, і выказаў гатоўнасць пры неабходнасці падключыцца да прапрацоўкі парадку дня.

Рыгор Рапота ў сваю чаргу расказаў, што спецыялісты, эксперты абедзвюх краін, Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы ў цэлым гатовы да правядзення Вышэйшага дзяржаўнага савета, неабходна вызначыцца з датай. Паводле слоў дзяржсакратара СД, на расійскім баку існуе разуменне таго, што пасяджэнне павінна прайсці ў беларускай сталіцы.

Рыгор Рапота адзначыў, што пасяджэнне ВДС пройдзе ў лютым-сакавіку, на гэты час у парадак дня

ўключана 12 пытанняў. Паводле слоў дзяржсакратара, у парадку дня ў ходзе падрыхтоўкі магчымы карэктывы, але яны будуць нязначнымі. «Гэтыя пытанні ахопліваюць увесь спектр дзейнасці Саюзнай дзяржавы», — сказаў ён.

Размова пойдзе аб зацвярджэнні саюзнага бюджэту на 2016 год, выніках рэалізацыі бюджэту 2015 года. На ВДС будуць абмяркоўвацца вынікі гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва з улікам усіх фактараў, якія ўплываюць на развіццё гэтай сферы дзейнасці, а таксама знешнепалітычнага ўзаемадзеяння за два папярэднія гады. Удзельнікі пасяджэння ВДС прымуць праграму ўзаемадзеяння на наступныя два гады.

ПЛЁННАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА Ў КОСМАСЕ

Кітайскі ракетаносец вывеў на арбіту беларускі тэлекамунацыйны спадарожнік

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка і Старшыня КНР Сі Цзіньпін абмяняліся ў гэтай сувязі віншавальнымі тэлеграмамі, паведамлілі ў прэс-службе беларускага лідара. Запуск быў праведзены з кітайскага касмадрома «Січан».

Кіраўнік беларускай дзяржавы падкрэсліў, што гэта з'яўляецца важнай падзеяй і вынікам шматгадовага супрацоўніцтва дзвюх краін, якое мае ўсеабдымны характар. «Выведзены на арбіту кітайскім ракетаносцам спадарожнік стаў ключавым элементом нацыянальнай сістэмы спадарожнікавай сувязі і вяртання Рэспублікі Беларусь, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. — Праект мае высокую інавацыйную, эканамічную, сацыяльную і палітычную значнасць для нашай краіны».

На думку Прэзідэнта Беларусі, запуск спадарожніка, які з нецягнем чакалі як у Кітаі, так і ў Беларусі, наглядна дэманструе дасягненні кі-

тайскай навукі і тэхнікі ў галіне асваення космаса.

Аляксандр Лукашэнка выказаў упэўненасць, што далейшая сумесная работа па развіцці касмічных тэхналогій дасць магчымасць Беларусі і Кітаю пашырыць магчымасці ў сферы тэлекамунацыйных паслуг.

Кіраўнік дзяржавы павіншаваў Старшыню КНР з гэтай важнай падзеяй. Аляксандр Лукашэнка ад імя беларускага народа пажадаў кітайскім вучоным, спецыялістам у галіне касмічных тэхналогій і сістэм сувязі

новых адкрыццяў і далейшых поспехаў на карысць усяго чалавецтва.

У сваю чаргу Сі Цзіньпін адзначыў, што праект спадарожніка сувязі «Белінтэрсат-1» з'яўляецца важным вынікам беларуска-кітайскага ўзаемадзеяння ў галіне развіцця космаса. «Праект спадарожніка сувязі «Белінтэрсат-1» з'яўляецца важным увасабленнем беларуска-кітайскіх адносін усебаковага стратэгічнага партнёрства, а таксама важным вынікам беларуска-кітайскага ўзаемадзеяння ў галіне развіцця космаса», — падкрэсліў Сі Цзіньпін. Ён выказаў упэўненасць, што гэты спадарожнік акажа садзейнічанне развіццю беларускай эканомікі, росту народнага дабрабыту і грамадскаму прагрэсу.

Старшыня КНР запэўніў, што кітайскі бок будзе ў далейшым прыкладаць сумесныя намаганні, накіраваныя на ўмацаванне інавацыйнага супрацоўніцтва, бесперапынна развіваць беларуска-кітайскія адносіны ўсебаковага стратэгічнага партнёрства на карысць дзвюх краін і народаў.

■ Актуальна

ШТРАФЫ «СКУДНЕЮЦЬ», А ПРАВЕРАК ПАКУЛЬ НЕ БУДЗЕ

Пытанні індывідуальных прадпрымальнікаў, якія ажыццяўляюць гандаль таварамі лёгкай прамысловасці, па-ранейшаму знаходзяцца ў цэнтры ўвагі дзяржаўных інстытутаў. Аб гэтым сведчыць у тым ліку і тое, што 16 студзеня адбылася нарада членаў грамадскага кансультацыйнага савета пад старшынствам намесніка міністра эканомікі Ірыны КАСЦЕВІЧ. У ёй прынялі ўдзел прадстаўнікі зацікаўленых дзяржорганаў, а таксама бізнес-супольнасці. Абодва бакі шукаюць цывілізаваныя і прымальныя рашэнні. Удзельнікі пасяджэння разгледзелі самыя праблемныя пытанні: адказнасць за парушэнні патрабаванняў тэхнічных рэгламентаў ЕАЭС, праверкі падатковымі органамі выканання нормаў Указа №222, а таксама неабходнасць устаноўкі і выкарыстання плацежных тэрміналаў у гандлёвых аб'ектах.

Дасведчаны —

значыць узброены

Лідары бізнес-саюзаў лічаць, што адна з прычын нявыхаду індывідуальных прадпрымальнікаў на працу — боязь жорсткіх мер Указа №48. Згодна з ім за адсутнасць неабходных дакументаў, у тым ліку сертыфікатаў адпаведнасці, прадугледжаныя важкія штрафныя санкцыі. Для вырашэння гэтага пытання ўдзельнікі пасяджэння прапануюць працягнуць тлумачальную працу аб прымяненні Указа №222.

Намеснік старшыні Дзяржстандарта Сяргей ІУЛЕУ паведаміў, што на сайце ведамства прадпрымальнікі могуць атрымаць найбольш важную і неабходную інфармацыю, уключаючы вытрымкі з нарматыўных дакументаў, тлумачэнні па працэдурах сертыфікацыі, дэкларавання, пералікі органаў па сертыфікацыі і выпрабавальных лабараторый і пакрокавую інструкцыю. Акрамя таго, рыхтуюцца для размяшчэння на сайце дадатковыя матэрыялы па ажыццяўленні працэдуры пацвярджэння адпаведнасці. У сваю чаргу лідары бізнес-саюзаў паабяцалі падрыхтаваць спіс дадатковых пытанняў і падаць іх у дзяржорганы з мэтай далейшай сумеснай распрацоўкі каментарыяў і інструкцый.

Без фанатызму

У першым паўгоддзі Дзяржаўны камітэт па стандартызацыі не плануе правяраць індывідуальных прадпрымальнікаў, якія гандлююць таварамі лёгкай прамысловасці. Адміністрацыйная адказнасць за парушэнне тэхнічных рэгламентаў таксама ў

хуткім часе можа зменшыцца. Па словах намесніка старшыні Дзяржстандарта Сяргея Іўлева, цяпер падрыхтаваны прапановы па зніжэнні памеру штрафных санкцый да індывідуальных прадпрымальнікаў за парушэнні ў галіне санітарна-эпідэміялагічных патрабаванняў і патрабаванняў тэхнічных нарматыўных прававых актаў.

Акрамя таго, як патлумачыў намеснік міністра па падатках і зборах Уладзімір МУКВІЧ, індывідуальныя прадпрымальнікі, якія не маюць плацежных тэрміналаў, але заключылі дагавор на іх устаноўку да 1 студзеня 2016 года, будуць вызвалены ад адказнасці. Таксама Уладзімір Муквіч адзначыў, што масавых праверак выканання нормаў Указа №222 не плануецца, аднак падкрэсліў, што гаворка пра мараторый не ідзе.

Сертыфікаты — праблема не для ўсіх

Далёка не ўсе індывідуальныя прадпрымальнікі, якія гандлююць таварамі лёгкай прамысловасці, сёння перажываюць праблему. Напрыклад, члены Беларускага саюза прадпрымальнікаў працягнулі сваю працу. Як адзначыў старшыня Саюза Аляксандр КАЛІНІН, яны маюць усе неабходныя дакументы на працуюць, якая рэалізуецца. Таксама працуюць і члены Мінскага сталічнага саюза прадпрымальнікаў і наймальнікаў.

Ілья КРЫЖЭВІЧ.
kryzhevich@zviazda.by

«МІНУЛЫМ ЛЕТАМ СТАРЫЯ Ў ВЁСКАХ НАВАТ ХАДЗІЛІ З ІКОНАМІ...»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Вось дзякуючы такой масіраванай прафілактыцы і знізілася штогадовая колькасць пажараў з 2010 года амаль на 3 тысячы! Пад асаблівым кантролем у нас дзіцячая смяротнасць. Летась агонь забраў дванаццаць юных жыццяў па ўсёй краіне. Калі зазірнуць у архіўныя звесткі пачатку тысячагоддзя, тады ледзь не па кожнай асобнай вобласці гэтая лічба была большая. І такія сумныя лічбы, як сведчыць статыстыка, што вядзецца з канца саракавых гадоў мінулага стагоддзя, знаходзяцца цяпер на гістарычным мінімуме.

Калі б яшчэ ўсе бацькі ставіліся адказна, то такія выпадкі здараліся б яшчэ радзей! Дзеці ж часцей за ўсё гінуць праз тое, што дарослыя паводзяць сябе бескаляптна, пакідаюць іх без нагляду. Таму мы зрабілі стаўку на тым, як навучыць людзей правільна паводзіць сябе ў экстрэмальнай сітуацыі. На адной з нарад з удзелам прэм'ер-міністра прыйшлі да высновы, што ў краіне неабходна стварыць адмысловыя навучальныя цэнтры па асновах бяспекі жыццядзейнасці, у якіх кожны чалавек зможа атрымаць неабходныя веды. Бо колькі людзей праз уласную недасведчанасць тоне, разбіваецца на дарогах, гіне на прадпрыемствах... Вось яскравы прыклад: дзіця з Кобрына летам загінула ў аквапарку...

Першы такі цэнтр запрацаваў пры Гомельскім ліцэі МНС. Наведала яго ўжо не адна тысяча чалавек, якія далі цэнтру высокую адзнаку. Таму мы хацелі б бачыць такія ўстановы прынамсі ў кожным абласным цэнтры.

«Для нас снегапады — дабро»

— На мінулым тыдні Беларусь накрылі адразу два снегавыя цыклёны...

— Працяглыя снегапады, безумоўна, ствараюць нязручнасці і камунальшчыкам, і жыхарам. Але для нас гэта неацэнны падарунак ад

прыроды. Прыгадайце, што рабілася летась. У глебе пасля бясснежнай зімы амаль не было запасаў вільгаці, таму пажары пачаліся яшчэ ўвесну. Сваю лепту ўнесла і аномальная спякота, калі слупок тэрмометра па краіне ўлетку сягаў да 35 градусаў па Цэльсіі. А дажджоў амаль не было. Каналы высохалі, рэкі мялелі. У Гомельскай вобласці некалькі населеных пунктаў нават рыхтавалі да эвакуацыі. Напачатку ўжо стаялі аўтобусы. Старыя ў вёсках ужо нават хадзілі з іконамі і маліліся як на двор'е, так і на нас. Таму, мабыць, дрэнна толькі, што столькі снегу выпала адначасова. Тым больш што такіх сур'ёзных адключэнняў электрычнасці энергетыкі згадаць і не могуць. Менавіта таму была дадзена каманда пашырыць памер прасекаў вакол ліній электраперадачы. Падчас «Даніэлы» мы дастаўлялі на розныя аб'екты і падключалі дызель-генератары. З самымі сур'ёзнымі праблемамі сутыкнуліся на малочна-таварных фермах. Трэба ж было своечасова кароў падаць і вывесці гатовую прадукцыю. Але разам з тым не было ніводнага выпадку, каб нейкая служба не даехала своечасова на месца выкліку.

Пачаўся эксперт экіпіроўкі за мяжу

— Летам нас выручыла тое, што некалькі гадоў таму па нашым заказе былі распрацаваны спецыяльныя звышшумішчальныя аўтацыстэрны на шасі МАЗ цяжкага тыпу, якія іступілі ў раённыя аддзелы па надзвычайных сітуацыях. Пры перасохлых крыніцах вады дзесць тон на борце — рэч унушальная і моцнадзейная. Да таго ж мы дабіліся значнай эканоміі сродкаў: у вёсцы ж пажарных гідрантаў няма, а ганяць раз за разам класічныя двухтонныя цыстэрны, пагадзіцеся, не вельмі рацыянальна.

Сёння мы ўжо не закупляем за мяжой тэхніку, бо ўся патрэбная нам лінейка робіцца ў Беларусі. Сумесна з Акадэміяй навук распра-

цоўваем узоры баявой і абарончай вопраткі выратавальнікоў, у тым ліку і той, якая прызначана для ліквідацыі хімічных забруджванняў. Усё больш абсталявання таксама становіцца беларускім. Зараз гэта здаецца неверагодным, але нават тыя ж каскі мы раней закуплялі за мяжой... Цяпер жа ўзоры нашага пажарнага абсталявання не саступаюць замежным аналагам, а кошт на іх ніжэйшы ў разы. Нашымі распрацоўкамі цікавяцца ўжо спецыялісты з Расіі і Казахстана. І немалыя партыі мы адпраўляем на экспарт, тым самым прыносячы ў краіну валюту.

Беспілотнікі «Мі» не заменяць

— Пажарная авіяцыя асабліва запатрабавана на нашых паўднёвых межах. На Палессі дарога вельмі мала, а лясныя пажары, напрыклад, летась да нас не раз заходзілі з Украіны. Нашы верталёты Мі-8, якія могуць пацягнуць дзве з паловай тоны вады, спраўляліся з натугай. Таму давалася падключачаць больш магутную тэхніку — Мі-26. Адначасова такі гелікоптар можа узяць 15 тон вады. Затушыць лясны пажар з такой колькасцю куды прасцей.

— А наколькі запатрабаваны беспілотнікі?

— Пакуль два такія апараты, якія распрацавала Акадэмія навук, працуюць у Мінскай вобласці. Гэтыя апараты цудоўныя, але цалкам на іх пераходзіць мы не будзем. Справа ў тым, што класічны верталёт Мі-2, які адпраўляецца ў неба для маніторынгу пажарнай сітуацыі, можа браць на борт дэсантны разлік. І калі яны знойдуць нават невялікі ачаг пажару, тут жа змогуць яго затушыць.

Вялікая праца цяпер ускладзена на нас і з прычыны будаўніцтва атамнай электрастанцыі. Мы распрацоўвалі адпаведную нарматыўную базу і кантралюем ход будаўніцтва. На жаль, на кант станцыі часам даводзіцца чуць пра-

вакацыі і спекуляцыі. Вось, напрыклад, мне ў Польшчы скардзіліся, што электрастанцыя будзе стаяць блізка да нашых межаў. Я адказаў: дык побач з вашымі межамі ёсць атамныя электрастанцыі ў той жа Германіі. Чаму ж не перажываеце за іх, калі ўлічыць, што наша будзеца па самых сучасных стандартах бяспекі?

Школьная праграма папоўніцца АБЖ

— Якіх навін у працы міністэрства варты чакаць сёлета?

— Ажыццявілася наша шматгадовая прапанова па паўнавартасным вяртанні ў школы прадмета «Асновы бяспекі жыццядзейнасці». Абудзецца гэта ўжо 1 верасня. Веды па такім прадмеце павінны ацэньвацца, чаго няма на факультатыве.

Будзе шмат разнастайных конкурсаў, віктарын, злётаў. У тым ліку і міжнародных. Мы актыўна супрацоўнічаем з усімі нашымі суседзямі. Крыху складаней з Украінай, але звязана гэта з частай ратацыяй кіраўнічых кадраў у нашых суседзях. Летась падпісалі пагадненне з Польшчай. Цяпер будзе куды працей ажыццяўляць памежныя праекты ў Брэсцкай і Гродзенскай абласцях.

— Як прайшоў пераход на новыя тэхналогіі ў сувязі з адходам ад правядзенага радыё? На мінулым тыдні была арганізавана масавая рассылка СМС з нумара 101...

— Правадное радыё хоць і эфектыўнае, але трэба пераходзіць і на новыя тэхналогіі. Мы можам перахопліваць радыёсігнал, даваць бягучы радок на тэлепраграмах. 90% тэрыторыі Беларусі абсталявана сірэнамі. Галоўнае, каб людзі ведалі, што па сігнале «Увага ўсім» трэба ўключыць радыё ці тэлевізар.
Валяр'ян ШКЛЕНІК. schklennik@zviazda.by

■ Ведай нашых!

Сплаў досведу і цікаўнасці

У краіне выбралі найлепшых журналістаў, якія пішуць пра навуку. Сярод іх — адразу два звяздоўцы!

Нацыянальная акадэмія навук Беларусі падвяла вынікі конкурсу на найлепшае прадстаўленне навуковых дасягненняў 2015 года ў сродках масавай інфармацыі. Ён праводзіўся ў шосты раз па чатырох намінацыях: «Найлепшая публікацыя», «Найлепшы сюжэт (праграма) на радыё і тэлебачанні», «Найлепшае прадстаўленне дасягненняў НАН у сетцы інтэрнэт» і «Найлепшая публікацыя ў навукова-папулярным выданні». Апошняя намінацыя сёлета была ўпершыню. Па кожнай з намінацый прысуджаны тры прэміі. У конкурсе бралі ўдзел як прафесійныя журналісты, так і непрафесійныя аўтары. Усяго было прадстаўлена больш за 90 работ 25 аўтараў.

У суботу 16 студзеня на пасяджэнні Бюро Прэзідыума НАН Беларусі было вырашана прысудзіць прэміі конкурсу ў намінацыі «Найлепшая публікацыя»: **рэдактару аддзела адукацыі Надзеі НІКАЛАЕВАЙ і спецыяльнаму карэспандэнту аддзела навін і рэпартажаў Яраславу ЛЫСКАУЦУ** — за цыкл артыкулаў аб дасягненнях беларускай навукі. Што цікава, у нашага маладога калегі гэта ўжо другая зарар высокая ўзнагарода ў гэтай жа намінацыі. Так трымаць!

Шчыра віншуем калег з заслужанай узнагародай і зычым далейшых поспехаў на ніве журналістыкі!

Звяздоўцы. ■

■ Блізкая ўлада

ЗАПАЗЫЧАНАСЦЬ ПА ЗАРОБКАХ АБЯЦАЛІ ПАГАСІЦЬ ДА ЛЮТАГА

У мінулую суботу падчас «прамой тэлефоннай лініі» намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкама **Алег МАЦКЕВІЧ** нагадаў чыноўнікам, што трэба ставіць сябе на месца радавых грамадзян.

З Шумілінскага раёна не раз званілі наконт затрымкі заробкаў. Шматдзетная маці паведаміла, што трэці месяц сям'я вымушана жыць без зарплат тых яе членаў, якія працуюць. Пры звароце ў райвыканкам жанчыне паралі... жыць на «дзіцячы» дапамогу. Маўляў, грошы нядрэнныя... Яе зямлячка таксама паведаміла, што з верасня чакае зарплату. Віцэ-губернатар жорстка паразмаўляў з прадстаўніком раённай вертыкалі ўлады. Адзначыў, што за аб'яваваць трэба караць: у прыватнасці, можна панізіць клас дзяржслужачага. Чыноўнікам было даручана зняць праблему да 1 лютага. Наконт «парады» шматдзетнай маці будзе праведзена службовае расследаванне.

З Чашніцкага раёна таксама паведамілі пра запазычанасць па заробках. У адным з раёнаў не могуць выплаціць грошы жанчыне ў дэкрэтным водпуску. Віцэ-губернатар даў каманду выплаціць дзіцячую дапамогу на наступным тыдні.

Складаная сітуацыя і на недзяржаўным прадпрыемстве ў Бешанковіцкім раёне. Яно прызнае банкрутам, і па законе выплаціць людзям заробак магчыма толькі ў выніку рэалізацыі маёмасці.

На «прамую лінію» традыцыйна паступілі і камунальныя пытанні. Паказальна, што на дрэнную прыборку снегу паскардзіліся толькі двое. Амаль усе астатнія — на праблемы, звязаныя з водазабеспячэннем і ацяпленнем. У прыватнасці, у адной з вёсак Аршанскага раёна няма вады ў калонцы, а да суседняй ісці далёка. З Полацкага раёна — аналагічная скарга. Некалькі грамадзян канстатавалі, што ў іх дамах холадна.

Паколькі на «лініі» прысутнічаў кіраўнік камунальнай службы вобласці, ён адразу ж выходзіў на сувязь з падначаленымі ў глыбінцы. Даваў заданні на працягу дня асабіста ўнікнуць у сутнасць праблем і пастарацца не зацягваць з іх вырашэннем.

Вельмі эмацыянальным быў зварот адзінокай маці з Оршы. Яна распавяла, што жыве ў інтэрнаце, работу па сваёй спецыяльнасці прадаўца знайсці не можа. Аліменты атрымлівае не заўсёды своечасова. Умяляла паспрыяць у вырашэнні яе праблем.

Жыхарка Віцебска папрасіла паўплываць на нядобрасумленнага прадпрымальніка, які няякасна ўсталяваў металічныя дзверы.

Падчас трохгадзіннага «дзяжурства пры тэлефоне» віцэ-губернатар выслухаў каля 30 грамадзян.

— Неякія вялікія праблем сёння не агучылі. Пытанні былі традыцыйнымі: ацяпленне і гарачая вада, работа транспарту, выплата дапамог, у тым ліку і «дзіцячых»... Камунальныя пытанні, якія не вырашаюцца гадамі, — над гэтым трэба задумацца. Неабходна на месцы разбірацца. І калі хутка праблему вырашыць нельга, так і трэба сказаць людзям. Пры гэтым удакладніць, калі яна будзе вырашана, — падзяліўся ўражаннямі Алег Мацкевіч.

Адказваючы на пытанне карэспандэнта «Звязды» наконт адсутнасці званкоў ад індывідуальных прадпрымальнікаў, сказаў, што нядоўна сустракаўся з імі.

— Ці гатовая ўлада да параўнальна вялікай колькасці патэнцыйных беспрацоўных, калі гандляры не змогуць рэалізоўваць тавары з сертыфікатамі? Так! У нас у вобласці сёння каля 4 тысяч вакансій. І нам ёсць што прапанаваць у пытанні ўладкавання на працу. І на недзяржаўных прадпрыемствах не хапае працаўнікоў. Ёсць магчымасць бясплатна атрымаць новую спецыяльнасць (па накіраванні «біржы працы»). Проста трэба хацець працаваць. Калі індывідуальных прадпрымальнікаў былі ў мяне на прыёме, я ўсё гэта казаў... А што тычыцца надзей на змяненне «правілаў гульні»: адмены ўказа, які так актыўна абмяркоўваецца, Прэзідэнт сваё меркаванне агучыў. І яшчэ вясной мінулага года прадпрымальнікі ведалі, што без адпаведных дакументаў прадукцыю нельга будзе рэалізоўваць, — падкрэсліў Алег Мацкевіч.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@vziazda.by

■ Надвор'е

МАРОЗ ПРЫПЯЧЭ НАПОЎНІЦУ

У выхадныя тэмпература паветра ўначы будзе дасягаць мінус 26 градусаў

Увогуле, на гэтым тыдні чакаецца марознае надвор'е. А да выхадных маразы яшчэ і ўзмоцняцца. Не абыдзеца і без снегу, але ён будзе ўжо не такі працяглы і інтэнсіўны, паведаміў начальнік службы гідраметэаралагічных прагнозаў Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі, кантролі радыеактыўнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя Мінпрыроды Дзмітрый РАБАЎ.

У аўторак (на Вадохрышча) месцамі пройдзе невялікі снег. У некаторых раёнах чакаецца туман. На дарогах месцамі захаваецца галалёдзіца. Максимальная тэмпература паветра ўдзень складзе мінус 4—10 градусаў. Спакойнае зімовае надвор'е прагназуецца ў сераду і чацвер. Так, уначы ў сераду месцамі, а ўдзень — на большай частцы тэрыторыі пройдзе кароткачасовы снег. На некаторых участках дарог захаваецца галалёдзіца. Тэмпература паветра ўначы складзе мінус 7—14 градусаў, пры праясненнях — да 19 марозу. Удзень прагназуецца мінус 5-12 градусаў. Амаль паўсюдна па краіне будзе ісці кароткачасовы снег і ў чацвер. На асобных участках дарог захаваецца га-

лалёдзіца. Тэмпература паветра ўначы складзе мінус 7—14 градусаў, пры праясненнях — 15—17 марозу. Удзень чакаецца ад мінус 5 да мінус 12 градусаў, аднак месцамі — ужо да 14 марозу.

А вось з пятніцы з ростам атмасфернага ціску ў Беларусь пачне паступаць больш халоднае паветра з паўночных шырот. Маразы ўзмоцняцца. У пятніцу месцамі пройдзе кароткачасовы снег, на дарогах захаваецца галалёдзіца. Тэмпература паветра ўначы складзе ўжо мінус 11—18 градусаў, а пры праясненнях будзе ўжо да мінус 19—23. Удзень прагназуецца мінус 7—14 градусаў, месцамі — да 16 марозу.

Паводле папярэдніх прагнозаў айчынных спецыялістаў, у суботу і нядзелю месцамі пройдзе кароткачасовы снег, на дарогах захаваецца галалёдзіца. Тэмпература паветра ўначы складзе мінус 13—20 градусаў, а вось пры праясненнях будзе ўжо да 21—26 марозу. Удзень чакаецца 7-14, месцамі — да 17 марозу.

Дзмітрый Рабаў адзначае, што фактычна на Хрышчэнне не заўсёды бывае марознае надвор'е. Звычайна ў Мінску сярэдняя сутачная тэмпература паветра 19 студзеня складае мінус 7,2 градуса. Прыкладна адзін раз на 6-7 гадоў яна вышэйшая за нуль, раз на чатыры гады — ніжэйшая за мінус 10 градусаў. «А вось ніжэй за мінус 20 градусаў сярэднясутачная тэмпература апускаецца вельмі рэдка — прыкладна адзін раз на 25-30 гадоў. Але за перыяд глабальнага пацяплення, які пачаўся з канца 80-х гадоў мінулага стагоддзя, на гэта свята асабліва холадна было ў 1995 годзе, калі сярэдняя сутачная тэмпература была ніжэйшай за мінус 10 градусаў (мінус 11,7) і ў 2006 годзе — сярэдняя сутачная тэмпература тады была ніжэйшая за 20 марозу (мінус 22,6 градуса).

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@vziazda.by

ФАКТЫ ПАДЗЕІ НАВІНЫ ФАКТЫ ПАДЗЕІ НАВІНЫ

ТРЭНАЖОРЫ, КАМП'ЮТАРЫ І МАЙСТЭРНЯ

У дзень сацыяльнага работніка цудоўны падарунак атрымалі ў Карэлічах супрацоўнікі цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва і яго наведвальнікі.

У рэканструяваным, фактычна новым будынку цэнтра (бюджэтныя затраты склалі каля 7 мільярдаў рублёў) размясціліся 6 аддзяленняў, у тым ліку дзённага знаходжання для пажылых людзей і інвалідаў. Цяпер тут не толькі прыгожыя інтэр'еры, але і сучаснае абсталяванне, неабходныя элементы безбар'ернага асяроддзя. Да паслуг наведвальнікаў —

трэнажорная зала, камп'ютарны клас, майстэрня для працоўнай адаптацыі інвалідаў, пакой рэлаксацыі. Акрамя таго, на базе цэнтра будучы працаваць гурткі і клубы па інтарэсах.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

ДНІ АДЧЫНЕННЫХ ДЗВЯРЭЙ — У ХРАМЕ НАВУКІ

У рамках свечаных мерапрыемстваў, прысвечаных Дню беларускай навукі, з 18 па 31 студзеня Музей гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі праводзіць «Дні адчыненых дзвярэй». З 9.30 да 13.00 і з 14.00 да 17.30 штодня ўсе ахвотныя могуць яго наведаць.

У музеі на плошчы каля 250 кв. м. размешчана больш за 3,5 тыс. экспанатаў, якія адлюстроўваюць гісторыю станаўлення і развіцця навукі ў Беларусі, стварэнне і развіццё навуковых напрамкаў, станаўленне акадэмічных навуковых школ у галіне прыродазнаўчых, тэхнічных, медыцынскіх і гуманітарных навук, дасягненні беларускіх вучоных, міжнародныя навуковыя сувязі, пытанні дзяржаўнага кіравання навукай.

Музей гісторыі НАН Беларусі размешчаны ў сталіцы на праспекце Незалежнасці, 66. Наведванне бясплатнае. Для правядзення групавых экскурсій патрабуецца папярэдняе дамоўленасць.

Па падрабязную інфармацыю і для папярэдняга запісу можна звяртацца па тэлефонах: +375 17 2841452, +375 17 2842456.

Надзея НІКАЛАЕВА.

■ Зімовыя нюансы

АЎТАЎЛАДАЛЬНІКАМ «ПРАПІШУЦЬ» СВОЕЧАСОВА АДКОПВАЦЬ УЛАСНАЕ АЎТО

Такім чынам, у нашай краіне плануецца ўвесці адказнасць за непрыбраны снег вакол асабістага аўта транспарту, паведаміў міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі **Аляксандр ЦЕРАХАЎ**.

тэрыторыі. Атрымліваецца, што сяброўства з лапатай для кіроўцаў ад добраахвотнага парыву прыходзіць ў разрад абавязкаў, удакладняе сваю пазіцыю міністр.

А праблема прыборкі двароў ад снегу застаецца актуальнай і сёння. «Магістральныя вуліцы ўжо ў прынцыпе ачышчаны, не было дапушчана сур'ёзных збояў у руху грамадскага транспарту. Але дваровыя тэрыторыі, стаянкі аўта транспарту ўяўляюць для нас пэўную праблему. Асабліва востра яна стаіць у Мінску», — кажа кіраўнік міністэрства.

У сваёй большасці людзі пачулі заклік і выйшлі на расчыстку. Але, на жаль, засталіся і нядбайныя гараджане, да якіх неабходна выкарыстоўваць меры адміністрацыйнага ўздзеяння. «Ёсць аўтамабілі, якія не проста пакідаюць уначы пастаяць у дварах, але кідаюць іх на тры ці нават сем дзён, а асобныя не выязджалі з пачатку зімовага перыяду», — растлумачыў сітуацыю міністр.

Новыя нормы не накіраваны на тое, каб па-максимуму штрафваць парушальнікаў. «Мы хочам, каб грамадзяне выходзілі і прыбіралі тэрыторыю вакол сваіх аўтамабіляў. І тым самым зрабілі жыццё прасцейшым і сабе, і сваім суседзям», — сказаў Аляксандр Церахаў.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@vziazda.by

АД ПАДЗЕННЯ НАЛЕДЗІ ПАЦЯРПЕЛІ ДЗЕЦІ

Першы выпадак адбыўся ў Ленінскім раёне на праспекце Ракасоўскага. З казырка балкона жыллага шматкватэрнага дома наледзь упала на руку дзіцяці 2007 года нараджэння. У выніку яно атрымала пералом пальца левай рукі і было шпіталізавана. Другі выпадак меў месца ў Фрунзенскім раёне па вуліцы Гарэцкага. На гэты раз адбылося падзенне снегу з элементаў будынка гіпермаркета «Гіпа» на галаву дзіцяці 2002 года нараджэння. Яго таксама шпіталізавалі з ударамі мяккіх тканак галавы.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@vziazda.by

ТАЛАКОЙ СУПРАЦЬ СУМЁТАЎ

У Гомелі супрацоўнікі дзяржаўнага прадпрыемства «ГарСАП», якое адказвае за санітарны стан вуліц, выйшлі на расчыстку дарог у гадзіну ночы з пятніцы на суботу. Удзень у суботу на расчыстцы дарожнага палатна ў сталіцы рэгіёна працавалі чатыры званы, ці 24 адзінкі спецыяльнай тэхнікі. Гэта была ўжо другая змена: кіроўцаў першай змянілі проста на маршрутах.

Да таго ж, расказаў дырэктар «ГарСАПа» **Аляксандр СІВАКОЎ**, уручную снег на вуліцах абласнога цэнтра прыбіралі 134 супрацоўнікі прадпрыемства, у дапамогу якім накіравалі 50 байцоў вайскавай часці 5525.

У нядзелю ў Гомелі з-за моцных ападкаў кіраўнікі некаторых іншых арганізацый таксама адмянілі выхадны дзень. Камунальнае жыллёвае эксплуатацыйна-рамонтнае прадпрыемства «Савецкае» звярнулася да жыхароў горада.

— Мы размясцілі аб'явы з кантактнымі тэлефонамі і адрасамі, дзе можна атрымаць інвентар для прыборкі вуліц. Людзі ўзяліся за лапаты і сталі дапамагаць, — расказаў дырэктар **КЖЭРП «Савецкае» Міхаіл ПРУС**.

Добраахвотнікі з ліку актывістаў Гомельскай гарадской арганізацыі ГА «БРСМ» — больш за 100 чалавек — дапамагалі ўбіраць снег у дварах прыватных жылых дамоў і на прысядзібных участках. У мясцовай прэсе змясцілі тэлефон «гарчай лініі» і прымалі заяўкі ад гараджан, якім патрабуецца дапамога ў прыбіранні снегу. Тэлефанавалі галоўным чынам інваліды, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны і адзінокія пенсіянеры.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. iost@vziazda.by

■ Грашовы калькулятар

НАВАТ СВІНІНА ПАТАННЕЛА

Зніжэнне коштаў летась адбылося і па некаторых іншых катэгорыях тавараў

У нашай краіне ў 2015 годзе мацней за ўсё даражэлі садавіна, гародніна і цукар, аднак сур'ёзна патаннела свініна і крыху нават кефір. Усяго за год цэны на харчовыя тавары ў сярэднім павялічыліся на 11%, паведаміў на брыфінгу начальнік галоўнага ўпраўлення статыстыкі цэн Нацыянальнага статыстычнага камітэта Аляксей ЯРКАВЕЦ.

ПАДАРАЖЭЛІ ЦЫТРУСАВЫЯ І РЫБА

Зразумела, што летась больш хуткімі тэмпамі даражэлі харчовыя тавары імпортнай групы. Таму і адзначаўся значны рост цэн на плодаагароднінну прадукцыю: за год — на 37,7%. Другое месца ў харчовай інфляцыі займае цукар, які падаражэў на 32,1%. Рыба і рыбапрадукты летась павялічылі свае цэннікі на 21,9%. Таксама істотна — на 20,4% — за мінулы год падаражэлі імпортны алей і тлушчы. Потым ідуць крупы і бабовыя, якія прыплюсавалі 18,3%. Летась тытунёвыя вырабы падаражэлі на 17,8%, кандытарскія вырабы — на 15,4%, яйкі — на 13,6%. Крыху слабей павялічыліся цэны на макарону, якая падаражэла на 9,6%, а алкагольныя напоі падраслі на 6,5%. Нязначна падаражэлі малако і малочная прадукцыя (на 1,3%), а цана на мяса павялічылася толькі на 0,3%.

СВІНІНА — НЕ Ё ПШАНЕ?

За мінулы год цэны на свініну ў залежнасці ад віду і катэгорыі знізіліся ад 10,9% да 10,4%, на сала і грудзінку — на 4,6%. Сёння гэта ўжо міжнародная тэндэнцыя, бо ў сусветных СМІ была праведзена маштабная антырэклама ўжывання чырвонага мяса. Другі фактар — свабодная канкурэнцыя сярод вытворцаў на рынку. Разам з тым кошты на ялавічыну засталіся на ўзроўні 2014 года. Каўбаса і вэнджаніна падаражэлі на 3,6%, куры — на 4,65%. Прыкладна на 30,6% падаражэў у мінулым годзе салёны селядзец, на 26,9% — марожа-

ная рыба, на 26,4% — рыба салёная і вэнджаная, на 21,4% павялічыліся цэны на морапрадукты. Менш за ўсё падаражэла айчынная жывая рыба (плюс 10,1%).

РЭКІ КЕФІРУ

Асобна Аляксей Яркавец спыніўся на малочнай групе тавараў. Калі разглядаць малако, малочную прадукцыю і сыры, то тут па некаторых катэгорыях ёсць падзенне коштаў. Так, кефір за год патаннеў на 2,6%, малако — на 1,2%. А вось тлушты тварог падаражэў на 1,3%, смятана — на 2%, ёгурт — на 5%. Больш за ўсё за год падаражэлі (на 12,5%) сухія малочныя сумесі для дзіцячага харчавання.

ца павелічэнне коштаў у памеры 11,5%. Тут больш за ўсё падаражэлі медыкаменты — на 28,3%, сінтэтычныя мыйныя сродкі — на 22,2%, парфумерна-касметычныя тавары — на 18,5%, электратавары — на 17,2%.

«УКУСІЛА» КАМУНАЛКА

Сярод актуальных і балючых выдаткаў на сельніцтва мацней за ўсё павялічыліся летась тарыфы на жыллёва-камунальныя паслугі — на 20,2%, далей ідуць прававыя — на 20%, паслугі сувязі — на 17%. Бытавыя паслугі падаражэлі на 13,9%, медыцынскія — на 10,8%, а паслугі дашкольных устаноў выраслі ў кошце на 10%. Па бытавых паслугах больш за ўсё падаражэў тэхнічны агляд аўтамабіляў — на 22,2%, цэны на паслугі лазняў выраслі на 19%, чырульняў — на 16,8%, а рамонт абутку падаражэў на 16,4%. Менш за ўсё падаражэлі рытуальныя паслугі, дзе цэннікі прыплюсавалі толькі 4,5%.

Цэны на паслугі паветранага транспарту выраслі сёлета на 24,3%, чыгуначнага — на 6,4-6,3%, гарадскога — на 4,5%. Цэны на турыстычныя паслугі падаражэлі на 26,7%. У выніку спецыялісты Белстата адзначылі, што інфляцыя ў нашай краіне за 2015 год склала 12%, а ў снежні — 1,2%.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@vziazda.by

НЕ СЯДЗЕЦЬ СКЛАЎШЫ РУКІ

Праведзенае сацыялагічнае даследаванне паказала, што 17,8% грамадзян нашай краіны маюць намер адкласці зварот па пенсію пры дасягненні 55 гадоў (жанчыны) і 60 гадоў (мужчыны) і працягнуць працаваць. Прычым жанчыны прымаюць такое рашэнне больш ахвотна. Так, адкласці зварот па пенсію гатовыя 18,8% прадстаўніц прыгожага полу і 17% прадстаўнікоў моцнага полу. Таксама аказалася, што жаданне адкласці выхад на пенсію і прадоўжыць працу ўласціва ў значнай ступені кіраўнікам (29,2%), служачым без спецыяльнай адукацыі (25,9%), а таксама спецыялістам вытворчай (22,5%) і невытворчай сферы (18,4%). Сацыялагічнае апытанне таксама паказала, што 28% беларусаў збіраюцца аформіць пенсію, але пры гэтым працягнуць працаваць. Адпаведна, яны будуць атрымліваць і пенсію, і заробак.

У 2014 годзе ў краіне налічвалася 2 млн 594 тыс. пенсіянераў усіх катэгорый.

На колькі гадоў нашы суайчыннікі гатовыя адтэрмінаваць зварот па пенсію? Так, па выніках апытання, папрацавалі б яшчэ 1 год за прыбаўку ў 6% да будучай пенсіі 4% насельніцтва, 2 гады за прыбаўку ў 8% — 2% беларусаў, 3 гады за прыбаўку ў 10% — 3,8% нашых грамадзян, 4 гады за прыбаўку ў 12% — 1,4%. Прапрацаваць яшчэ 5 гадоў і больш за прыбаўку ў 14% за пяты і кожны наступны гады гатовыя 6,6% беларусаў.

Разам з тым магчымае павышэнне пенсійнага ўзросту ў заканадаўчым парадку падтрымліваюць толькі 10,6% нашых грамадзян, а 67,6% аказаліся супраць. Не змаглі вызначыць свайго стаўлення да магчымага павышэння пенсійнага ўзросту 20,8% насельніцтва.

У 2014 годзе ў Беларусі налічвалася 2 млн 594 тыс. пенсіянераў усіх катэгорый (з улікам ваенных пенсіянераў і інш.). Для параўнання: агульная колькасць пенсіянераў у нашай краіне ў 1990 годзе складала 2 млн 375 тыс. чалавек.

На кожнага пенсіянера прыпадае па 1,69 працоўнага чалавека. У 1990 годзе гэты паказчык быў вышэйшы — 2,17 чалавека.

На кожнага пенсіянера сёння прыпадае па 1,69 працоўнага чалавека. У 1990 годзе гэты паказчык быў вышэйшы — 2,17 чалавека. Нацыя старее, пажылых людзей становіцца ўсё больш, а колькасць працоўнага насельніцтва памяншаецца.

Гэта і прымусіла дзяржаву думаць аб павышэнні пенсійнага ўзросту: забяспечыць сацыяльныя гарантыі для пажылых людзей працоўным становіцца ўсё цяжэй. У Беларусі прынята размеркавальная (салідарная) пенсійная сістэма. Гэта значыць, што пенсіі старэйшаму пакаленню выплачваюцца са сродкаў, што адлічваюць малодшыя пакаленні, якія цяпер працуюць. Гэтак жа ў свой час адлічвалі сродкі на выплату пенсій пажылым людзям цяперашніх пенсіянераў, калі працавалі. Такім чынам, адбываецца своеасаблівае перакрываўнае субсідаванне розных пакаленняў.

Спецыялісты прапануюць яшчэ адно пераўтварэнне: паступовае ўвядзенне ў пенсійную сістэму краіны назапашвальнага кампанента. Гэта прадугледжвае, што ўжо з маладых гадоў кожны беларус павінен будзе адкладаць грошы сабе на старасць у спецыяльныя фонды. Праўда, узровень даверу насельніцтва да прыватных пенсійных фондаў на сёння вельмі нізкі: ім давораюць толькі 4% удзельнікаў сацыялагічнага даследавання. Наадварот, дзяржаўнаму пенсійнаму фонду давораюць 88% апытаных. Таму пры прыняцці рашэння аб рэфармаванні пенсійнай сістэмы ў гэтым кірунку спатрэбіцца ўсталяванне эфектыўнага кантролю над дзейнасцю гэтых фондаў.

Святлана БУСЬКО, busko@vziazda.by

■ Спажывец

КАБ НА ДАРОЗЕ НЕ БЫЛО ПРАБЛЕМ...

Дзяржстандарт працягвае праверкі дызельнага паліва на АЗС

Экіпаж у складзе супрацоўнікаў інспекцыі Дзяржстандарт па Мінскай вобласці і горадзе Мінску Алы ПІКІТЫ і Алены РАДЗЕВІЧ пад'язджае да адной са сталічных заправак. Пакуль работнікі запраўкі рыхтуюцца да праверкі, інспектары нагадваюць, што ў Дзяржстандарт паступіла прапанова канцэрна «Белнафтахім» аб правядзенні праверак якасці дызельнага паліва, што рэалізуецца на аўтазаправачных станцыях рэспублікі. Падставай для гэтага паслужылі шматлікія звароты грамадзян, якія паступілі ў канцэрн.

У ходзе кантрольна-наглядных мерапрыемстваў правяраецца адпаведнасць дызельнага паліва тэхнічнаму рэгламенту Мылтнага саюза «Аб патрабаваннях да аўтамабільнага і авіяцыйнага бензіну, дызельнага і суднавага паліва, паліва для рэактыўных рухавікоў і мазуту» (ТР МС 013/2011), у тым ліку па паказчыку гранічная тэмпература фільтравання.

Работнікі ў прысутнасці інспектараў пачынаюць адбор проб для лабараторнага аналізу — спатрэбіцца два літры. На кожную ёмістасць з адабраным палівам афармляецца суправаджальны дакумент, які змяшчае нумар аўтазаправачнай станцыі, каму яна належыць, дату і час, хто адбіраў пробы, якое дызельнае паліва, з якога рэзервуара. Гэтаксама робіцца з кожнай калонкай на АЗС.

Як патлумачылі інспектары, адабраныя ўзоры апячатваюцца і накіроўваюцца ў адну з акрэдытаваных выпрабавальных лабараторый — у прыватнасці, 202-і хіматалагічны цэнтр гаручага Узброеных Сіл. Вынікі выпрабаванняў будуць гатовыя прыкладна праз тыдзень, ад іх будзе залежаць далейшае рашэнне.

Ала Пікта расказвае, што па выніках аналізу будзе выданы пратакол выпрабаванняў і заключэнне аб адпаведнасці альбо неадпаведнасці гэтага дызельнага паліва патрабаванням ТР МС 013/2011.

Пэўныя меры адміністрацыйнага ўздзеяння да суб'ектаў гаспадарання, у якіх паліва не будзе адпавядаць вызначаным патрабаванням, прымаюцца згодна з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №48 «Аб мерах па забеспячэнні дзяржаўнага кантролю (нагляду) за выкананнем патрабаванняў тэхнічных рэгламентаў». За такія парушэнні сума штрафаў для фізічнай асобы складзе ад 20 да 50 базавых велічынь, для юрыдычнай — да 100% ад кошту рэалізаванай прадукцыі, але не менш за 200 базавых велічынь, — праінфармавала спецыяліст.

Плануецца, што абагульненныя вынікі праверак, якія праводзяцца па ўсёй краіне на розных АЗС, Дзяржстандарт прадставіць да канца студзеня.

ДАВЕДКА

Згодна з ТР МС 013/2011, дызельнае паліва падлягае дэклараванню адпаведнасці. Акрамя таго, ТР МС 013/2011 устаноўлена, што кожная партыя паліва, якое выпускаецца ў абарачэнне і (або) знаходзіцца ў абарачэнні, суправаджаецца дакументам аб якасці (пашпартам), копію якога прадавец абавязаны прад'явіць па патрабаванні спажывецца.

Дакумент аб якасці павінен змяшчаць нарматыўныя значэнні і фактычныя вынікі выпрабаванняў, якія пацвярджаюць адпаведнасць паліва гэтай маркі патрабаванням ТР МС 013/2011, у тым ліку па паказчыку «гранічная тэмпература фільтравання».

Гэты паказчык з'яўляецца адным з асноўных эксплуатацыйных паказчыкаў, якія характарызуюць нізкатэмпературныя ўласцівасці дызельнага паліва.

Згодна з дадаткам 3 ТР МС 013/2011, гранічная тэмпература фільтравання змяняга дызельнага паліва павінен складаць не больш як мінус 20 градусаў, арктычнага змяняга дызельнага паліва — не больш як мінус 38 градусаў.

З улікам гэтага, для вызначэння магчымасці выкарыстання змяняга дызельнага паліва, якое рэалізуецца на аўтазаправачных станцыях у рэальных умовах надвор'я, пакупніку рэкамендуецца азнаёміцца з яго фактычным значэннем гранічнай тэмпературы фільтравання, прыведзеным у дакуменце аб якасці.

Дар'я ШОЦІК. Фота аўтара.

Спецыялісты інспекцыі Дзяржстандарт па Мінскай вобласці і горадзе Мінску разам з работнікамі АЗС запраўняюць суправаджальныя дакументы.

ЗА ТРАНСГЕННЫМІ ПРАДУКТАМІ — БУДУЧЫНЯ?

З'яўленне на прылаўках беларускай генетычна мадыфікаванай бульбы пакуль адкладваецца

Калі ў XIX стагоддзі з'явіліся першыя цяжкія, многія сумняваліся: а ці змогуць людзі ездзіць на «вар'яцкай хуткасці 20 міляў у гадзіну»? Лічылі, што сэрца чалавека можа спыніцца... Напрыканцы XX стагоддзя прадметам пратэстных настройў у Еўропе сталі генетычна мадыфікаваныя расліны і арганізмы. У 1998 годзе ў Швейцарыі праводзіўся нацыянальны рэфэрэндум, на які выносілася пытанне аб поўнай забароне не толькі выкарыстання, але і стварэння ГМА: спыніць хацелі нават правядзенне навуковых даследаванняў у гэтай галіне. Каб неяк заспакоіць насельніцтва, нобелеўскія лаўрэаты на вачах ва ўсёй краіны з'ядалі «ланчы», прыгатаваныя з генетычна мадыфікаваных прадуктаў, спрабуючы пераканаць насельніцтва ў іх бяспецы. У выніку 2/3 краіны прагаласавалі супраць забароны на генетычна-інжынерную дзейнасць. Але «страшылі», якія не маюць пад сабой ніякай навуковай асновы, час ад часу ўсё роўна з'яўляюцца ў СМІ.

Доктар біялагічных навук Сяргей ДРАМАШКА, які шмат гадоў узначальваў Нацыянальны каардынацыйны цэнтр біябяспекі Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН Беларусі (са студзеня 2016 года ў цэнтры новы кіраўнік. — Аўт.) лічыць, што біёлагі сталі ахвярай... уласнай прыстойнасці. Бо калі б яны не падзяліліся інфармацыяй пра свае даследаванні з грамадскасцю і не агучылі магчымыя рызыкі (як гэта зрабілі некалі фізікі-ядзершчыкі), то мы б даўно ўжо спажывалі ГМА і не задумваліся над тым, што знаходзіцца ў нашай талерцы.

Сінія ружы

і мадыфікаваная дыня

Між іншым, па звестках Міжнароднай службы па набыцці і выкарыстанні аграбіятэхналогій, за перыяд з 1996 па 2014 год плошчы пад трансгеннымі культурамі павялічыліся з 1,7 да 181,5 млн гектараў, або больш чым у 100 разоў. А гэта ўжо 12% усіх ворных земляў на планеце. Прырост за 2014 год склаў 6,3 млн гектараў. Мяркуецца, што ў бліжэйшыя 10—20 гадоў каля 80% асноўных сельскагаспадарчых культур будуць высвацца ГМ-насеннем.

Увогуле ў свеце дапушчаны да вырошчвання 27 відаў ГМ-раслін (372 трансгенныя лініі), у тым ліку таматы, бульба, рыс, цукровыя буракі, лён, кабачок, дыня, фасоля, салодкі перац, тытунь, цыкорый, папая, пшаніца, люцэрна, сліва, петунія, таполя і іншыя. У лабараторных умовах ствараюцца расліны, устойлівыя і да засухі, і да пераўвільгатнення, і да замаразкаў, і да шкоднікаў, і да цяжкіх металаў.

У свеце дапушчаны да вырошчвання 27 відаў ГМ-раслін (372 трансгенныя лініі), у тым ліку таматы, бульба, рыс, цукровыя буракі, лён, кабачок, дыня, фасоля, салодкі перац, тытунь, цыкорый, папая, пшаніца, люцэрна, сліва, петунія, таполя і іншыя.

У 2009 годзе ў продаж паступіў ГМ-сорт ружы «Арплаус» з бутонамі сіняга колеру. Вывесці сінія ружы спрабавалі вучоныя многіх краін, але першыя поспехы ў гэтым напрамку ў 2004 годзе дасягнула група японскіх і аўстралійскіх навукоўцаў. Пры дапамозе гена-інжынернага метаду ген з браткаў, які адказвае за выпрацоўку пігменту, быў перанесены ў ружу. У 2013 годзе ў спіс мадыфікаваных дабавіліся цукровыя трыснёгі і баклажаны.

Лідзіруюць па колькасці пасяўных плошчаў, занятых ГМ-раслінамі, ЗША. На другім месцы знаходзіцца Бразілія (менавіта яна дае самы вялікі прырост у апошнія гады). На трэцім месцы — Аргенціна, а за чацвёртае места ўвесь час су-

пернічаюць Канада і Індыя. У Еўропе раней было 8 краін, дзе вырошчваліся генетычна мадыфікаваныя расліны (у лідарах — Іспанія, дзе вырошчваецца ГМ-кукуруза), але зараз іх засталася пяць. У Польшчы ўзніклі рознагалосці з заканадаўствам Еўрасаюза, а Швецыя і Германія сталі ахвярай прапаганды супраць ГМ-прадуктаў, і створаная там трансгенная бульба не знайшла камерцыйнага попыту.

Вяршкі і карэньчыкі

У Беларусі работы над стварэннем генетычна мадыфікаваных раслін вядуцца ў Інстытуце генетыкі і цыталогіі, Навукова-практычным цэнтры па бульбаводстве і плодаагародніцтве, Інстытуце эксперыментальнай батанікі, Інстытуце біяфізікі і клетачнай інжынерыі, Цэнтральным батанічным садзе Нацыянальнай акадэміі навук, у БДУ і БДТУ.

Навукоўцы працуюць над стварэннем трансгеннай канюшыны з павышанай ураджайнасцю, устойлівага да гліфасату рапсу, журавін з палепшанымі смакавымі ўласцівасцямі, тытуню, устойлівага да цяжкіх металаў і нафтапрадуктаў, тытуню з паскораным развіццём і павышанай прадукцыйнасцю, лёну-даўгунцу... Са з'яўленнем апошняга ёсць надзея на адраджэнне беларускага льнаводства — не сакрэт, што сёння галоўнай праблемай тут з'яўляецца адсутнасць сартоў, якія дазваляюць атрымаць якаснае льновалакно. Ёсць напрацоўкі, звязаныя са стварэннем трансгеннай бульбы. Паколькі бульба для беларусаў — другі хлеб, намаганні навукоўцаў скіраваны на тое, каб максімальна захаваць ураджай.

У 2014 годзе на адкрытым палігоне Інстытута генетыкі і цыталогіі

НАН у рамках выканання навуковага праекта ўпершыню былі пасаджаныя некалькі ліній трансгеннай бульбы на аснове сорту беларускай селекцыі «Скарб», устойлівай да насякомых і грыбных захворванняў. Да слова, ген, які адпуджаў ад бульбы каларадскага жука, выпрацоўваўся толькі ў бацвінні і адсутнічаў у клубнях, таму для здароўя чалавека не было ніякай пагрозы.

У Цэнтральным батанічным садзе на палігоне вось ужо тры гады вырошчваюцца трансгенныя буйнаплодныя журавіны: у расліну быў унесены ген для ўзмацнення смакавых уласцівасцяў ягады.

— На жаль, пры вызваленні лабараторных распрацовак у навакольнае асяроддзе мы пераканаліся, што створаныя намі лініі паступова страчваюць свае карысныя ўласцівасці, — канстатуе дырэктар Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН, кандыдат біялагічных навук, дацэнт Валянціна ЛЕМЕШ. — Гэта можа сведчыць пра недасканаласць генетычнай канструкцыі. Вырошчванне ГМ-раслін у лабараторных умовах — адна справа, а ў прыродзе — крыху іншая. Пад адкрытым небам, пры пасадках на адносна вялікай плошчы, адбылося «замаўканне» гена. Вось

стварэнні трансгеннай канюшыны, але паколькі канюшына — расліна з перакрываваемым апыленнем, то пакуль пра яе вызваленне ў навакольнае асяроддзе размова не ідзе. Зараз канюшына вырошчваецца ў закрытай сістэме і мы не можам з упэўненасцю сказаць, як ГМ-расліна будзе паводзіць сябе ў адкрытай сістэме.

Летась дазвол на вызваленне ў навакольнае асяроддзе трансгеннага рапсу атрымаў Белдзяржуніверсітэт. Акрамя таго, у лістападзе 2015 года ў Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя паступіла заяўка ад НПЦ па земляробстве Нацыянальнай акадэміі навук аб правядзенні дзяржаўнай экспертызы бяспекі трансгеннага рапса.

Не баяцца, але кантраляваць

Сяргей Драмашка тлумачыць, што дзейнічаюць вельмі жорсткія міжнародныя і нацыянальныя патрабаванні па стварэнні палігонаў, дзе вырошчваюцца ГМ-расліны. Яны аснашчаюцца камерамі відэааніравання, абсталяваныя плячоўкі для ўтылізацыі ГМА, для ачышчэння і мыцця тэхнікі. Робіцца інвентарызацыя ўсёй флоры і фаўны на адлегласці 300 метраў ад палігона, а затым штогод ладзіцца маніторынг для таго, каб вызначыць, ці няма якіх-небудзь неспрыяльных наступстваў ад вырошчвання ГМ-раслін: як для навакольнага асяроддзя, так і для чалавека.

Да рызык выкарыстання ГМА адносяць таксічнасць і алергеннасць прадуктаў генетычнай інжынерыі для чалавека, верагоднасць, што ГМ-расліны пераўтвараюцца ў пустазелле і выцесняць іншыя каштоўныя і абарыгенныя віды раслін, залежнасць фермераў ад фірм — пастаўшчыкоў насення трансгенных раслін і хімікатаў для іх... Апошняя рызыка ўжо спраўдзілася на амерыканскім кантынентце.

Выпадкі, калі ў акрэдытаваных лабараторыях знаходзяць у прадуктах ГМА, вельмі рэдка. Звычайна гэтым «грашак» соевыя соусы ці кукурузныя шматкі.

Цікава, што ў Злучаных Штатах патрабаванне ўказваць на прадуктах утрыманне ці адсутнасць у іх ГМА, лічаць нядобрасумленнай канкурэнцыяй, таму там адсутнічае абавязковая ГМ-маркіроўка, якая ўведзена больш чым у 60 краінах. Але ва ўсіх дзейнічаюць розныя колькасныя парогі: дзесьці патра-

буюць маркіраваць прадукцыю, якая ўтрымлівае 2% ГМА, а дзесьці — 5%. Але некалькі такіх парогі навукова абгрунтаваныя?

У Беларусі Пералік харчовай сыравіны і харчовых прадуктаў, якія падлягаюць абавязковаму кантролю за наяўнасцю ў іх генетычна мадыфікаваных інгрэдыентаў, уключае сою і ўсе прадукты, якія яе ўтрымліваюць (соевыя соусы, прадукты з выкарыстаннем соевага малака, соевую муку і іншыя); кукурузу (кукурузныя чыпсы, папкорн, замарожаную і кансерваванаю кукурузу і г.д.), харчовыя дабаўкі, якія ўтрымліваюць прадукты з соі ці кукурузы, і дзіцячае харчаванне, атрыманае з выкарыстаннем прадуктаў з соі ці кукурузы. У дзіцячым харчаванні выкарыстанне генетычна мадыфікаваных кампанентаў цалкам выключаецца.

Каб неяк заспакоіць насельніцтва, нобелеўскія лаўрэаты на вачах ва ўсёй краіны з'ядалі «ланчы», прыгатаваныя з генетычна мадыфікаваных прадуктаў, спрабуючы пераканаць насельніцтва ў іх бяспецы.

Указваць, што прадукт утрымлівае ГМА, вытворца ці пастаўшчык абавязаны, толькі калі ўтрыманне перавышае 0,9%. Гэта патрабаванне Мытнага саюза. А раней, калі ў Беларусі дзейнічала беспарогавая канцэпцыя, нават калі ў прадукце выяўлялася ўсяго некалькі міліграмаў, то ўся партыя маркіравалася «з утрыманнем ГМА». Дарэчы, выпадкі, калі ў акрэдытаваных лабараторыях знаходзяць у прадуктах ГМА, вельмі рэдка, так бы мовіць, адзінкавыя. Звычайна гэтым «грашак» соевыя соусы ці кукурузныя шматкі. У 2013 годзе сярод усіх даследаваных узораў было 1,55% станоўчых вынікаў, у 2014 годзе — 1,05%. А за ўсе гады працэнт станоўчых вынікаў склаў 0,93. Таму, на думку беларускіх спецыялістаў, лепш было б вярнуцца да беспарогавай канцэпцыі, бо колькасць аналіз істотна даражэйшы, а ўсе выдаткі ў выніку кладуцца на плечы пакупнікоў.

«У нас часцей убачыш добраахвотную маркіроўку «Не ўтрымлівае ГМА» — ход, якім вытворцы спрабуюць прыцягнуць увагу пакупнікоў, — усміхаецца Сяргей Драмашка. — А ва Украіне і ў Расіі пішуць «Не ўтрымлівае ГМА» нават на мінеральнай вадзе ці яйках. Гэта проста камерцыйныя хітрыкі...»

Надзея НІКАЛАЕВА.
nikalaeva@sviazda.by

■ Ідэальнае жыллё

ЦЁПЛЫ ДОМ ДРУГОГА ПАКАЛЕННЯ

Сёлета ў Мінску ўпершыню пабудуюць жылы энергаэфектыўны аб'ект, які па сваіх характарыстыках энергаспажывання наблізіцца да сапраўды пасіўнага дома

На сайце Мінгарвыканкама паведамляецца, што будаўніцтва падобнага жылля ажыццяўляецца ў межах спецыяльнага праекта, які фінансуецца Глобальным экалагічным фондам, а рэалізуецца ў нашай краіне намаганямі Праграмы развіцця ААН (ПРААН), дэпартаменту па энергаэфектыўнасці і будаўнічых партнёраў. Усяго па праекце ў краіне мяркуецца пабудаваць тры будынкi, бо па адным шматпавярховіку цяпер узводзяць у Гродне і Магілёве.

У сталіцы першым цёплым домам стане буйнапанельны дзевятнаццаціпавярховы жылы дом на 133 кватэры ў мікрараёне Лошыца-9. Пабудуе яго кампанія «МАПІД».

Поўны кругаварот «хатняга» цяпла

У прынцыпова новай пабудове, акрамя прытокава-выцяжной вентыляцыі з рэкуперацыяй цяпла, будзе шырыстоўвацца для падагрэву вады цяпла так званых шэрых сцёкавых вод, якое паступае ў сістэму гарачага водазабеспячэння. Гэта дазволіць па ўсім доме сэканоміць за год прыкладна 5% цеплаэнергіі, выдаткаванай на гарачае водазабеспячэнне. А сістэма вентыляцыі з рэкуперацыяй цяпла забяспечыць 55—60% эканоміі цеплавой энергіі, якая ідзе на абагрэў памяшканняў. Яшчэ каля 15—20% эканоміі цеплаэнергіі на ацяпленне могуць даць сістэмы аўтаматызаванага рэгулявання і ўліку спажывання цяпла.

Еўрапейскую якасць — за стандартны цэннік

Будучым жыхарам шматпавярховіка пашануе двойчы. Сабekoшт гэтага дома другога пакалення недзе на 15% большы, чым сабекошт падобных будынкаў. Аднак менавіта гэтую частку агульнага кошту новабудуоўлі сёння і фінансуе ПРААН. Таму кватэры будучым гаспадарам абыдзецца ў межах стандартнага кошту для тыповых дамоў такой жа серыі.

Граджане ў выніку атрымаюць жыллё з палепшанымі санітарна-гігіенічнымі ўмовамі. А далей узнікае прыемны грашовы момант, бо цяпер плаціць за цеплавую энергію, што выдаткоўваецца на ацяпленне, вентыляцыю і гарачае водазабеспячэнне давядзецца значна менш. Падлічана, што сумарная гадавая жырoўка па ўсім доме стане па гэтым параметры меншай прыкладна на 55 млн рублёў, таму кожная кватэра будзе штогод плаціць за цяпло ў сярэднім на 460 тысяч рублёў менш. Тут трэба ўдакладніць, што ў бліжэйшыя гады дзяржава плануе ліквідаваць сістэму перакрываванага субсідзіравання і давесці тарыфы для насельніцтва да эканамічна абгрунтаваных. А ў гэтым выпадку эканомія за цеплавую энергію будзе ўжо ў разы большай.

Менш залежаць ад імпарту

Развіццё гэтага напрамку ў будаўнічай сферы прынясе істотныя дывідэнды менавіта дзяржаўнаму сектару. Паводле падлікаў спецыялістаў дэпартаменту па энергаэфектыўнасці, пры паўсюдным увядзенні ў эксплуатацыю падобных дамоў штогадовыя тэмпы скарачэння выдаткаў дзяржавы на імпартнае паліва складуць больш чым 7 млн долараў. Пры гэтым істотна зменшацца і выкіды парніковых газаў у жыллёвым сектары.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@zviazda.by

Объявление от 16.01.2016 об утере представительством Белгосстраха по Московскому району г. Минска бланка страхового полиса по добровольному страхованию от несчастных случаев и заболеваний формы 2РН серии БН № 0005641 считать **недействительным**. Утерянным считать бланк по добровольному страхованию от несчастных случаев и заболеваний формы 2РН серии БН № 0005641. УНП 10012226

ИЗВЕЩЕНИЕ

САРЬЯНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН ПО ПРОДАЖЕ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА В ЧАСТНУЮ СОБСТВЕННОСТЬ, КОТОРЫЙ СОСТОИТСЯ 19 ФЕВРАЛЯ 2016 Г. В 15.00

в здании Верхнедвинского райисполкома по адресу: г. Верхнедвинск, ул. Кооперативная, 1 (малый зал заседаний, 2-й этаж).

На аукцион будет выставлен: земельный участок с кадастровым номером 22187609601000054, расположенный по адресу: Витебская область, Верхнедвинский район, Сарьянский сельсовет, деревня Шатрово площадью 0,2001 га, для строительства и обслуживания многоквартирного жилого дома, начальная цена предмета аукциона – 5455226 рублей, размер задатка – 546000 рублей.

Заявления на участие в аукционе принимаются в рабочие дни с 8.00 до 17.00 (перерыв с 13.00 до 14.00) с 19 января по 16 февраля 2016 г. включительно по адресу: г. Верхнедвинск, ул. Кооперативная, 1, кабинет 64. Заключительная регистрация участников 19 февраля 2016 г. с 14.00 до 14.45 по тому же адресу. К участию в торгах не допускаются участники, не прошедшие заключительную регистрацию.

Контактный телефон в г. Верхнедвинске: 8 (02151) 52897, в аг. Сарья 8(02151) 27610.

Подробная информация о проведении аукциона, условиях продажи размещена на сайте Верхнедвинского райисполкома: verkhnedvinsk.vitebsk-region.gov.by. УНП 300062840

РУП «Институт недвижимости и оценки» извещает о проведении открытого аукциона по продаже базы механизации, принадлежащей ОАО «Стройтрест №25»

Лот № 1	Незавершенное строительство законсервированный производственно-строительный корпус машин и механизмов с инв. № 110/U-107581	Брестская обл., г. Барановичи, ул. Бадака, 13	Начальная цена с НДС, бел. руб.	Задаток, бел. руб.	Шаг аукциона, %
			4 773 408 000	477 340 800	5

ОПИСАНИЕ
Назначение – здание неустановленного назначения. Площадь – 5131,1 кв.м. Подземная часть – сб. ж/б. Стены – бетонные панели, кирпич. Перегородки – бетонные панели, кирпич. Перекрытия – ж/б ребр. плиты, ж/б фермы. Полы – бетонные. Готовность строения – 46%.

ЗЕМЕЛЬНЫЙ УЧАСТОК
Земельный участок площадью 4,9079 га с кадастровым номером 141000000001000635. Целевое назначение – для строительства базы механизации на 450 ремонтов в год. Право постоянного пользования на земельный участок. Переход права на земельный участок осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

Лот № 2	Незавершенное строительство законсервированный производственно-строительный корпус средств малой механизации с инв. № 110/U-107580	Брестская обл., г. Барановичи, ул. Бадака, 13/1	Начальная цена с НДС, бел. руб.	Задаток, бел. руб.	Шаг аукциона, %
			3 178 536 000	317 853 600	5

ОПИСАНИЕ
Назначение – здание неустановленного назначения. Общая площадь – 2884,1 кв.м. Подземная часть – сб. ж/б. Стены – бетонные панели на ж/б колоннах. Перегородки – бетонные панели на ж/б колоннах. Перекрытия – ж/б ребр. плиты. Полы – бетонные. Готовность строения – 46%.

ЗЕМЕЛЬНЫЙ УЧАСТОК
Земельный участок площадью 1,6829 га с кадастровым номером 141000000001003763. Целевое назначение – земельный участок для обслуживания незавершенного законсервированного капитального строения производственно-строительного корпуса средств малой механизации. Право постоянного пользования на земельный участок. Переход права на земельный участок осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

Строительство осуществлялось в период с ноября 1990 г. по февраль 1994 г. На расстоянии 30–120 м проходят магистральные коммуникации, в т.ч. сети водоснабжения и канализации, электроснабжение, газоснабжение. На расстоянии 150 м имеется ж/д ветка. Рядом проходят городские автодороги с удобными подъездными путями, на расстоянии около 4 км – международная автотрасса М1 Брест-Москва

УСЛОВИЯ

Победитель аукциона либо в случае, если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что заявление на участие в аукционе подано только одним участником и он согласен приобрести Лот №1 и (или) Лот №2 по начальной цене, увеличенной на 5% (пять процентов) – Претендент на покупку, должен заключить с Продавцом договор купли-продажи не позднее 30 (тридцати) календарных дней после утверждения в установленном порядке протокола о результатах аукциона. Победитель аукциона (Претендент на покупку) по Лоту №2 должен возместить Продавцу стоимость средств, затраченных на формирование земельного участка в сумме 9 112 433 (девять миллионов сто двенадцать тысяч четыреста тридцать три) белорусских рубля, за регистрацию измененной граници земельного участка и реестра адресов в сумме 1 867 100 (один миллион восемьсот шестьдесят семь тысяч сто) белорусских рублей, а также затраты на проведение рыночной оценки

Объекта в сумме 6 282 786 (Шесть миллионов двести восемьдесят две тысячи семьсот восемьдесят шесть) белорусских рублей. Условия оплаты приобретенного на аукционе Лот №1 и (или) Лот №2 согласовываются Победителем аукциона (Претендентом на покупку) и Продавцом при заключении договора купли-продажи. Победитель аукциона (Претендент на покупку) оплачивает Организатору аукциона вознаграждение в размере 45 000 000 (Сорок пять миллионов) белорусских рублей при продаже Лота №1 и (или) 45 000 000 (Сорок пять миллионов) белорусских рублей при продаже Лота №2 в течение 3 (трех) банковских дней со дня подписания протокола о результатах аукциона. На Претендента на покупку распространяются правила и условия, установленные законодательством Республики Беларусь для Победителя аукциона.

Аукцион состоится 19.02.2016 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, д. 11, 3 этаж, каб. 4

Порядок оформления участия в аукционе содержится на сайте Организатора аукциона ino.by. Задаток перечисляется на р/с 3012154337010 в ОАО «БПС-Сбербанк» ЦБУ №703, 220004, г. Минск, ул. Кальварийская, д. 4а, код 369. Получатель – РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 190055182. Назначение платежа: задаток для участия в аукционе по продаже базы механизации ОАО «Стройтрест №25» (Лот №___), проводимом 19 февраля 2016 г.

Участник, желающий участвовать в аукционе в отношении нескольких лотов, вносит задатки в размере, установленном для каждого из лотов. Заявления на участие и необходимые документы принимаются в рабочие дни с 8.30 до 12.30, с 13.30 до 16.30 по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, 11, каб. 6. Окончание приема заявлений – 17.02.2016 в 12.00.

Все желающие могут предварительно ознакомиться с Объектом (Объектами). Контактное лицо для осмотра Объекта (Объектов): Шумская Марина Анатольевна, 8 (0163) 41-30-76, 8 (029) 770-75-89.

Организатор аукциона или Продавец вправе снять лот (лоты) с торгов до объявления его проданным без объяснения причин снятия.

☎ Организатор: 8 (017) 306-00-57, 8 (029) 356-90-03, 8 (029) 550-09-52 • www.ino.by • e-mail: torgi@ino.by

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА по продаже земельных участков в г. Сморгони Гродненской области в частную собственность

Номер лота	1	2	3	4	5
Адрес земельного участка, кадастровый номер	г. Сморгонь, ул. Полевая, У-40А, 425650100001004805	г. Сморгонь, проезд Романтиков, У-15А, 425650100001004807	г. Сморгонь, проезд Романтиков, У-14А, 425650100001004806	г. Сморгонь, ул. Франциска Скорины, У-7А, 425650100001004821	г. Сморгонь, ул. Франциска Скорины, У-8А, 425650100001004822
Целевое назначение земельного участка	Для строительства и обслуживания многоквартирного жилого дома				
Назначение земельного участка	Размещение объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома)				
Право на земельный участок	Право частной собственности				
Площадь, га	0,1344	0,1312	0,1312	0,1304	0,1303
Начальная цена земельного участка, руб.	119 230 863	116 392 033	116 392 033	115 682 326	115 593 612
Задаток, руб.	11 923 100	11 639 200	11 639 200	11 568 200	11 559 400

Дополнительное условие* возместить затраты: изготовление землеустроительного дела по созданию земельного участка в сумме 7 384 703 рублей; за государственную регистрацию создания земельного участка, возникновения прав на него 663 600 рублей; изготовление градостроительного паспорта земельного участка в сумме 2 937 979 рублей

Номер лота	6	7
Адрес земельного участка, кадастровый номер	г. Сморгонь, ул. Франциска Скорины, У-9А, 425650100001004823	г. Сморгонь, ул. Франциска Скорины, У-1А, 425650100001004818
Целевое назначение земельного участка	Для строительства и обслуживания многоквартирного жилого дома	
Назначение земельного участка	Размещение объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома)	
Право на земельный участок	Право частной собственности	
Площадь, га	0,1306	0,1314
Начальная цена земельного участка, руб.	115 859 753	116 569 460
Задаток, руб.	11 586 000	11 656 900

Дополнительное условие* возместить затраты: изготовление землеустроительного дела по созданию земельного участка в сумме 7 384 703 рублей; за государственную регистрацию создания земельного участка, возникновения прав на него 663 600 рублей; изготовление градостроительного паспорта земельного участка в сумме 2 937 979 рублей

* Для победителя аукциона либо единственного участника несостоявшегося аукциона не позднее дня утверждения акта приема многоквартирного жилого дома в эксплуатацию возместить затраты на строительство, в том числе проектирование, объектов распределительной инженерной и транспортной инфраструктуры к земельному участку в соответствии с Положением о порядке размещения лицом, которому предоставлен земельный участок, затрат на строительство, в том числе проектирование объектов распределительной инженерной и транспортной инфраструктуры к такому земельному участку, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 1 апреля 2014 года № 298.

1. Аукцион состоится 24 февраля 2016 года в 11.00 по адресу: 231000, г. Сморгонь, ул. Ленина, 5, кабинет 415. Заявления на участие в аукционе принимаются по адресу: г. Сморгонь, ул. Ленина, 5, каб. 220 в рабочие дни с 8.00 – 17.00. Телефон для справок в г. Сморгонь: 8 01592 32391. Последний день подачи заявлений – 19 февраля 2016 г. до 13.00.

2. Организатор аукциона – Сморгонский районный исполнительный комитет, 231000, г. Сморгонь, ул. Ленина, 5 (время работы с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00, кроме выходных и праздничных дней), тел.: 8 01592 32391, 42190.

3. Желающим предоставляется возможность предварительно ознакомиться с земельными участками (телефон: 8 01592 32341, 31723).

4. Аукцион проводится в соответствии с Положением о порядке организации и проведения аукционов по продаже земельных участков в частную собственность, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 26.03.2008 г. № 462.

5. Для участия в аукционе гражданин, юридическое лицо (лично либо через своего представителя или уполномоченное должностное лицо) в установленный в извещении срок подает заявление об участии в аукционе с указанием кадастровых номеров и адресов земельных участков, которые они желают приобрести в частную собственность, представляют документ, подтверждающий внесение суммы задатка (задатков) на расчетный счет 3641526001461 в АСБ «Беларусбанк», код банка 504, УНП.500108328, получатель платежа – Сморгонский райисполком, заверенную банком копию платежного поручения о внесении суммы задатка – указанной в извещении, с отметкой банка, а также заключают с местным исполнительным комитетом или по его поручению с организацией соглашение.

Кроме того, в комиссию или организацию представляются: гражданином – копия документа, содержащего его идентификационные сведения, без нотариального засвидетельствования; представителем гражданина – нотариально удостоверенная доверенность; представителем или уполномоченным должностным лицом юридического лица – доверенность, выданная юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, копии документов, подтверждающих государственную регистрацию юридического лица без нотариального засвидетельствования, документ с указанием банковских реквизитов юридического лица.

Консолидированными участниками для участия в аукционе представляются также оригинал и копия договора о совместном участии в аукционе.

При подаче документов на участие в аукционе граждане Республики Беларусь предъявляют паспорт гражданина Республики Беларусь, а представители граждан и юридических лиц, уполномоченные должностные лица юридических лиц – документ, удостоверяющий личность. При подаче документов уполномоченное лицо (его представитель) предъявляет документ, удостоверяющий личность, и доверенности, выданные гражданами, юридическими лицами, заключившими договор о совместном участии в аукционе. Представителем уполномоченного лица дополнительно предъявляется доверенность, выданная в установленном законодательством порядке, либо документ, подтверждающий полномочия должностного лица.

Сумма расходов на опубликование извещения в республиканском издании будет добавлена победителям аукциона, согласно счет-фактуре.

Граждане, юридические лица, желающие участвовать в аукционе в отношении нескольких земельных участков, вносят задатки в размере, установленном для каждого из этих земельных участков.

Платеж за земельный участок осуществляется единовременно (без предоставления расщелки) по безналичному расчету в расчетных билетах Национального банка Республики Беларусь.

Гэтая выснова, вядома ж, не новая, але і сапраўды, калі б розыгрышы прызоў раней не было, то яго варта было б прыдумаць!.. Для таго, каб падарыць падпісчыкам шанцы на каштоўныя прызы; для таго, каб разам з карткамі атрымаць дзясяткі лістоў; для таго, каб пазнаёміцца з гасцямі, бо па добрай традыцыі толькі ім — пастаянным чытачам газеты ды яе дзелавым партнёрам-паштавікам — даецца ганаровае права выцягнуць з «чароўнага» капелюша» так званыя шчаслівыя купоны.

Фота Канстанціна ДРОБАВА.

ХТО ВЫПІСВАЕ, ТОЙ НЕ ПРАЙГРАЕ!

На гэты раз лёс усіх звяздоўскіх прызоў — без перабольшвання — быў у руках намесніка дырэктара Мінскага філіяла РУП «Белпошта» спадарыні Алены ІШЧУК (на здымку ў цэнтры), а таксама падпісчыкаў Валянціны ЁРШ і Мікалая КУШНЯРОВА.

Трэба сказаць, што са «Звяздой» у іх вельмі даўнія сяброўскія сувязі. І Валянціна Сямёнаўна (яна па прафесіі педагог), і Мікалай Ціханавіч (праграміст, так званы «айцішнік») выпісваюць газету каля сарака гадоў. Абое — каб не забыцца родную мову, каб помніць, што мы беларусы... Ну і таму, што «газета добрая».

Прычым добрая не толькі зместам: акурат на Вадохрышч асобныя з чытачоў даведаюцца,

што сталі ўладальнікамі каштоўных прызоў. У прыватнасці, мультыварку OURSSON выйгралі:

Лілія Анатолеўна Віннік, г. Ганцавічы Брэсцкай вобласці;

Зоя Дзмітрыеўна Новік, г. Віцебск;

Святлана Міхайлаўна Краўцова, в. Высокае Рагачоўскага раёна Гомельскай вобл.;

Н.П. Саладкевіч (імя, імя па бацьку ў картцы, на жаль, не пазначана), в. Ракаўцы Смалгонскага раёна Гродзенскай вобласці;

Іван Адамавіч Апанасевіч, г. Магілёў;

Лілія Апанасаўна Маслюкова, аграгарадок Чачкава Мінскага раёна Мінскай вобласці;

Алег Аляксандравіч Рытвінскі, г. Мінск.

Суперпрыз — кухонны камбайн Bosch — выйграла **Людміла Дзмітрыеўна Бондар** з г. Рэчыца Гомельскай вобласці.

Кожны з пераможцаў атрымае таксама кнігу рэцэптаў «Навагодні фэст ласункаў».

Так што віншуем!..

Тым жа, каму на гэты раз удача не ўсімхнулася, скажам: «Не засмучайцеся, жыццё з найстарэйшай беларускай газетай, выпісвайце на новыя месяцы і кварталы, удзельнічайце ў нашай гульні! Шанс на выйгрыш ёсць у кожнага і заўсёды!

Тэлефон для даведак па пытаннях правядзення рэкламнай гульні і атрымання прызоў: 8 (017) 284 44 04.

Афіцыйна.

Арганізатарам рэкламнай гульні «Навагодні фэст прысмакаў са «Звяздой»!» з'яўляецца рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда» (УНП 100155376), размешчаная па адрасе: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10 А.

Рэкламная гуля «Навагодні фэст прысмакаў са «Звяздой»!» зарэгістравана Міністэрствам гандлю Рэспублікі Беларусь 07.12.2015 г. (пасведчанне № 2691) і праводзіцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь з 12 снежня 2015 года па 31 сакавіка 2016 года ўключна сярод падпісчыкаў газеты «Звязда» першага квартала або першага паўгоддзя 2016 года. Усяго ў гульні ўзяло ўдзел 335 падпісчыкаў.

■ 3 людзьмі і сам-насам

НЕ ўПАДЗЕ ШТО ХОЧАШ З НЕБА. ПРАЦАВАЦЬ СУМЛЕННА ТРЭБА...

...Хто пра што, а суседка пра ёлку. Яшчэ з пачатку снежня гаварыла, што ставіць яе, вядома ж, будзе, бо традыцыя, бо ставіла і прыбірала яе заўсёды, потым (і гэтак жа рашуча), што... не будзе, бо, маўляў, сёлета дзеці не прыедуць, святкаваць давядзецца адной, а тады навошта лішнія клопаты і расходы на ёлку: няма ж для каго яе прыбіраць?.. У чужую парафію, як той казаў, са сваім звычаем не ходзяць, у чужую кватэру — і пагатоў. Да таго ж ёлка напярэдадні свят у суседкі... з'явілася — праз акно ўбачылі. «Ведаеце, — збянтэжана прызналася гаспадыня, — прыбрала і цяпер люблюся. Не паверыце: на душы святлей, не кажучы ўжо пра хату»...

Ні на Новы год, ні на Каляды госці да суседкі так і не прыехалі (крызіс, не выпала...), але свята ў доме было!

Сёння, на вялікі жаль, яно скончыцца, і да новага навагоддзя мы папрымаем гірлянды і ёлачныя цацкі, спарадкам падарункі, а ў архіў — сямейны, працоўны — «спішам» віншаванні. Але ж перад гэтым — непазбежна — кожны ліст, кожную паштоўку яшчэ раз прымаем у руках, яшчэ раз прачытаем.

«Прывітанне, «родная газета на роднай мове»! Некалі на месцы гэтых слоў ва ўсіх сродках масавай інфармацыі быў заклік: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!». З яднаннем неяк не атрымалася, — піша спадар Аляксандр Іванавіч Матошка з Расонаў, — а вось з газетай на роднай мове... Яе, як вядома, нельга параўноўваць з жанчынай, але ж грэх такі я на душу вазьму, бо сапраўды выбіраў. Некалі выпісваў шмат чаго — «Знаёмку», «Камсамолку», «Правду», «Известия»... Было там што пачытаць, але ж нечага не хапала, і я пастаянна мяняў.

Пры якіх абставінах першы раз падпісаўся на «Звязду», ужо не прыгадаю: можа, параў хто, можа, у бібліятэцы, гартаючы падшыўку, знайшоў нешта сама, але «прырос», што называецца, так, што калі аднойчы на пошце памыліліся з індэксам і выпісалі нам «Звезд» (літаратурны альманах Санкт-Пецярбурга), дачакацца не мог, калі ўжо скончыцца месяц...

У выніку трэцяга дзесяцігоддзя мы жывём са «Звяздой». Думак аб тым, каб памяняць яе на нешта іншае, няма і блізка, бо за гэты час газета, па сутнасці, стала нашым сямейнікам і здрадзіць ёй — азначала б здрадзіць роднай мове, здрадзіць людзям, хоць і незнаёмым, але ж даўно сваім. Аляксандр Пукшанскі пастаянна расказвае, што дзеецца ў нашай вобласці; «Неасабіс-

ты суб'екты» выклікае абурэнне хібамі грамадства і заганамі людзей; «Простая мова» прымушае думаць... А як абысці «Фотасловы» Яўгена Пясецкага, творчасць Анатоля Клешчука? Заўсёды уважліва ўглядаюся ў іх здымкі, бо і сам трохі «грашу» — некалі ФЭДам-5, цяпер — «лічбавікам». І вершамі таксама...»

«Іншыя падпісчыкі прызнаюцца, што чытаюць газету ад радка да радка, — працягвае Аляксандр Іванавіч. — Я не такі: прапускаю гараскопы стрыжак, бухгалтарскія балансы, абвесткі пра аўкцыёны, бо не збіраюся ў іх удзельнічаць... Але ж разумею, што і яны некаму патрэбны, да таго ж час такі — усе зарабляюць грошы»...

І, вядома ж, па-свойму трацяць іх. «З газетай я пазнаёміўся ў 1938 годзе. Сям'я тады жыла вельмі бедна, — прызнаецца спадар Мікалай Пятровіч Бабарыка з вёскі Загор'е Карэліцкага раёна, — але «Звязду» бацька выпісваў заўсёды... А маці потым старымі нумарамі абклеівала сцены ў хаце. З таго часу я вырас, адслужыў у войску, пайшоў на свой хлеб, а ўрэшце на пенсію. І ўвесь гэты час газета была ў нашым доме...»

Новы ліст і новыя кампліменты: «Сёння чарговы раз іду на пошту, каб выпісаць любімую «Звязду», — паведамляе спадар Васіль Мікітавіч Пяшэвіч з вёскі Юркевічы Жыткавіцкага раёна. — Здавалася б, хапае інфармацыі: ёсць тэлевізар, інтэрнэт, але я з нецярпеннем чакаю свежы нумар газеты і адразу ж гляджу на апошнюю старонку: ці ёсць там крыжаванка? Люблю па вечарах паварушыць мазгамі, прычым у адказы стараюся не заглядваць.

Потым, вядома ж, «вяртаюся» на першы старонкі, дзе «Надзённае» і «Розгалас», «Ігменскі тракт», «Люстэрка», «Жырандоля»... Аб рубрыцы «Алё, народ на провадзе!» і гаварыць не трэба: ёй, на мой погляд, цікавацца ўсе. Як і замалёўкамі з «Простай мовы»...

Вось і сёння ўзяў у рукі «Звязду», а там — «Сямейная газета». Прачытаў ад радка да радка, і нібы прагу спатолю. Хіба гэта дасць інтэрнэт?

А таму, каб не «засохнуць», застаюся са «Звяздой» сам і заклікаю іншых выпісваць найстарэйшую беларускамоўную газету».

Як сведчыць рэдакцыйная пошта, многіх нашых чытачоў ні заклікаць, ні агітаваць не трэба: «Звязду» ў спадарожніцы яны выбралі даўно і надоўга. Тым жа, хто падпісаўся ўпершыню, ні аб чым не гавораць (ва ўсякім разе — пакуль) ні ўзгаданьня рубрыкі, ні прозвішчы журналістаў... Гэтым чытачам часам трэба прызвычаівацца нават да... мовы.

«Я ўдзячна сталічным уладам за тое, што на першай з дзвюх дзяржаўных моў у горадзе падаюцца назвы вуліц і праспектаў; што на ёй жа, беларускай, аб'яўляюцца прыпынкі ў грамадскім транспарце, — піша спадарыня Ганчарук з Мінска. — Больш за тое, я даўно злавіла сябе на думцы, што нават рэкламу на роднай мове я гляджу з задавальненнем!.. Сын сказаў, што «з гэтым трэба нешта рабіць» і летась на 8 Сакавіка падарыў мне падпіску на «Звязду». Гэта быў вельмі незвычайны падарунак, бо прыходзіў да мяне пяць разоў на тыдзень, нечым радаваў, нечым здзіўляў... Да таго ж гадоў з дваццаць я па-беларуску амаль нічога не чытала, а таму наноў адкрывала для сябе не толькі газету, але і родную мову, родную краіну. Дзякуй журналістам за гэтае адкрыццё!».

Словы падзякі і ў лісце спадарыні Тамары Васілеўны Калінінай з Брэста (дарэчы, падпісчыцы «Звязды» з 30-гадовым стажам!).

«Летась у жыцці маіх сяброў-аднакласнікаў, землякоў (і, вядома ж, уласным...) была надзвычайная падзея: нашай Азарыцкай сярэдняй школе («Звязда» аб гэтым пісала) споўнілася 150 гадоў. Мы, выпускнікі 1955 года, Галіна Фёдаруна Мішневая (Бусел), Яўген Нікіфаравіч Тозік, Ніна Сцяпануна Пуцікава (Вішнеўская), як удзельнікі ўрачыстасцяў, хочам выказаць шчырую ўдзячнасць усяму калектыву школы і асабіста дырэктару Таццяне Пятроўне Цяцерыч за захаванне памяці і традыцый, за стварэнне музеяў, за адмыслова праведзенае святкаванне юбілею, за ўвагу да людзей, бо, здаецца, для кожнага знайшліся і добрыя словы, і чалавечыя цеплыні».

Чытаем яшчэ адзін ліст.

«Звязду» я «атрымала ў спадчыну», яе вельмі любіў мой бацька, яе ж да перабудовы выпісваў мой брат, які жыў у Данецкай вобласці. І мне ўсё маё жыццё «Звязда» была вельмі патрэбнай, — прызнаецца спадарыня Ніна Дзянісаўна Гапоненка з вёскі Броннае Рэчыцкага раёна, — бо чалавек я вельмі актыўны: шмат працавала, выбіралася ў дэпутаты раённага і сельскага Савета...

Цяпер мне 88, — піша Ніна Дзянісаўна, — вочы служаць не так, як некалі, але ж я чытаю ўсе артыкулы пра здароўе, «Азбуку народнай культуры», «Падзеі і факты». Мне цікава «Мясцовае самакіраванне».

І далей гэта адданая падпісчыца «Звязды» на добрай беларускай мове (хоць, прызнаецца, размаўляе па-руску) у свае, падкрэслім, 88 (!) досыць падрабязна распавядае пра тое, як жыла іх вёска, іх калгас «40 гадоў Кастрычніка» раней, як жыў цяпер...

Пасля такіх лістоў, згадзіцеся, хоць-нехаць паверышы, што і сапраўды сілкуе людзей родная мова; не выключана, што захоўваць здароўе ды яснасць розуму спрыяе і «Звязда» (у тым ліку парадамі). А яшчэ — «трэніроўка».

«У нашай сям'і газета «прапісала» недзе з 70-х мінулага стагоддзя, — прызнаецца спадарыня Гіль з Любані. — Менавіта па «Звяздзе» сын Юра яшчэ да школы вывучыў літары, пачаў чытаць. У старшых класах ён вельмі любіў разгадаць звяздоўскія крыжаванкі, часта прасіў нас, каб падказвалі словы і такім чынам усіх уцягваў у гэты «працэс». У выніку я «ўцягнулася» так, што цяпер раблё гэта сама. А яшчэ — з задавальненнем чытаю, атрымліваю асалоду ад нашай роднай мовы і, здаецца, загітвала на «Звязду» яшчэ аднаго падпісчыка. Дзякуй за газету».

Тут дарэчы падзякаваць і ўсім нашым падпісчыкам — за адданасць, за падтрымку, за прапаганду: спадарыня Ганчарук, у прыватнасці, паведамляе, што прачытаны нумар, так бы мовіць, ніколі не выкідвае — пакідае на падваконні ў пад'ездзе, і пакуль яшчэ не было выпадкаў, каб газету ніхто не забару; спадар Уладзімір Голубеў зноў жа з Мінска піша, што, прачытаўшы нешта цікавае, часам купляе ў шапіках яшчэ некалькі асобнікаў «Звязды», каб раздаць знаёмым...

Вартыя цытавання і іншыя лісты: «Звязда» са сваімі чытачамі «гуляла» ў шапкі і шахматы, — узгадвае спадар Бондар з Ганцавіч. — Каб далучыцца да гэтай гульні я стаў падпісчыкам, а потым майстрам спорту па шахматнай кампазіцыі, удзельнікам міжнародных спаборніцтваў. Гэта значыць, што вырас я на адной са звяздоўскіх рубрык. Добра было б яе ўзнавіць, — прапануе чытач, — хай бы іншыя раслі таксама».

Цікавая прапанова. Кароткія, канкрэтныя парады — «каб лепш было з тыхажом і камерцыйным поспехам» — у лісце мінчанкі І. Скрыпко. Першае, што раіць яна, — крыжаванкі друкаваць штодзень, другое — раз на тыдзень выпускаць дзіцячую старонку, трэцяе — друкаваць праграму радыё, а тэмай нумар адзін зрабіць нашу мову... «А наогул падабаецца мне «Звязда» і коштам, і якасцю», — прызнаецца гэта чытачка.

Яна не піша, як газета трапіла ў іх дом. Хоць гэта, вядома ж, таксама цікава, бо шляхі бываюць вельмі няпростыя.

«Некалі на школу прыйшла «разнарадка», колькі і якіх газет трэба выпісаць. Настаўніцы матэматыкі «выпала» «Звязда». «Не буду яе выпісваць», — заявіла яна дырэктару... Я, тады маладая настаўні-

ца, таксама яе не ведала... Аднак ці не ў той жа дзень трапіла да сваіх знаёмых, у якіх на стале... убачыла «Звязду». Разгарнула — і палюбіла на ўсё жыццё», — прызнаецца спадарыня Алена Мікалаеўна Прытуленка з вёскі Слаўкавічы, што на Глушчыне. І дадае, што газета потым вельмі дапамагала ёй сваімі артыкуламі, сваімі нехрэстаматычнымі звесткамі пра паэтаў і пісьменнікаў, добрай мовай, народным гумарам. «У рубрыку «...Народ на провадзе!» збіраюся і я даслаць свае гісторыі», — абяцае Алена Мікалаеўна.

Ловім на словы, як той казаў, і будзем чакаць.

А пакуль прызнаемся, што нам, звяздоўцам, вядома ж, прыемныя добрыя словы, прыемныя пажаданні і нават... афіцыйныя заявы. Адна з такіх напярэдадні свят паступіла на імя галоўнага рэдактара ад спадарыні Таісіі Іванайны Новік са Слуцка. Даслоўна: «У сувязі з Новым годам і Калядамі прашу матэрыяльна заахоўваць карэспандэнтаў майёй любімай газеты»...

Спіс дадаецца, як той казаў... Але ж пішуцца гэтыя радкі зусім не для таго, каб пацешыць сваё самалюбства: ёсць і ў «Звязды» пэўныя ўпущэнні. Нейкія з іх мы бачым самі, нейкія прыкмячаюць чытачы — сталага веку і маладыя, з вышэйшай адукацыяй і пачатковай, з вялікіх гарадоў і мястэчак і зусім маленькіх вёсчак-хутароў, сямейныя і зусім адзіночкія... Але пры гэтым аб'яднаныя любоўю да сваёй краіны, да роднай мовы, да адзінай (са штодзённых) беларускамоўнай «Звязды» — газеты, якую любілі нашы дзяды і бацькі, газеты, якая і цяпер можа перадавацца ў спадчыну. Было б каму...

Што да іншых пажаданняў, працягуем яшчэ адзін ліст — з Жыткавіч, ад спадарыні Валянціны Гудачковай: «Год стары сыходзіць ціха, Малады — гайда на выхад! На цябе глядзім з надзеяй, Як на дзядзьку-чарадзея... Але ж пры гэтым ведаем: Не ўпадзе што хочаш з неба. Працаваць сумленна трэба: Клапаціцца пра сям'ю, Даглядаць сваю зямлю, Не трымаць у сэрцах злосці І... наперад, ягамосці! Калі будзеш годна жыць, Год шчасліва прабыць...»

І тады, дасць Бог, на старонках газеты, якая 9 жніўня 2017-га адзначыць сваё стагоддзе, мы «сустрэнемся» зноў!

Валянціна ДОЎНАР.

dounar@zviazda.by

■ Спадчына ў законе

З ХОБІ ДАВЯДЗЕЦЦА РАЗВІТАЦЦА

Як будзе прымяняцца ўказ Прэзідэнта аб ахове артэфактаў?

НАПРЫКАНЦЫ мінулага года ў сферы аховы спадчыны адбылася вельмі важная падзея — падпісанне Указа Прэзідэнта №485 «Аб удасканаленні аховы археалагічных аб'ектаў і артэфактаў». У інтэрнэце ў сувязі з гэтым узнялася хваля абурэння — хвалююцца тыя, хто цяпер не зможа «капаць» беспакарана. Спецыялісты з Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук вырашылі адказаць на ўсе спрэчныя пытанні і патлумачыць, як на практыцы будзе ажыццяўляцца прымяненне новага закона.

КЛАНДАЙК ДЛЯ КАПАЛЬНІКАЎ

— Беларусь ператварылася ў своеасаблівы кландайк для чорных капальнікаў. Асабліва пасля таго, як у Расіі была ўведзена жорсткая забарона ў дачыненні да такіх людзей, — лічыць дырэктар Інстытута гісторыі Вячаслаў ДАНИЛОВІЧ. — У выніку яны пачалі дзейнічаць тут — бо ў нас фактычна адзіная Саюзная дзяржава. Таму трэба было тэрмінова прыводзіць сваё заканадаўства ў адпаведнасць з расійскім — у тым сэнсе, каб у нас таксама прымяняліся строгія метады ўздзеяння на чорных капальнікаў. Цэлымі камандамі да нас прыязджалі расіяне, асабліва ў памежныя рэгіёны, на Магілёўшчыну, куды бліжэй дабрацца і лягчэй вывезці адтуль прадметы. Сёння гандаль археалагічнымі артэфактамі ператварыўся ў вялізны бізнес. Існуюць асобныя чорныя рынкі, на якіх адбываецца абарачэнне такіх каштоўнасцяў. Дзейнічаюць яны і ў нас. Ёсць людзі, якія жывуць з такога незаконнага «промыслу». Гэта недапушчальна, такая практыка павінна быць спынена. Думаю, дзякуючы падпісанню Прэзідэнтам гэтага ўказа ўдасца выправіць сітуацыю.

НА АРТЭФАКТЫ — З БУЛЬДОЗЕРАМ!

Многія капальнікі сцвярджаюць, што «паляванне» на археалагічныя артэфакты — для іх любімая справа. Выязджаючы за межы гарадоў, здабываючы рэдкія карты, знаходзячы цікавыя прадметы, яны нібы «дакранаюцца да мінулага». Аднак калі зняць ружовыя акулёры і паглядзець на сітуацыю больш рэалістычна, можна ўбачыць, што за такой забавай часта хаваецца проста імкненне да нажывы. І размежаваць гэтыя два полюсы капальніцтва даволі цяжка.

«Царскія манеты з зямлі». Уладальнік гатовы пераслаць іх і ў Расію.

На мяжы Дзятлаўскага і Навагрудскага раёнаў з могільнікаў з каменнымі надмагіллямі даставаліся косці, з якіх здымаліся металічныя рэчы. Відавочна, што чалавек, які капаў, разумеў, што гэта пахаванні.

— Велізарная колькасць людзей з металадэтэктарамі наносіла шкоду менавіта тым помнікам, дзе меліся рэчы з каляровымі металамі, — упэўнены намеснік дырэктара па навуковай працы Інстытута гісторыі Вадзім ЛАКІЗА. — Іх цікавіла найперш тое, што затым можна было прадаць на аўкцыёнах. Неаднаразова чорных капальнікаў лавілі на тых месцах, якія ўключаны ў дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны. Неяк на такіх аб'ектах злавілі людзей з металадэтэктарамі, якія дайшлі да

Срэбная манета XVI стагоддзя з выявай Стэфана Баторыя свабодна прадаецца на сайце Аy.by за 3 млн рублёў.

таго, што нават прыгналі бульдозеры і ў ахоўнай зоне праводзілі свае несанкцыянаваныя «даследаванні». І такіх прыкладаў велізарная колькасць. На мяжы Дзятлаўскага і Навагрудскага раёнаў з могільнікаў з каменнымі надмагіллямі даставаліся косці, з якіх здымаліся металічныя рэчы. Відавочна, што чалавек, які капаў, разумеў, што гэта пахаванні. Тое ж рабілася і ля вёскі Колатава Гродзенскага раёна. Калі мы прыехалі праводзіць археалагічныя даследаванні, мясцовыя жыхары паказвалі нам параскіданыя косці... У Мядзельскім раёне нашы калегі праводзілі даследаванні і пабачылі там толькі тую драбязу, якой немагчыма гандляваць. У той жа час у інтэрнэце прадаецца пасудзіна з металічнымі ўпрыгожаннямі, за якую просяць 800 долараў. А яна магла быць узятая толькі з кургана... Капальнікі часам кажуць, што яны вельмі моцна любяць гісторыю, што выязджаюць на прыроду для таго, каб адпачыць з металадэтэктарам. Можна, ёсць і такія людзі. Аднак для таго, каб навесці парадак у справе археалагічных даследаванняў,

трэба спачатку «адсячы» групу па-рушалнікаў. А далей паглядзім, як будзе разгортвацца сітуацыя.

ГЭТА НЕ РЫБАЛКА І НЕ ПАЛЯВАННЕ

Загадчыца Цэнтра гісторыі індустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі Вольга ЛЯУКО расказала, што адразу пасля выхаду ўказа Прэзідэнта да іх прыйшоў ліст. Яго аўтар запытваўся, як новаўвядзенне ў заканадаўстве паўплывае на «звычайных» людзей, для якіх капальніцтва — гэта хобі. Ён абяцаў, што не будзе раскопваць курганоў, месцаў баёў, іншых помнікаў археалогіі — будзе проста хадзіць па полі з металашукальнікам, падымаць сабе настрой. Запытваўся, як у новых умовах ён зможа працягваць займацца такой дзейнасцю?.. На гэта спецыяліст адказала:

— Адпачынку такога роду быць не можа. Часам капальніцтва па-раўноўваюць з паляваннем, рыбалкай — аднак гэта зусім розныя рэчы. Папуляцыя і жывёл, і птушак узнаўляецца, а артэфакты існуюць толькі ў адзінкавых экзэмплярах. Калі капальнікі ўваходзяць у азарт, яны забываюць пра сумленне. І ніякага кансэнсусу тут быць не павінна. Яны не супраць папрацаваць у навуковых экспедыцыях. Аднак чалавек, апантаны калекцыянаваннем і продажам артэфактаў, і ў даследчай пазіцыі будзе мець спакусу займацца тым жа. Трэба выкараняць гэтую любоў да бездаказнага рабавання каштоўнасцяў... З гэтым хобі давядзецца расстацца і тым, хто так адпачывае, і тым, хто мэтанакіравана капае на продаж.

ВАЖНА, ДЗЕ ЗНАЙШЛІ

Аднак праблема не толькі ў тым, што страчваецца каштоўнасці. Важна яшчэ і тое, дзе яны былі знойдзены. Адзінкавыя артэфакты не даюць

ўяўлення пра тое, што ж адбывалася ў мінулым. Пра гэты аспект праблемы распавёў загадчык аддзела захавання і выкарыстання археалагічнай спадчыны Інстытута гісторыі Андрэй ВАЙЦЯХОВІЧ:

— Па-першае, мы сутыкаемся з тым, што на некаторых вельмі важных археалагічных помніках культурны слой, у якім захоўваюцца артэфакты, цалкам выбіты. Ужо не так шмат засталася цэлых аб'ектаў — неабходна іх захаваць. Праз пару дзесяцігоддзяў помнікаў эпохі Сярэднявечча ў Беларусі можа не застацца ўвогуле. Па-другое, вельмі шмат артэфактаў знаходзіцца на руках у людзей. Важная не сама гістарычная рэч, а кантэкст — адкуль яна паходзіць. Таму, па-трэцяе, неабходна стварэнне базы — дзе знойдзены прадметы?.. Указ дапамагае ўсе гэтыя праблемы вырашыць.

Сёння гандаль археалагічнымі артэфактамі ператварыўся ў вялізны бізнес. Існуюць асобныя чорныя рынкі, на якіх адбываецца абарачэнне такіх каштоўнасцяў. Дзейнічаюць яны і ў нас.

Як бачым, змены ў заканадаўстве дапамогуць усур'ёз навесці парадак у справе аховы нашай археалагічнай спадчыны. Да 1 студзеня 2017 года ўсе калекцыянеры маюць час зарэгістраваць свае артэфакты ў дзяржаўным рэестры. А ўладальнікам металадэтэктараў давядзецца прадаць гэтыя прылады і знайсці сабе іншую крыніцу даходаў і справу для душы.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

■ Падарожжа ў часе

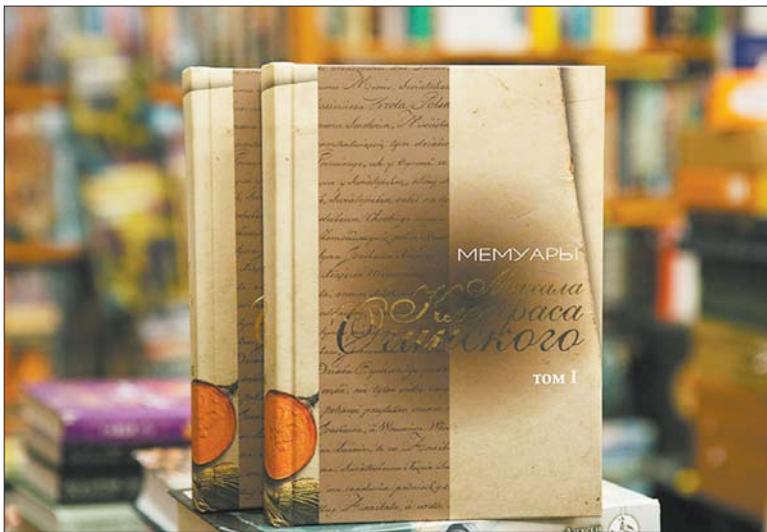
ВЯРНУЦЦА НА РАДЗІМУ...

У МЕМУАРАХ АГІНСКАГА — НІ СЛОВА ПРА МУЗЫКУ

Адкрываць для сябе новыя старонкі ў біяграфіі нашых слаўтых землякоў ніколі не позна. І хоць летась мы ўжо адсвяткавалі 250-гадовы юбілей Міхала Клеафаса Агінскага, кнігі, прысвечаныя гэтай выдатнай асобе, варта разгарнуць і цяпер. «Час і музыка Міхала Клеафаса Агінскага» Анджэя Залускага і «Ген Агінскага» Івы Залускага (дапоўненае выданне) — гэта творы, напісаныя нашчадкамі кампазітара на падставе тых матэрыялаў, якія ўдалося адшукаць ужо ў наш час. Акрамя таго, упершыню ў перакладзе на рускую мову выйшлі мемуары самога Агінскага. Усе гэтыя выданні пабачылі свет у выдавецтве «Чатыры чвэрці».

— Калі прачытаць усе тры кнігі, вобраз Агінскага зробіцца для нас зусім ясным. І музыка стане зразумелай, і роля ў гісторыі, і вяртанне на Радзіму, — лічыць дырэктар выдавецтва Ліліяна АНЦУХ. — Цікава, што Агінскі не лічыў сябе кампазітарам! Гэта адкрылася нам пасля праведзенай працы па перакладзе мемуараў. У іх няма ні слова пра музыку. Яны пра грамадскія сувязі, якія былі ў Агінскага ў той час з пэўнымі асобамі. Гэта імператрыца Кацярына, Напалеон, Аляксандр I, Тадэвуш Касцюшка, з якімі ён пастаянна кантактаваў. Мы бачым усё вачыма сведкі, які жыву тады, таму і чытаецца ўсё цікава. Тут і гісторыкі, і аматары знойдуць шмат новых звестак.

Мемуары Агінскага — сапраўднае падарожжа ў часе. Разам з аўтарам чытач трапляе на балы і афіцыйныя прыёмы да знатных асоб, назірае за палітычнымі падзеямі, якія адбываюцца ў розных еўрапейскіх краінах. Можна нават прачытаць нататкі пра Літву і літвінаў — так, як бачылася гэта Агінскаму.

— У мемуарах — назвы тысяч населеных пунктаў, вялікіх і маленькіх, гарадоў, што існуюць і ўжо не існуюць, імёны цывільных і ваенных асоб. У сучасным прачытанні было складана вызначыць дакладныя гістарычныя рэаліі, — адзначае перакладчык Леанід КАЗЫРА. — Хачу сказаць пра Агінскага не як пра кампазітара, а як пра майстра слова. Ён вельмі дакладны назіральнік, выдатны псіхолаг, які ўмее даваць вычарпальныя характарыстыкі людзям. У яго мемуарах вельмі шмат эпітэтаў. Эпітэтаў, у якіх нешта апісваецца, таксама вельмі шмат... Мы імкнуліся максімальна поўна паказаць гэтага выдатнага чалавека і апавядальніка.

Можна ўпэўнена сказаць, што гэтыя тры выданні пра кампазітара надзейна ўпішуць Агінскага ў нашу культуру. Вялікі кампазітар не трапіць у шэраг тых, каго беларуская нацыя «адала» іншым.

Гэтыя ўспаміны — пра грамадскія сувязі, якія былі ў кампазітара ў той час з пэўнымі асобамі. Гэта імператрыца Кацярына, Напалеон, Аляксандр I, Тадэвуш Касцюшка, з якімі ён пастаянна кантактаваў.

— Мне заўсёды здзіўляў лёс нашай беларускай культуры, — заўважае перакладчыца Алена ЧЫЖЭЎСКАЯ. — Мы «раздалі» сваіх вялікіх людзей усяму свету. Дастаеўскага падарылі рускім, Міцкевіча — польскай культуры. Неяк мне давялося быць у Польшчы, і адна настаўніца-экскурсаводка сталага веку сказала, што 70% выдатных людзей Польшчы — беларускага паходжання. Тое ж самае атрымалася і з Агінскім. Яго славу ты паланез, натуральна, чулі ўсе. Аднак наконт паходжання асобы сумняваліся: «Ці то наш ён, ці то не наш...» А пра тое, што ён быў настолькі рознабаковым, нават не здагадаліся. Цяпер у нас надышоў вельмі цікавы час. Калі нам трэба вярнуць тое, што мы мелі і пра што забыліся. Нам неабходна гэта, каб ажывіць сваю нацыянальную самасвядомасць і самапавагу, без якіх у свеце нас не будучы паважаць. Хочацца прыгадаць радкі з Евангелля: «Быў час раскідваць камяні. А цяпер час збіраць камяні...»

Кнігі пра Агінскага вартыя таго, каб іх прачытаў кожны беларус. І калі мы апынемся далёка ад роднага краю, гэтыя творы, як і музыка кампазітара, дапамогуць вярнуцца на Радзіму...

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

■ Застылая музыка

СЦІПЛА
І ЎНІКАЛЬНАЯБЕЛАРУСКАЯ АРХІТЭКТУРА:
АД АНТЫЧНЫХ ВІЛ ДА САВЕЦКАЙ ЭПОХІ

Зусім нядаўна ў Выдавецкім доме «Звязда» з друку выйшла кніга доктара архітэктуры, прафесара, дэкана архітэктурнага факультэта Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта Армена САРДАРАВА пад назвай «Краса. Эстэтыка беларускай архітэктуры». Выданне, мяркуючы па анатацыі, сапраўды ўнікальнае: у ім упершыню ў гісторыі даследуюцца эстэтычныя традыцыі і асаблівасці ўвасаблення сімвалізму форм у айчынным дойлідстве — ад асобных будынкаў і дэталей да цэльнай забудовы гарадоў і вёсак. Мы пагутарылі з аўтарам і спыталі, пра што можна даведацца з кнігі.

— **3 чаго нарадзілася задума выдання пра беларускую архітэктурную?**

— Я каля 50 гадоў прысвяціў вывучэнню нашай архітэктурнай спадчыны, яе гісторыі. Пачыналася ўсё яшчэ ў студэнцкія гады падчас пазначак па краіне. І той матэрыял, што быў сабраны за дзесяцігоддзі, цяпер пераўтварыўся ў асобнае выданне. У нас было і ёсць даволі шмат спецыялістаў па гэтай тэме, у тым ліку мае настаўнікі: Уладзімір Чантурыя, Анатоль Воінаў — яны ўклалі шмат сіл і таленту ў стварэнне летапісу беларускага дойлідства. І сёння нашы вучоныя працуюць у гэтай галіне: Аляксандр Лакотка, Сяргей Сергачоў і іншыя. Але прац, прысвечаных менавіта эстэтыцы (пачуццям, якія выклікае архітэктурна, амаль не было. Таму я паспрабаваў запоўніць гэтую нішу.

Дарэчы, вельмі доўга думаў над назвай кнігі. Ёсць трапныя беларускія словы — «характэра», «прыгажосць», але спыніўся ў выніку на варыянце «краса». Па-першае, слова агульнаславянскае — ёсць у балгарскай, рускай, украінскай, сербскахарвацкай мовах — яно звязвае нас у адно. А, па-другое, як мне падаецца, вельмі добра характарызуе менавіта нашу архітэктурную. Увогуле, адна з галоўных мэт напісання гэтай кнігі — паказаць, што нам ёсць чым ганарыцца. Бо я, выкладаючы ва ўніверсітэце, нярэдка заўважаю, што ў нашай моладзі дзіўныя прыярытэты: яны бачаць ідэалы дзе-небудзь у Арабскіх Эміратах, у чымсьці звышэкзатычным, лічаць, што гэта ёсць прыгажосць, забываючыся, што досвед нашай гісторыі архітэктуры налічвае сотні гадоў.

— **Якраз мяркуючы па гісторыі Беларусі, на нашу традыцыю ўплывалі культуры іншых народаў. Ці не робіць гэта айчынную архітэктурную самастойнай, пераймальнай?**

— Ні ў якім разе. Безумоўна, айчыннае дойлідства — гэта асобная з'ява. Ёсць шэраг рыс, паводле якіх можна пазнаць менавіта беларускае. Наша архітэктурна ў значнай ступені народжаная самай зямлёй: яе ландшафтам, кліматам. Большасць пом-

ні, то ўсведамляем, што гэта і культура беларускіх татар, і беларускіх яўрэяў, і многіх іншых народаў. Мы здаўна жылі побач, і гэтае адчуванне ўзаемнага ўплыву добра прасочваецца па многіх помніках, пра якія я пішу ў кнізе. Скажам, татарскія мячэці — яны выкананы ў мусульманскай стылістыцы, але маюць яркія рысы, як, напрыклад, мячэць у Іўі.

Тое самае можна сказаць і пра ўплыў Заходняй Еўропы — да нас прыходзіла барока, і яно пераўвасобілася рукамі нашых дойлідаў. Тыя шматлікія двухвежавыя храмы, што сустракаюцца па ўсёй краіне, — сведчанне існавання з'явы беларускага барока, якое яшчэ называюць віленскім. Аналагічная сітуацыя з класіцызмам — у Беларусі ён набыў новыя рысы, стаў для нас сваім. Перыяд прамысловай рэвалюцыі таксама адбіўся на нашай архітэктуры — дзівосны «цагляны» стыль дагэтуль сустракаецца ў беларускіх гарадах, мястэчках. Гэта ж тычыцца і іншых кірункаў, у тым ліку сучасных: постмадэрнізму, новага экспрэсіянізму. І ўсё гэта гаворыць пра галоўнае — беларуская архітэктурна, безумоўна, аўтэнтчная і самастойная, але пры гэтым яна абсалютна натуральна ўпісваецца ў славянскі, еўрапейскі і сусветны кантэксты.

— **На якую аўдыторыю ў першую чаргу разлічана выданне?**

— Мне вельмі хацелася б, каб кніга знайшла чытача сярод неспецыялістаў — людзей, якія ў сферы архітэктуры не працуюць. Беларусы ж, на жаль, часта бачаць прыгажосць за тысячы кіламетраў, але не бачаць яе ў сябе пад бокам. Безумоўна, трэ-

Полацк — калыска беларускай гісторыі і архітэктуры.

ба бываць і за мяжой, трэба цікавіцца чужым, але грэбаваць сваім — апошня справа.

Дарэчы, цікава, што Беларуссю захопліваюцца замежныя спецыялісты. Нямецкі даследчык пачатку мінулага стагоддзя Альберт Іпель зазначыў, што мы ўзялі шмат ад антычнасці, а планіроўку беларускіх сялянскіх двароў параўнаў са старажытнарымскімі віламі. Зусім нядаўна ў мяне ў гасцях быў прафесар архітэктуры з Англіі, з Бірмінгемскага ўніверсітэта, і ён, гуляючы па Мінску, з вялікім захапленнем гаварыў ужо пра савецкі перыяд у нашым дойлідстве. Таму не трэба махаць рукой на сваё.

Хацелася б, каб і студэнты архітэктурнага факультэта звярнулі на выданне ўвагу. Справа моладзі — не толькі зачараўца, але і асэнсоўваць тое, што яны бачаць. Мне падабаецца высліць японскага пісьменніка Ясунары Кавабаты: «Прыгажосць трэба ўмець убачыць, асэнсаваць і стварыць». Думаю, гэта вычарпальная характарыстыка таго, што я хачу данесці да сваіх вучняў гэтай кнігай.

— **Выданне адначасова можна назваць і фотаальбамам...**

— Так, у ім больш як 300 маіх фотаздымкаў. Я вельмі даўно захопліваюся фотамастацтвам, і па ліку гэта ўжо сёмы альбом. У кнізе здымкі выконваюць не толькі ролю ілюстрацыі. Уменне перадаць прыгажосць архітэктуры сродкамі фотатэхнікі — таксама асобнае майстэрства. Мы ва ўніверсітэце, дарэчы, праводзім шэраг конкурсаў фатаграфіі для студэнтаў, я нярэдка бачу здымкі помнікаў архітэктуры ў якасці ўпрыгожванняў у пакоях інтэрната. Таму лічу, што гэта таксама важны момант, магчыма, нехта натхніцца апублікаванымі здымкамі.

— **Адна з, напэўна, галоўных праблем і трагедый нашай архи-****тэктурны — вялікая колькасць знішчаных помнікаў. Як гэта адлюстравалася ў кнізе?**

— Гэта сапраўды наша трагедыя, звязаная, хутчэй, з геапалітычным становішчам Беларусі. На жаль, гэтыя помнікі ўжо не вярнуць, але нават руіны — не проста маўклівыя сведкі мінуўшчыны. Не трэба баяцца бачыць архітэктурную і ў гэтым. Рэшткі Крэўскага, Наваградскага, іншых замкаў, старажытных сядзіб — таксама частка нашай гісторыі, і менавіта ў кантэксце эстэтыкі яны таксама аказваюць надта моцнае ўздзеянне. Таму ў кнізе я распавядаю і пра многія з такіх помнікаў, у прыватнасці ў радках, прысвечаных замкавай ці сядзібнай культуры.

Мне вельмі хацелася б, каб кніга знайшла чытача сярод неспецыялістаў — людзей, якія ў сферы архітэктуры не працуюць. Беларусы ж, на жаль, часта бачаць прыгажосць за тысячы кіламетраў, але не бачаць яе ў сябе пад бокам.

— **Калі суадносіць беларускую архітэктурную эстэтыку з іншымі краінамі — з кім нас можна параўнаць?**

— Беларусі можна параўнаць толькі з беларусамі. Наша архітэктурна адрозніваецца як ад заходніх, так і ад усходніх традыцый, хоць мае з усімі вельмі цесныя сувязі. Але мы ўнікальныя — і гэта адна з галоўных думак кнігі.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ.
lyskavets@zviazda.by

Сугучка пейзажу і забудовы ў Навагрудку.

■ Запашальнік

НАПАМІН ПРА ЧАСЫ РЫЦАРСКАГА ГОНАРУ

У гомельскім палацы Румянцавых і Паскевічаў да 28 лютага можна ўбачыць выстаўку старажытнай зброі. Праўда, гэта не арыгіналы, а так званыя «рэплікі» — дакладна зробленыя копіі. Іх стварылі ў сталічнай мастацкай майстэрні «Сталёвая спадчына». Тут можна ўбачыць копіі шлемаў, даспехаў і баявых харугваў XI — XVII стагоддзяў.

Прадметы ўзбраення даюць яркае ўяўленне пра развіццё зброевай справы на беларускіх землях, узаўважваюць дакладнае аблічча воіна таго часу. Каб вырабіць такія рэчы, майстрам давялося

правесці карпатлівую працу па вывучэнні чарцяжоў і апісанняў арыгінальнага знешняга выгляду і канструкцыі зброі, яе прапароўкі, якасці апрацоўкі і ўпрыгожвання паверхні. Толькі пасля гэтага пачынаўся працэс непасрэднага вырабу, за час якога набытыя веды і ўменні майстроў увасабляліся ў арыгінальны прадмет.

Удзельнікі майстэрні ўпэўнены, што сярэднявечныя даспехі ў наш час — гэта не проста водгук мінулага, а сапраўдны від мастацтва, нароўні з жывапісам і скульптурай. Ён ушанаваны не толькі сярод знаўцаў ваеннай атрыбутыкі, але і ва ўсім культурным свеце. Вырабляючы аналагі старажытнай зброі, людзі імкнуцца наблізіцца да часоў гонару і доблесці, турніраў і подзвігаў дзеля велічы самых моцных і славы самых прыгожых рыцараў свайго часу. Сярэднявечныя

даспехі дапамагаюць аднавіць рамантычную і суровую атмасферу вайсковых перамог і паражэнняў.

Самым яркім экспанатам выставы з'яўляецца рэканструяваны (як лічыцца, згублены) шлем Мікалая Радзівіла Чорнага. Арыгінал пышна ўпрыгожаны даспехаў, вырабленыя каля 1555 года славетным нюрнбергскім майстрам Кунцам Лохнерам, цяпер захоўваецца ў Венскім музеі ўзбраення. Майстры са «Сталёвай спадчыны» імкнуліся, каб рэканструяваны шлем быў падобным да таго, які Кунц Лохнер вырабіў амаль 500 гадоў таму. Шлем упрыгожаны складаным узорам з выкарыстаннем белай, чырвонай, чорнай эмалі, а таксама пазалотай.

Варвара ГОМАН.

НЕВЯДОМЫ ГЕНЕРАЛ

З жонкай у дзень вяселля. 1926.

вцака Саюза і генерал-лейтэнант танкавых войскаў (абходзіць званне генерал-маёра)! І адбылося гэта... 24 ліпеня 1941-га — у той самы дзень, калі было падпісана прадастаўленне і на Даватара. Мала таго — яны абодва ваявалі на Заходнім фронце і нават у адным і тым жа месцы. А за два дні да гэтага быў падпісаны Указ аб прысваенні звання Героя Савецкага Саюза капітану-танкісту Кадучэнку — намесніку камандзіра батальёна танкаў Т-34 у дывізіі Мішуліна. Цалкам відавочна, што ўсе тры ўдзельнічалі ў нейкай найважнейшай баявой аперацыі, даручанай асабіста Сталінным. Адказ з'явіўся зусім нечакана — у кнізе А. Глушко «Гершапраходцы ракетабудавання» прыведзена фота супрацоўнікаў ракетнага навукова-даследчага інстытута, узнагароджаных за стварэнне «кацюшы», дзе побач з Косцікавым, які атрымаў зорку Героя Сацпрацы, стаіць Мішулін у новенькай генеральскай форме і таксама з залатой зоркай Героя.

Становіцца ясна, што прычынай усіх гэтых узнагароджанняў стаў паспяхова першы баявы залп ракетных устаноўкаў М-13 («кацюш»), зроблены 14 ліпеня 1941-га батарэяй капітана Флёрава па скапленні чыгуначных складаў на станцыі Орша-Таварная. Верагодна, там побач са складамі з нямецкай тэхнікай, боепрыпасамі і гаручым апынуліся і саветскія склады з сакрэтнай зброяй — ракетнымі ўстаноўкамі, якія не паспелі эвакуіраваць, і боезапасам. Іх трэба было знішчыць. Для знішчэння гэтых эшалонаў і была паслана батарэя капітана Флёрава — 7 пусковых устаноўкаў М-13 на шасі ЗІС-6 з вялікай колькасцю машын суправаджэння (170!). Група прарвалася ў тыл праціўніка і шукала сярод чыгуначных складаў прызначаны для знішчэння. Пры гэтым яна дайшла ўжо да Барысава. Але патрэбныя склады былі выяўлены толькі ў Оршы, куды і перанакіравалі батарэю Флёрава.

Вось якім, хутчэй за ўсё, было «адказнае даручэнне» Даватара: ва ўмовах распачатага нямецкага наступлення ён павінен быў прарвацца ў штаб 16-й арміі і атрымаць танкавае і пяхотнае прыкрыццё для суправаджэння батарэі Флёрава ў руху па тылах праціўніка. Затым, пасля выканання задачы, вывесці батарэю на тэрыторыю, занятую саветскімі войскамі. Усё гэта было выканана ў перыяд 11-16 ліпеня. Гэта пацвярджаюць і даты на лістах Даватара, якія захаваліся ў сям'і: «7 ліпеня 41 г. г. Смаленск. Я даехаў нармальна. Адрес пакуль невядомы». «10 ліпеня 41 г. Лісты буду пісаць на пошту да запатрабавання...» Значыць, ён

выехаў з Масквы ўжо пасля выступлення Сталіна па радыё (3 ліпеня) і яго вяртання да спраў, г.зн. мог атрымаць асаблівае заданне і паўнамоцтвы нават асабіста ад яго.

Незразумела толькі, чаму неадзначана была ацэнена правядзеным гэтая баявая работа Даватара, Мішуліна і Кадучэнка. Яшчэ менш зразумела, чаму ніяк не быў адзначаны камандзір батарэі М-13 капітан Флёраў, які ў 1960 годзе быў прадастаўлены да звання Героя, але ўзнагародзілі яго толькі ў 1963-м... ордэнам Айчыннай вайны (пасмяротна). І ажно ў 1995-м яму было пасмяротна прысвоена званне Героя Расійскай Федэрацыі.

Хочацца адзначыць, што ў гэтай аперацыі побач з Даватарам быў будучы начштаба яго корпуса (капітан у ліпені, а ў лістападзе — ужо палкоўнік) Картавенка. Ён адначасова з Даватарам быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга за тое, які гэта сказана ў яго ўзнагародным лісце, «што з боем прабіваўся наперад і дастаўляў вогнезапасы на месца аж да гармат». Гэта дае сур'езны падставы для разумення таго, што адбывалася тады пад Смаленскам. Бо гэтыя ўзнагароджаны былі ў ліку першых узнагароджаных той вайны. Але ж вораг не быў разбіты. Смаленск здалі. Дык за што ўзнагароджвалі? Якія пастаўленыя правядзеным задачы былі выкананы? Аказваецца, вельмі важныя.

Камандуючы корпусам

У ліпені-верасні 1941-га Даватар меў на руках дакумент (хутчэй за ўсё, мандат ДКА) з такімі паўнамоцтвамі, што любыя сустрэты ім воінскія групы, якія выходзяць з акружэння, і нават цэлыя часці былі абавязаныя падпарадкоўвацца яму і выконваць усе яго ўказанні. Так неадкладна падпарадкаваліся Даватару дзве кавалерыйскія дывізіі — 50-я Кубанская пад камандаваннем палкоўніка І.А. Пліева і 53-я Стаўрапольская на чале з камбрыгам К.С. Мельнікам. Па ўспамінах Пліева, менавіта на рацэ Мяжа, у раёне возера Емлень, малады, падцягнуты палкоўнік, які пры знаёмстве прадставіўся «афіцэрам сувязі штаба фронту», узначаліў Асобную кавалерыйскую групу Заходняга фронту і павёў яе ў першы рэйд па тылах праціўніка.

Галоўнымі мэтамі рэйду сталі склады, на якія яны выходзілі (ужо захопленыя нават адбівалі ў праціўніка), дастаўлялі боепрыпасы артылерыйскім і мінамётным часцям, узбройвалі і забяспечвалі боепрыпасамі мясцовыя партызанскія атрады і

падрывалі ўсё, што не маглі вывезці. Менавіта гэта з'яўлялася галоўнай боезадачай кавалерыйскай групы Даватара падчас усіх яе рэйдаў па тылах, а таксама ўсіх іншых кавгруп, якія здзяйснялі рэйды ў іншых месцах.

Яны наводзілі жах на фашыстаў, нечакана з'яўляючыся ў іх тылах. Даватар, які і сам быў майстрам шабельнай рубкі і выдатным наезнікам, амаль у поўным складзе павёў за сабой на фронт кавалерыйскую групу легендарнага артыста Маскоўскага цырка Міхаіла Туганова.

Даватарцы пранікалі ў глыбокі тыл праціўніка, знішчалі склады з боепрыпасамі і запасамі харчавання, выводзілі акружэнцаў, вывозілі параненых, стваралі партызанскія атрады.

«Але ішлі яны і ў лабавыя атакі, гэта таксама вядома і колькі разоў у кіно паказана, — кажа Рыта Даватар. — Я ведаю кавалерыста Іванкіна, які на кані кінуўся з шашкай на танк. Ну, хіба гэта не подзвіг? Ён быў узнагароджаны. Але звычайна перад боем яны спешваліся і далей хто з вінтоўкі, хто з кулямёта — грамлі і немцаў, і іх тэхніку. Тугануцы проста ашаламлялі немцаў — то з-пад каня выскачаць, то ў поўны рост на яго ўскочаць. Немцы былі ўражаны такім майстэрствам», — кажа Рыта Львоўна.

У лістоўках, расклееных у акупіраваных немцамі падмаскоўных вёсках, за галаву Даватара была паабячана буйная ўзнагарода — 100 тысяч рэйхсмарак. Каб адпомсціць генералу, немцы цалкам спалілі яго родную вёску Хоціна ў Беларусі. Бацькі і сястра Льва Міхайлавіча паспелі ўцячы ў лес да партызанаў.

Пасля здачы Смаленска па меры набліжэння фронту да Масквы ўсё складаней становілася здабыча і дастаўка боепрыпасаў са стражніцкіх складаў. Кавалерыйскую групу Даватара ўсё больш сталі разглядаць як лінейнае злучэнне, якое выкарыстоўвала ракетныя ўстаноўкі — уючны і санкавы варыянт. Гэта дазваляла хутка перакідаць яе на патрэбныя ўчасткі фронту цалкам або па частках — дывізіямі.

Відавочна, Даватар пратэставаў супраць выкарыстання злучэння яго корпуса ў якасці прамой замяны стралковых дывізіі (вядома, напрыклад, што Ракасоўскі адмовіў Жукава, які прапаноўваў яму ўзначаліць вайсковыя кавалерыйскія карпусы, палічыўшы няправільным кідаць коннікаў на танкі). Напэўна, падобныя экзэцсы мелі месца і з Даватарам. У выніку ён быў прызначаны намеснікам камандуючага арміяй і камандзірам групы войскаў, у склад якіх уваходзіў і яго корпус. Гэтым прызначэннем Даватар з падпарадкавання Стаўкі пераводзіўся ў непасрэднае падпарадкаванне камандуючага фронтам.

Пры гэтым прызначэнні ён атрымаў запіску ад камандуючага Заходнім фронтам Жукава. У запіску, як кажа дачка генерала Рыта Львоўна, Жукаў з уласцівай яму рэзкасцю папракаў Даватара ў не-

рашучасці. Цалкам відавочна, што гаворка ішла аб нязгодзе Даватара з выкарыстаннем кавалерыі як звычайнай пяхоты, калі байцы спешваліся, укладвалі коней на зямлю і з-за іх вялі агонь па праціўніку. Ён лічыў, што значна большую карысць прынясе рэйд коннай групы па тылах, які адцягне з фронту значныя сілы немцаў. У выніку ў момант контрнаступлення саветскіх войскаў пад Масквой Даватара з толькі што сфарміраванай неабстралянай 20-й кавдывізіяй падпалкоўніка Таўліева перадалі ў 5-ю армію генерала Го-варава. Завяршэннем ўсяго гэтага ланцужка з выпадковасцяў і заканамернасцяў стала неверагодная кулямётная чарга, якая абарвала жыццё героя.

Перад гібеллю ён адпусціў

свайго баявога каня

Гэта здарылася непадалёк ад вёскі Палашкіна, што за 12 кіламетраў ад г. Рузы. Даватар асабіста аглядаў у бінокль мясцовасць перад боем. Казакі знаходзіліся за спінай камандзіра — метраў за 700. Генерал адпусціў каня і зняў бурку, якая на фоне заснежанага поля і рэдкіх дрэў была добрай мішэнню. І толькі ён стаў у поўны рост, як яго тут жа літаральна прашыла кулямётнай чаргой. Льву Даватару было ўсяго толькі 38.

Адбылося гэта 19 снежня 1941-га, калі нашы войскі ўжо перайшлі ад абарончых бітваў да контрнаступлення. За дзень да гібелі Даватар атрымаў ужо згаданую вышэй шыфрорку ад камандуючага Заходнім фронтам Жукава.

У гэты час жонка генерала, Алена Лаўрэнцьеўна, дачка Рыта, старэйшы брат Аляксандр, якога ў сям'і ўсе звалі Шурам, знаходзіліся ў эвакуацыі.

«Мама, калі атрымала тэлеграму, у якой паведамлялася пра смерць бацькі, нам нічога не сказала, — успамінае Рыта Львоўна. — Проста па яе паводзінах мы зразумелі, што адбылося нешта непапраўнае. Потым яна, вядома, паказала яе нам, але тут жа стала гаварыць, што гэта памылка, што нам трэба збірацца ў Маскву».

Алена Лаўрэнцьеўна з дзецьмі жыла тады ў маленькай вёсачцы Варлакава пад Чэлябінскам. «З Масквы нас эвакуіравалі імкліва. Мы жылі тады на Камсамольскім праспекце. Пад'ехаў сталічны камандант Арцём'еў, нас пагрузілі ў грузавікі і хутка павезлі на Казанскі вакзал. Мы з'ехалі, практычна, у чым былі», — кажа Рыта Даватар.

Яны прыбылі, і амаль следам прыляцела тэлеграма пра гібель Льва Міхайлавіча. У ёй камандаванне 2-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса паведамляла пра смерць Даватара і пра тое, што ўвесь асабовы склад даў клятву адпомсціць за

свайго камандзіра.

У гэты ж дзень сям'я атрымала і пасылку, якую Даватар адправіў з Масквы. У ёй былі сухары, цукар і цёплай рэчы, якія ён сабраў у апусцелай кватэры на Камсамольскім праспекце.

З вёскі, дзе любіць цягнік спыняўся роўна на хвіліну, Алена Лаўрэнцьеўна з сынамі і дачкой ехалі ў вагоне да Масквы больш як два месяцы.

«Мы прыехалі ў Маскву 8 сакавіка 42-га, акрамя вошай, мы з сабой нічога не прывезлі. Што такое цяплюшка? Гэта — вагон для перавозкі жывёлы. Пасрэдзіне печка-буржуйка, вакол яе драўляныя лаўкі, на іх — людзі, якія схіліліся да гэтай печкі. Твар і рукі ў цяпле, а спіна ў інеі», — распавядае Рыта Даватар. Алена Лаўрэнцьеўна паверыла ў смерць мужа толькі тады, калі ёй перадалі фатаграфію, зробленую за некалькі хвілін да пачатку крэмацыі цела генерала.

Яны пажаніліся неўзабаве пасля знаёмства — у 1926-м, разам пражылі амаль 16 гадоў. Больш Алена Лаўрэнцьеўна замуж не выходзіла.

Пакуль кавалерыйскі корпус Даватара стаў пад Масквой, казакі, які маглі, падкармлівалі сям'ю Льва Міхайлавіча. Прывозілі кацялкі з пярловай кашай, сухары. «Прыязджалі гэтыя дарослыя, суровыя мужчыны з абветранымі тварамі, у папах, бекешах. Прыціснуць мяне да сябе, падрапаюць мой твар ордэнамі і медалямі і плачуць. Вось гэтыя казакі са слязмі на вачах на ўсё жыццё засталіся ў маіх успамінах», — кажа Рыта Даватар. Пасля смерці Льва Міхайлавіча кавалерыйскім корпусам камандавалі не менш праслаўленыя военачальнікі Іса Пліеў, Уладзімір Крукаў.

Але менавіта Даватара казакі да канца вайны лічылі сваім бацькам-камандзірам.

«Я не ведаю чаму, але татавай «Залатой Зоркі» нам так і не перадалі. А яму ўжо на другі дзень пасля гібелі, 21 снежня, было прысвоена гэтае высокае званне пасмяротна. Спачатку мама неяк спрабавала высветліць, чаму нас вырашылі пакінуць без гэтага медаля, а потым вырашылі не рабіць гэтага. Вы ведаеце, і ў вайну, і пасля мама ўсё больш вырашала бытавыя праблемы. Мы, вядома, атрымлівалі дапамогу за бацьку, але жылі вельмі цяжка, і гаспадарчыя клопаты нас проста асілявалі», — успамінае дачка Даватара.

Яны жылі ў пакоі ў адным з дамоў на Камсамольскім праспекце і ніколі імем героя Даватара не спекулявалі. Каб дастаць дровы, які ўсе масквічы ў тую пару, падоўгу стаялі ў чэргах на прыёме да чыноўнікаў. Як усе, гэтыя дровы самі пілавалі і калолі. Разам з іншымі жыхарамі ўскопвалі двор каля дома і садзілі бульбу. Выжывалі як маглі.

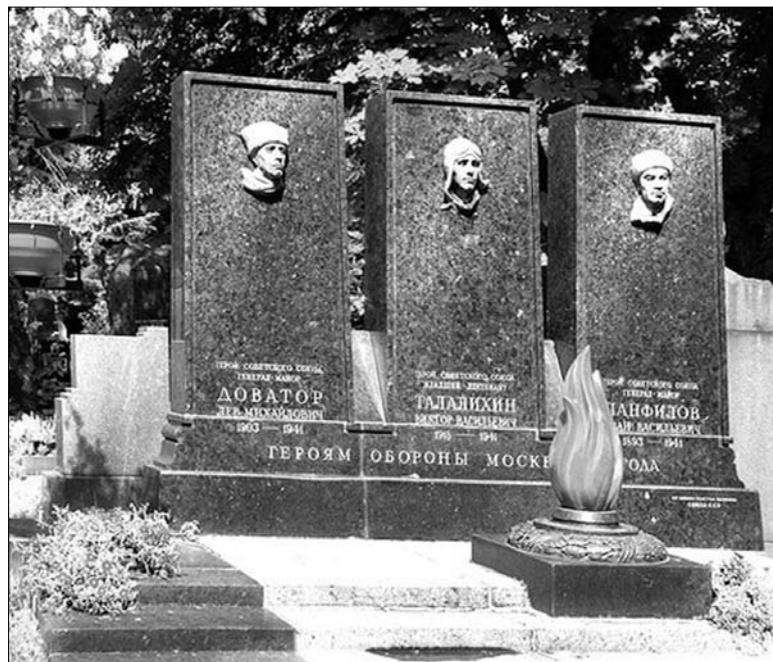
Амаль 20 гадоў прах генерала не быў пахаваны

Увесь гэты час Алена Лаўрэнцьеўна дабівалася таго, каб у яе мужа была звычайная магіла, на якую можна было б прыйсці і пакланіцца.

«Бацька быў крэміраваны на тэрыторыі могілак Данскога манастыра. Урна з яго прахам стаяла ў самім крэматырыі. Я добра памятаю, як мы прыходзілі туды з мамай, нам ключом адкрывалі дзверы за чорнай фіранкай. На стале — гэтая скрынка, побач з ёй стаялі яшчэ ўрны — з прахам Івана Панфілава і Віктара Талаліхіна. Мама, жонка Панфілава — Марыя Іванаўна і бацькі Віктара — Васіль Іванавіч і Вера Іванаўна Талаліхіны — разам хадзілі па інстанцыях і проста выбівалі месца на могілках», — кажа Рыта Даватар.

І Даватар, і Панфілаў, і Талаліхін загінулі ў 41-м, у час бітвы за абарону Масквы, у тым жа годзе ім усім пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. І толькі ў 1959-м іх пахавалі на Новадзвявочых могілках. Яны і ляжаць там — плячом да пляча.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

ТЭГЕРАН VS ЭР-РЫЯД

Ці здольныя Іран і Саудаўская Аравія ўстрымацца ад эскалацыі канфлікту?

Пачатак 2016-га на Блізкім Усходзе атрымаўся надзвычай гарачым. Канфлікт паміж дзвюма ключавымі дзяржавамі неспакойнага рэгіёна — Іранам і Саудаўскай Аравіяй — разгарэўся з новай сілай. Ды з такой, што дэстабілізацыя выклікала занепакоенасць ва ўсім свеце. Гэта адзначылі афіцыйныя прадстаўнікі ЗША і Расіі, ААН, а таксама шэрагу еўрапейскіх і азіяцкіх краін. Не кажучы ўжо пра Блізкі Усход, які ў большасці падзяліўся на непрамірымыя лагера — саюзнікаў Тэгерана і Эр-Рыяда. Нездарма Савет бяспекі ААН заклікаў абодва бакі «падтрымліваць дыялог і зрабіць крокі па змяншэнні напружанасці ў рэгіёне». Сярод найбольш песімістычных прагнозаў аналітыкаў — разгортванне поўнамаштабнага ваеннага канфлікту, у які будучы ўцягнуты шэраг краін. Ці ўдасца Тэгерану і Эр-Рыяду спыніцца каля небяспечнай мяжы?

СУПРАЦЬ ЛЮДСКАСЦІ

Галоўнай прычынай цяперашняй эскалацыі супрацьстаяння Ірана і Саудаўскай Аравіі стала смерць шыіцкага прапаведніка Німра ан-Німра, які быў пакараны разам з амаль паўсотняй чалавек у Эр-Рыядзе. Вестка аб гібелі шэйха выклікала абурэнне

і аўтамабільны мост працягласцю 25 кіламетраў, але і адметныя адносіны. Эр-Рыяд выступае гарантам захавання ва ўладзе ў Манама суніцкай дынастыі. Калі падчас «арабскай вясны» бахрэйнскія шыіты паднялі паўстанне, саудыты накіравалі на востраў тысячу вайскоўцаў і навялі парадак.

яго аднаверцаў у шэрагу краін. Духоўны лідар іракскіх шыітаў аятала Алі аль-Сістані назваў яго «пакутнікам», а пакаранне смерцю — актам «неправамернай агрэсіі». Шэйх Абдул-Амір Кабалан з Лівана зазначыў, што гэта «злачынства супраць людскасці, якое будзе мець наступствы ў найбліжэйшы час». Яшчэ больш жорстка выказаўся духоўны лідар Ірана аятала Алі Хаменеі. «Несправядліва пралітая кроў гэтага прыгнечанага пакутніка, без сумнення, не застаецца без наступстваў. Божая адплата чакае Саудаўскую Аравію», — паабяцаў ён.

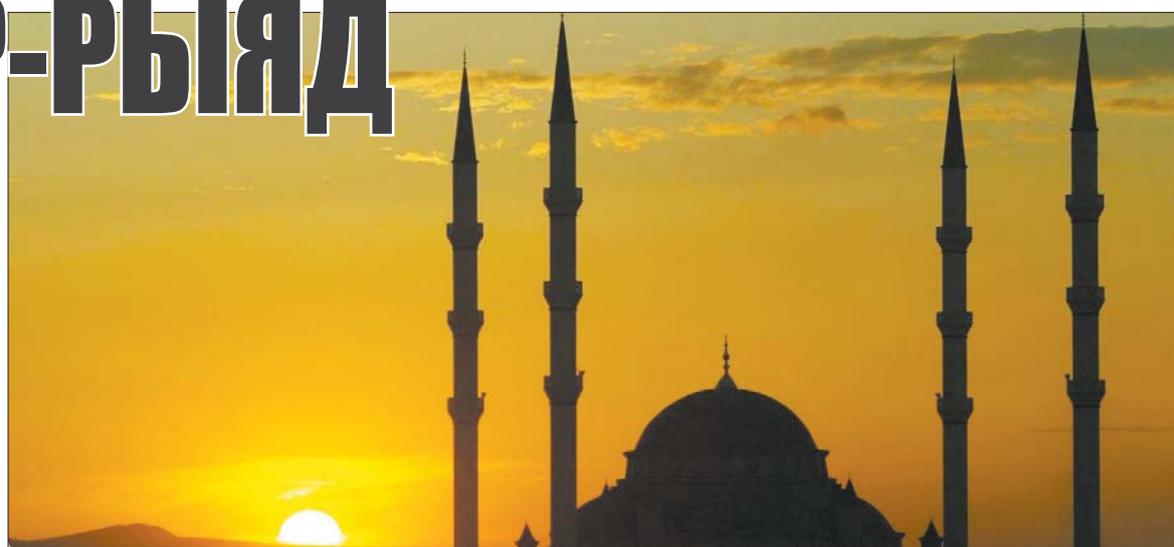
Пакуль духоўныя лідары рабілі гучныя заявы, простыя шыіты выказвалі сваё абурэнне на вуліцы. У Бахрэйне пачаліся хваляванні. Гэтае каралеўства, дзе сёння суніцкая меншасць кіруе шыіцкай большасцю, шэйх ан-Німр марыў аб'яднаць з правінцыяй Эш-Шаркія, якая б вызвалілася ад улады саудытаў. Пра тэставалі і ў родным горадзе пакаранага смерцю шэйха Эль-Катыфе, а таксама ў іншых населеных шыітамі гарадах вахабіцкага каралеўства. Але галоўныя падзеі разгарнуліся ў Тэгеране, дзе раз'юшаны натоўп узяў штурмам саудаўскае пасольства.

Хоць дыпламаты былі эвакуіраваны і ніхто з іх не пацярпеў, Эр-Рыяд палічыў інцыдэнт дастатковай падставай для таго, каб разарваць адносіны з Ісламскай Рэспублікай. Прыклад старэйшага таварыша неўзабаве пераняў і Бахрэйн. Справа ў тым, што Саудаўскую Аравію і астравінае каралеўства злучае не толь-

Разарваў дыпадносіны з Тэгеранам і Судан, які моцна залежыць ад саудаўскай фінансавай дапамогі. Улады Кувейта абвясцілі, што адклікаюць свайго пасла з Ірана. Праўда, у адпаведнай заяве не ўдакладняецца, як гэты крок паўплывае на дыпламатычныя адносіны дзвюх краін.

Аб'яднаныя Арабскія Эміраты, нягледзячы на відавочны ціск, толькі панізілі статус дыпадносінаў з Ісламскай Рэспублікай. І гэта не дзіўна, калі ўлічыць, што для ААЭ Іран — другі па значнасці эканамічны партнёр. Не выключана, што спіс краін, якія разарвалі дыпадносіны з Тэгеранам, папоўніць і Егіпет.

Тэгеран абвінавачваў Саудаўскую Аравію ў авіянападзе на іранскае пасольства ў Емене. Паводле паведамлення Міністэрства замежных спраў Ірана, у выніку бамбавання пацярпеў персанал дыпмсіі. Абстрэл быў зроблены наўмысна ў парушэнне ўсіх міжнародных канвенцый, якія абараняюць дыпламатычныя місіі,

заявіў прэс-сакратар МЗС Ірана Хусейн Джабары Ансары. Саудаўская Аравія, па словах Ансары, нясе адказнасць за разбурэнні і раненні, атрыманыя супрацоўнікамі пасольства.

НАЗАД, У СЯРЭДНЯВЕЧЧА?

Такім чынам развіваецца сітуацыя. Прынамсі пакуль. А што вядома пра чалавека, смерць якога выклікала такі водгук на Блізкім Усходзе? Шэйх ан-Німр быў добра вядомы сярод шыіцкай часткі насельніцтва Саудаўскай Аравіі. Асаблівай папулярнасцю яго погляды карысталіся ў правінцыі Эш-Шаркія на ўсходзе краіны. У гэтым рэгіёне, у адрозненне ад астатняй тэрыторыі каралеўства, шыіты складаюць не меншасць, а большасць. Тут таксама знаходзяцца асноўныя саудаўскія нафтавыя радовішчы. Зразумела, што да Эш-Шаркіі прыкавана асабліва ўвага ўлад. Шыіцкія выступленні, якія разгарнуліся тут на хвалі «арабскай вясны», былі жорстка задушаны. Німра ан-Німра, які на працягу многіх гадоў адкрыта гаварыў пра дыскрымінацыю шыітаў, арыштавалі (пры затрыманні параніўшы ў нагу) і абвінавачвалі ў тым, што ён стварае пагрозу нацыянальнай бяспецы краіны.

Ан-Німр быў прадстаўніком маладога пакалення шыіцкіх прапаведнікаў у Саудаўскай Аравіі, якое — у адрозненне ад старэйшага пакалення — больш свабодна і актыўна кажа пра практычна бяспраўнае становішча шыіцкай супольнасці ў Каралеўстве. У 2011-м ён публічна падтрымаў дэманстрацыі шыітаў ва Усходняй правінцыі, якія патрабавалі правядзення рэформы ў краіне і арганізацыю выбараў у мясцовыя органы кіравання. Аднак ні разу пры гэтым не выказаў ніводнага лозунга на карысць узброенага змагання супраць улад. Ён, дарэчы, быў папулярны не толькі сярод шыітаў, але і невялікай часткі суніцкага насельніцтва, якое было незадаволена палітыкай кіруючай дынастыі. І дасягнуў ан-Німр такога водгуку таму, што пазіцыю сваю фармуляваў не толькі і не столькі канфесійнымі тэрмінамі, а

«У XXI стагоддзі мы вяртаемся ў Сярэднявечча, калі асноўным фактарам войн была рэлігія, а не захоп тэрыторый, — лічыць старшы навуковы супрацоўнік Інстытута ўсходназнаўства РАН Уладзімір Ахмедаў. — Гэта змяняе магчымасць дасягнення дамоўленасцяў па самых вострых канфліктах у рэгіёне».

ДВА БАКІ АДНОЙ СПРЭЧКІ

Варожасць паміж Тэгеранам і Эр-Рыядам тлумачыцца не толькі падзеямі апошніх дзён, яна мае глыбокія рэлігійныя, гістарычныя і палітычныя карані. Іран і Саудаўская Аравія прадстаўляюць сабою два бакі ў тысячгадовай спрэчцы, вытокі якой знаходзяцца ў самым сэрцы ісламу, — паміж сунітамі (дарэчы, да іх адносяцца 85—90 працэнтаў мусульман) і шыітамі.

Пасля смерці прарока Мухамеда ў 632 годзе яго паслядоўнікі раскалоліся з-за пытання, хто з'яўляецца яго законным спадчыннікам. Аднак

вельмі важна не перабольшваць значэнне гэтага разыходжання. І суніты, і шыіты падзяляюць фундаментальныя перакананні і традыцыі, яны стагоддзямі жылі побач. Варожасць у іх адносінах лягчэй растлумачыць з пункту гледжання змагання за ўладу на Блізкім Усходзе і за яго межамі.

Статус Ірана і Саудаўскай Аравіі, як вядучых прадстаўнікоў адпаведна шыітаў і сунітаў у ісламе, заўсёды вызначаў іх знешнюю палітыку. Абедазве дзяржавы шукалі саюзнікаў сярод краін, якія падзяляюць іх тэалагічныя погляды, а таксама падтрымлівалі субратаў па рэлігіі ў тых дзяржавах, дзе ва ўладзе былі прадстаўнікі іншага кірунку ісламу. Тэгеран і Эр-Рыяд апынуліся на процілеглых баках канфлікту ў Сірыі, Іраку, Емене, Бахрэйне і Ліване.

«Іран і Саудаўская Аравія не з'яўляюцца ні натуральнымі саюзнікамі, ні натуральнымі сапернікамі. Яны — натуральныя ворагі, якія доўгі час канкурувалі, паколькі з'яўляюцца вядучымі вытворцамі нафты і самаабвешчанымі абаронцамі шыіцкага і суніцкага ісламу адпаведна, — адзначыў прафесар універсітэта Паўднёвай Фларыды Махсен Мелані. — Мы маем справу не толькі з сутыкненнем інтэрпрэтацый, а з гіганцкім разрывам, халоднай вайной, якая разгортваецца паміж Саудаўскай Аравіяй і Іранам. Гэта вайна мае дачыненне да геапалітыкі, а таксама да ўлады і ўплыву».

ВАРЫЯНТ «ТРОЛІНГУ»

Тут нельга не ўлічваць і эканамічныя фактары. Асобныя аналітыкі імкнучы ў разрыве дыпламатычных адносін з Іранам убачыць спробу саудытаў падпіхнуць нафтавыя каціроўкі ўгару. З-за падзення цен на «чорнае золата» дэфіцыт бюджэту Саудаўскай Аравіі летас дасягнуў рэкордных 367 млрд рыалаў (\$97,9 млрд). Гэта складае амаль 15% ад ВУП каралеўства. Сёлета Эр-Рыяд упершыню за апошнія восем гадоў выпусціў у абарот дзяржаблагіццэ, а таксама замарозіў шэраг інфраструктурных праектаў. Разгорнуты план рэформаў, разлічаны на некалькі гадоў, утрымлівае меры па развіцці неэнергетычных крыніц прыбытку, а таксама эканамічныя і сацыяльныя пераўтварэнні.

Каб рэальна паўплываць на нафтавыя ценны, патрабуецца ўсё ж заўважае абмежаванне прапановы, нахшталь таго, якое магла б даць блакада марскіх шляхоў транспартвання нафты з Ірана. Такая небяспе-

ка ёсць, асабліва калі ВМС Саудаўскай Аравіі атрымаюць падтрымку іншых арабскіх манархій і краін Персідскага заліва. Падобнае развіццё падзеяў здольнае моцна ускладніць эксперт з Ірана, які перавышае 1 млн барэляў у дзень, і негатыўна адбіцца на планах росту паказчыка пасля канчатковага зняцця санкцый. Калі мець на ўвазе нізкія нафтавыя ценны, якія з ростам паставак Тэгерана могуць асесці яшчэ мацней, «пазлы» складваюцца ў агульны малюнак.

І без таго няпростыя адносіны Саудаўскай Аравіі і Ірана абвастраліся яшчэ больш. Абедазве дзяржавы — галоўныя сапернікі ў рэгіёне, якія змагаюцца за ўплыў на Блізкім Усходзе. Пакаранне смерцю аль-Німра агаліла фундаментальныя супярэчнасці паміж шыіцкім Іранам і суніцкай манархіяй. Такі крок — сведчанне ўнутраных праблем Саудаўскай Аравіі: прыбыткі Эр-Рыяда імкліва скарачаюцца, а ў каралеўскай сям'і абвастраецца канкурэнцыя паміж рознымі кланамі. Усё гэта ўзмацняе апасенні перад народнымі пратэстамі, увасабленнем якіх і быў шыіцкі прапаведнік. Тыя ж фактары здольныя стаць прычынай далейшай эскалацыі канфлікту. Аднак і ў Іране ёсць сілы, зацікаўленыя ў абвастрэнні, — праціўнікі ядзернай дамоўленасці і далейшай нармалізацыі адносін з Захадам. Але нават калі цяпер у Тэгеране прыдумваюць эфектыўны і найменш затратны варыянт адказу, няма ніякіх гарантый, што праз нейкі час Саудаўская Аравія не паспрабуе знайсці новы спосаб «патроліць» Іран.

Захар БУРАК.

ЯНА ЖЫВЕ ГАНДБОЛАМ...

Як Польшча прымае гасцей і праводзіць матчы чэмпіянату Еўропы

Спецыяльны карэспандэнт «Звязды» Дар'я Лабажэвіч перадае з Катавіц

Заўятары ўжо паспелі асвоіцца ў горадзе, журналісты — наладзіць сваю працу на новым месцы, а гандбалісты — адчуць смак першых перамог і паражэнняў: кантынентальнае першынство ў самым разгары.

Адчуць эмоцыі

Сёння ў Катавіцах, дзе выступаюць каманды групы В (а гэта зборныя Беларусі, Ісландыі, Нарвегіі і Харватыі), працуе больш за 150 журналістаў. Большасць прадстаўнікоў СМІ з Ісландыі — 90 чалавек, нямала нарвежцаў, харватаў і палякаў, мы — у меншасці. Калі работнікі масмедыя перш за ўсё збіраюцца ў прэс-цэнтры, то галоўным месцам збору гасцей з замежжа, аматараў гандбола ў гэтыя дні з'яўляецца фан-зона, якая размешчана перад арэнай «Сподэк», дзе і праходзяць гульні. У першы дзень турніру тут было шматлюдна, арганізатары адзначаюць, што фан-зону наведвала каля паўтысячы заўятараў.

— Падрыхтоўка да чэмпіянату — гэта доўгая дарога, — расказвае **галоўны чалавек у медыясупольнасці, шэф прэс-цэнтра Крыстафор КЛЕПАШЫНСКІ.** — Арганізацыйны камітэт пачаў работу 3 гады таму. Каманда гэтых жа людзей рыхтавала мінулы чэмпіянат Еўропы па футболе. Заўсёды можна зрабіць крыху больш, але ў цэлым, я думаю, мы стварылі камфортныя ўмовы для гасцей.

Сапраўды, Польшча ў гэтыя дні жыве гандболам: на вуліцы шматлюдна і нават такі індустрыяльны горад, як Катавіцы ператвараецца ў яркае мястэчка з натоўпамі радасных фанатаў. Рознакаляровыя, смешныя, яны размаўляюць на розных мовах, але жывуць адным — святкам гандбола. Слоган чэмпіянату — feel the emotions (адчуваць эмоцыі), і тут яны сапраўды ёсць.

Не кожны матч збірае аншлагі, але праходзяць гульні далёка не ў пустой зале, на першай сустрэчы з удзелам зборнай Беларусі, напрыклад, на трыбунах было 7 тысяч гледачоў. У другі гульні дзень лік заўятараў павялічыўся, білетаў у касах няма.

Сярод яркіх колераў на трыбунах, вядома, ёсць і беларускія сцягі. Наша прадстаўніцтва і тут не ў большасці, але каля сотні землякоў дакладна ёсць. Хтосьці з іх прыехаў «пахварэць» за зборную ўпершыню, ну а хтосьці ўжо заўятар са стажам. Напрыклад, мілая дзяўчына **Наталля з Мінска** наведвае ўжо не першы чэмпіянат, таму можа параўнаць яго і ў плане гульні, і ў плане арганізацыі.

крыцця стадыён прымаў чэмпіянат свету па хакеі. Менавіта тут адбылася знакавая падзея ў гісторыі польскага спорту і адна з самых сенсацыйных у гісторыі хакея. Зборная СССР тады саступіла камандзе Польшчы 4:6, легендарныя Харламаў, Якушаў, Трацяк не змаглі супрацьстаяць сваім сапернікам.

Сёння «Сподэк» прымае турніры па розных відах спорту, але больш выкарыстоўваецца для правядзення канцэртаў, выстаў і цыркавых шоу.

Сталіца

Верхняй Сілезіі

Калі казаць пра сам горад, то Катавіцы ў Польшчы называюць сталіцай Верхняй Сілезіі. Гэта цэнтральнае месца вугальнай прамысловасці (першая шахта тут з'явілася яшчэ ў XVIII стагоддзі). Але, нягледзячы на сваю індустрыяльнасць, у горадзе ёсць на што паглядзець. Цікавая архітэктура прадстаўлена касцёлам Найсвяцейшай Панны Марыі (ён выкананы ў стылі новай готыкі), саборам Хрыста Збавіцеля ў барочным стылі і драўлянай царквой святога архангела Міхаіла. Акрамя гэтага, сёння горад называюць цэнтрам культуры і дэлеваго турызму ў Польшчы. Нядаўна побач са «Сподкам» з'явіўся новы мікрараён, так званая зона культуры: тут і міжнародны кангрэс-цэнтр, і будынак сімфанічнага аркестра Польскага радыё і новы Сілезійскі музей. Усё гэта размешчана на тэрыторыі былой шахты «Катавіцы».

Даведка:

Чэмпіянат Еўропы па гандболе сярод мужчынскіх камандаў праходзіць 12-ы раз, Польшча гэты турнір прымае ўпершыню. Гульні чэмпіянату на групавым этапе праходзяць у чатырох гарадах: Кракаве, Катавіцах, Вроцлаве і Гданьску, затым каманды, якія працягнуць барацьбу, пераедуць у сталіцу. На Еўра выступае 16 зборных, сярод якіх дзейны чэмпіён — Францыя. Адзначым, што сёлетні чэмпіянат Еўропы з'яўляецца адборачным этапам на Алімпіяду ў Рыа-дэ-Жанейра.

Польшча, Катавіцы

Ці стане шчаслівай для нас арэна «Сподэк»?

— Для мяне гэта ўжо трэцяе буйное спаборніцтва разам з нашай зборнай: у 2013 годзе мы былі ў Іспаніі, у 2015-м — у Катавіцах. У юнацтве сама гуляла ў гандбол, таму працягваю цікавіцца ім і сёння. У Катавіцах шмат банераў, усё нагадвае пра чэмпіянат. Напрыклад, калі мы былі на планетарным першынстве ў Іспаніі, мясцовыя жыхары нават не ведалі, што ў іх краіне праходзіць чэмпіянат свету — не было ніякай рэкламы, атрыбутыкі. Польшча ў гэтым плане, вядома, вельмі адрозніваецца. Палякі самі вельмі любяць гандбол, іх шмат на трыбунах. А што тычыцца нашай зборнай, то хлопцы вялікія малайцы, яны выдатна выступаюць і заслугуваюць як мінімум выхаду ў наступны раўнд, — адзначае Наталля.

Талерка для спорту

Трохі пра тое месца, дзе праходзяць галоўныя падзеі чэмпіянату ў нашай групе. Спартсмены праводзяць матчы на арэне «Сподэк» — гэтая назва невыпадковая, вонкава спартыўны будынак нагадвае менавіта сподак. Стадыён змяшчае 11 тысяч гледачоў і знаходзіцца ў самым цэнтры горада, побач — вакзал, гасцініцы і буйныя гандлёвыя цэнтры. Сама арэна пабудавана ў 1971 годзе, праз 5 гадоў пасля яе ад-

ГУЛЬНЯ, ПРА ЯКУЮ МЫ МАРЫМІ

...Гэты матч ужо ўвайшоў у гісторыю. Ніколі раней матчы кантынентальнага першынства не вызначаліся такой выніковасцю — беларусы і ісландцы разам закінулі ў вароты адзін аднаго 77 мячоў (такога яшчэ не было)! На шчасце, нашы — на адзін больш за саперніка.

Сёння беларусы правядуць свой трэці паядынак на чэмпіянаце. Менавіта ён і вырасце, ці пройдзем мы ў наступны раўнд кантынентальнага першынства.

А пачыналі падапечныя Юрыя Шаўцова сваё выступленне на чэмпіянаце Еўропы паядынкам з харватамі. Не вельмі ўдала. Нягледзячы на больш чым сур'ёзнага саперніка (харвацкая каманда з'яўляецца адной з самых тытулаваных камандаў Еўропы апошніх двух дзесяцігоддзяў, хоць заваёўвала ўсяго двойчы золата Алімпіяд і адзін раз перамагала на чэмпіянаце свету), беларусы ў першым тайме матча навязалі ўпэўненую барацьбу і не адпусцілі апанентаў далёка. Аднак у другой палове сустрэчы нешта зламалася, на ўсіх франтах з'явіліся памылкі, якімі не маглі не скарыстацца харваты, у выніку пройгрыш — шэсць мячоў (21:27).

А вось на другі паядынак, са зборнай Ісландыі, дружина Юрыя Шаўцова выйшла з непрыхаваным жаданнем перамагчы. Гандбол у Ісландыі часта называюць нацыянальным відам

Нашы і да Катавіц дабраліся...

спорту. Зборная краіны па гандболе з'яўляецца адной з самых моцных у свеце, яна выйграла сярэбраны медаль на летніх Алімпійскіх гульнях 2008 года ў Пекіне і бронзавы — на чэмпіянаце Еўропы-2010. Гэта было даўнавата, і суровыя прадстаўнікі Краіны льдоў прыехалі ў Польшчу не проста нагадаць пра сябе, а з жаданнем вярнуць былую славу. Але ж...

Выдатная гульня ў варотах маладога галкіпера Вячаслава Салдаценкі, упэўненая абарона і эфектыўнае напаўненне. Усю першую частку сустрэчы каманды ішлі мяч у мяч. А ў пачатку другога тайма раптам здарыўся адрыв ісландцаў у 4 мячы, і тут падумалася, што быць чарговым паражэнню, але ў трэнера беларусаў знайшоўся іншы план. «Я не думаю пра лічы на табло, я думаю, што нам рабіць далей», —

скажа Юрыя Анатолевіч на пасляматчавай прэс-канферэнцыі.

У двух вышэйшых момантах сустрэчы коўч выпускае на пляцоўку маладога Вячаслава Куляша. Арміец спачатку зраўноўвае лік, а потым і прыносіць перамогу нашай камандзе (39:38).

Яны здзівілі скептыкаў і даставілі неверагодную радасць заўятарам. Беларусы перамаглі ў самым выніковым матчы чэмпіянату Еўропы, а сёння будуць біцца з нарвежцамі, каб працягнуць барацьбу на турніры.

Юрыя ШАЎЦОУ:

— Гэта быў адкрыты гандбол з абодвух бакоў, каманды былі нацэлены на хуткую гульню, лік гаворыць сам за сябе. Абарона, відавочна, не была на першым плане. Каманда праявіла волю да перамогі, я за іх вельмі рады.

Барыс ПУХОЎСКІ:

— Мы вельмі хацелі атрымаць перамогу ў гэтай сустрэ-

чы і зрабілі для гэтага ўсё, што маглі, аддалі ўсе сілы, каб парадаваць балельшчыкаў і сябе. Гэта вельмі важная перамога для нас, і мы спадзяёмся, што яна стане толькі пачаткам. Дзякуй усім, хто ў нас верыў і верыць сёння.

Спартак МІРАНОВІЧ:

— Каманда згуляла значна лепш, значна мацней другую гульню, чым першую. Сёння ў камандзе Шаўцова кожны на сваім месцы. Разам яны зрабілі чуда, праявілі ўсе свае лепшыя бакі. Яны малайцы, таму што Ісландыя, як і ўсе астатнія каманды ў нашай групе, вельмі моцныя, еўрапейскага ўзроўню калектывы, і выйграць у іх цяжка. Менавіта таму апошні гульні дзень у падгрупе выявіць пераможцу і тую каманду, якая паедзе далей.

Сяргей РУТЭНКА:

— Матч з ісландцамі быў вельмі цяжкім, але на гэтым нічога не заканчваецца. Цяпер шмат эмоцый, але мы павінны прыйсці ў сябе, усё ўсвядоміць і ісці далей. У гэтай гульні выклалася ўся каманда: толькі так можна перамагчы моцнага саперніка. Не магу сказаць, што мы не стараліся ў першым матчы. Проста там было шмат памылкаў, але не ад таго, што мы не хацелі гуляць.

Становіцца камандаў пасля двух тураў: Харватыя — 2 ачкі (розніца мячоў — 58-55), Нарвегія — 2 (59-57), Ісландыя — 2 (64-64), Беларусь — 2 (60-65).

У наступны раўнд чэмпіянату Еўропы выйдучы па 3 каманды з кожнай падгрупы.

ЗАЦЯЖНАЯ СЕРЫЯ НЯЎДАЧ

У штотыднёвым спартыўным аглядзе «Звязды» расказваем пра тое, як мінскае «Дынама» церпіць трэцяе паражэнне запар у выязнай серыі чэмпіянату КХЛ, а беларускія біятланісты страчваюць шанец трапіць на п'едэстал у эстафетнай гонцы пятага этапу Кубка свету.

1. Хакеісты мінскага «Дынама» з буйным лікам саступілі омскаму «Авангарду» 1:8. Гэта ўжо трэцяе паражэнне запар у выязнай серыі з вядучымі камандамі Усходняй канферэнцыі; раней падапечныя Андрэя Кавалёва саступілі магнітагорскаму «Металургу» (1:5) і ўфімскаму «Салавату Юлаеву» (3:4).

— Сапернік дамінаваў ва ўсім. У нас не атрымалася практычна нічога. Вінішую «Авангард» з перамогай. Гэты матч будзе нам добрым урокам. Мы папярэдзжалі гульцоў перад сустрэчай, як дзейнічаць у першым перыядзе, але, на жаль, не дастукаліся да іх. — адзначаў **галоўны трэнер Андрэй КАВАЛЁУ** пасля сустрэчы ў Омску.

Завершыцца выязная серыя «зуброў» сёння матчам з астанінскім «Барысам».

2. Жаночай эстафетнай гонкай 4х6 км у нямецкім Рупольдынгу завяршыўся пята этап Кубка свету па біятлоне. Зборная Беларусі заняла там 13-е месца, а пераможцамі сталі ўкраінскія біятланісты. Другія — немкі, трэцімі фінішавалі спартсменкі з Італіі.

Наступны кубкавы этап пройдзе з 21 па 24 студзеня ў італьянскім Антхольцы.

3. У Мінску стартваў розыгрыш Кубка развіцця, у ім бярэць удзел юнацкія каманды з 12 краін. Футбалісты зборнай Беларусі прадстаўлены гульцамі, не старэйшымі за 1999 год нараджэння. У стартавым паядынку групы А яны сустракаліся з камандай Ірана і перамаглі з лікам 3:1.

Сёння беларусы згуляюць са зборнай Латвіі, 20 студзеня сустрэнуцца са славакамі. Пасля завяршэння першага этапу каманды, якія занялі 1—3 месцы, разыграюць у аднакругавым турніры ўзнагароды спарторніцтваў. Вырашальныя матчы адбудуцца 24 студзеня.

Адзначым, што такі юнацкі турнір праводзіцца ўжо 12-ы раз. Чатыры разы яго пераможцамі становіліся расійскія футбалісты (2008, 2010, 2014, 2015), па два разы галоўны прыз выйгралі каманды Беларусі (2006, 2007), Украіны (2009, 2012), Бельгіі (2011, 2013), пераможцамі першага турніру ў 2005 годзе стала зборная Сербіі і Чарнагорыі.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ. lobazhevich@vziazda.by

СПАРТЫЎНЫЯ ВАЎСІМ

Сумесна з Беларускай федэрацыяй гандбола газета «Прэсбол» з нагоды свайго 25-годдзя зладзіла сапраўднае спартыўнае свята

Фота Сяргея НІКАНОВІЧА

Спачатку на пляцоўку Рэспубліканскага цэнтра алімпійскага рэзерву па гандболе выйшлі дзеткі, а пасля — каманда «Прэсбола», якой супрацьстаяла зборная беларускіх журналістаў, складзеная на базе тэлеканала «Беларусь 5». У матчы прыняў удзел і спецыяльны карэспандэнт «Звязды» Тарас Шчыры. А вось вароты прэсболаўцаў у тым ліку абараняў Сяргей Сафар'ян, першы намеснік старшыні Беларускай федэрацыі футбола. І рабіў гэта, між іншым, надрэнна. Сяргей Вагаршакавіч не адзін раз выратаваў каманду і адбіваў даволі непрыемныя кідкі. Першая палова прайшла ў напружанай барацьбе, аднак пасля перапынку прэсболаўцы ўсё ж такі перахапілі ініцыятыву і атрымалі перамогу з лікам 18:10.

Пасля завяршэння сустрэчы ўсіх прысутных чакаў яшчэ адзін сюрпрыз. Гледачам, а іх было нямала, прэзентавалі гандбольную «Каманду мары», якую склалі паспяховыя і вядомыя ў Беларусі дзяткі. Сярод іх — Міс Беларусі — 2008 Вольга Хіжанкова, спявачка Вера Карэнікава, фатограф Дар'я Буракіна, лідар спартыўна-дабрачыннага праекта «Мары здзяйсняюцца» Настасся Касяноква, уладальніца Кубка свету па кікбоксінгу Карына Аляксандрава і іншыя. Дзяткі ўжо кінуты Аляксандрасам тэлеканалу «Матч ТБ», генеральным прадзюсарам якога выступае тэлеведуча Ціна Кандэлакі. Што ж, чакаем вестку з Масквы.

Якаў ЖУРБІН. taras@vziazda.by

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость	ЛОТ №1. Полуприцеп фургон-тентовый KOEDEL SN24, 2012 г.в., р.н. А5011А-2, стоимость 229 179 000 руб.
Собственник (владелец) имущества	ЧТУП «Объединенные ресурсы»
Местонахождение имущества	г. Витебск, ул. П. Бровки, 4а По всем вопросам, касающимся осмотра имущества, обращаться к директору ЧТУП «Объединенные ресурсы» Грузевич Ирине Алексеевне (МТС (33)6149203)
Наличие обременений	Нет
Место (адрес), дата и время проведения торгов	Отдел принудительного исполнения управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома г. Витебск, ул. Б. Хмельницкого, д. 10/1 05 февраля 2016 года в 10.00
Справочная информация об организаторе торгов	Отдел принудительного исполнения управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома 210015, г. Витебск, ул. Б. Хмельницкого, д. 10/1, каб. 2.3. Судебный исполнитель Ланцуневич Сергей Александрович, тел. (0212) 614006, (033) 6879142 Начальник отдела Бураков Игорь Вячеславович, тел. (0212) 61 40 15, (033) 6878807
Условия и порядок проведения торгов	1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества на депозитный счет управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома № 3642903001037 филиала № 200 – Витебского областного управления ОАО «АСБ Беларусбанк», код 635, УНП 300002505 не позднее 14.00 04 февраля 2016 года. Минимальная величина первого шага торгов – 5% стоимости лота. В соответствии с пунктом 1 Указа Президента Республики Беларусь от 05.05.2009 № 232 «О некоторых вопросах проведения аукционов (конкурсов)» возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется участником, выигравшим торги.

ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

РУП «БЕЛСПЕЦКОНТРАКТ»

28 января 2016 года на 2-м открытом аукционе проводит 19-й от 24.12.2015 года и 1-й от 14.01.2016 года повторные открытые аукционы по продаже имущества республиканской собственности

Номера лотов	Наименование техники	Местонахождение объекта	Начальная цена продажи (бел. руб.)	Сумма задатка (бел. руб.)
293	Гусеничное шасси МТ-ЛБу ш. 108106026 дв. б/н 1981 г. 4 кат. 4 273 км 1991 г. 4 кат. 116657 км	г. Дзержинск, в/ч 74962	350 000 000	35 000 000
301	Гусеничное шасси МТ-ЛБу ш. 108106022 дв. б/н 1981 г. 4 кат. 7 044 км	г. Дзержинск, в/ч 74962	350 000 000	35 000 000
302	Гусеничное шасси МТ-ЛБу ш. 108103036 дв. 676282 1981 г. 4 кат. 2 632 км	г. Дзержинск, в/ч 74962	350 000 000	35 000 000
4	АТМЗ-5-4320 (автотопливомаслозаправщик) с/о 1674 на Урал-4320 ш. 032340 дв. 693013 1985 г. 4 кат. 8 478 км	н.п. Михановичи, в/ч 52188	65 000 000	6 500 000
5	Автоцистерна АЦ-5,5-4320М с/о1020 на Урал-4320М ш. 038694 дв. 754813 1985 г. 4 кат. 26 740 км	н.п. Михановичи, в/ч 52188	150 000 000	15 000 000
6	Автоцистерна для ракетного горючего АЦГ-5-4320 с/о708 на Урал-4320 ш. 049268 дв. 840903 1986 г. 4 кат. 46 м/ч 385 км	н.п. Калининичи, в/ч 55461/2	166 000 000	16 600 000
7	Автоцистерна для агрессивных жидкостей АКЦ-4-255Б1 с/о2634 на КраЗ-255Б1 ш. 460868 дв. 797349 1983 г. 4 кат. 15 500 км	н.п. Калининичи, в/ч 55461/2	68 000 000	6 800 000
8	Автоцистерна для агрессивных жидкостей АКЦ-4-255Б1 с/о3005 на КраЗ-255Б1 ш. 570946 дв. 019135 1986 г. 4 кат. 4 894 км	н.п. Калининичи, в/ч 55461/2	76 000 000	7 600 000
9	Автоцистерна АЦ-8,7-5320 с/о2528 на ш. КамАЗ-5320 ш. 0322421 дв. 0351460 1989 г. 4 кат. 118 970 км	г. Слоним, в/ч 33933	72 000 000	7 200 000
10	Автотопливомаслозаправщик АТМЗ-5,5-4310 с/о890220 на ш. КамАЗ-4310 ш. 0056551 дв. 0383322 1989 г. 4 кат. 87 818 км	г. Слоним, в/ч 33933	120 000 000	12 000 000

Условия и порядок проведения аукциона опубликованы в газете «Звезда» № 250 от 29.12.2015 г. Справки по тел.: (017) 398 07 81, факс (017) 398 07 81. Наш адрес в Интернете: www.bsk.by, mail@bsk.by.

УНП 101099370

ДОПОЛНЕНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ К ПРОЕКТНОЙ ДЕКЛАРАЦИИ

по объекту «Застройка жилых кварталов с объектами социальной инфраструктуры в границах пр. Дзержинского – пр. Любимова – ул. Семашко (2 очередь строительства). Жилой дом № 18 по генплану», опубликованной в газете «Звезда» № 251 от 30.12.2015

Застройщик – коммунальное унитарное дочернее предприятие «Управление капитального строительства Запад» – доводит до сведения заинтересованных лиц о внесении изменений и дополнений в проектную декларацию по объекту «Застройка жилых кварталов с объектами социальной инфраструктуры в границах пр. Дзержинского – пр. Любимова – ул. Семашко (2 очередь строительства). Жилой дом № 18 по генплану», опубликованную в газете «Звезда» № 251 от 30.12.2015.

Для привлечения дольщиков к строительству по договорам создания объектов долевого строительства для юридических лиц и граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, предлагается 13 двухкомнатных квартир общей площадью от 70,3 до 78,0 кв.м стоимостью за 1 (один) кв.м общей площади в размере, эквивалентном 990 долларов США.

Условия оплаты – единовременная оплата всей суммы по договору создания объекта долевого строительства в течение 30 (тридцати) календарных дней со дня регистрации договора в Мингорисполкоме.

Оплата производится в белорусских рублях по курсу НБ РБ на дату оплаты.

Для заключения договоров необходимы: паспорт и личное присутствие лица, с которым будет заключаться договор.

Документы для заключения договоров будут приниматься с 25.01.2016. Прием заявлений осуществляется до момента набора необходимого количества заявлений, соответствующего количеству продекларированных квартир.

Срок действия настоящей проектной декларации – до момента опубликования новой проектной декларации, которая отменяет действие настоящей.

Более подробные сведения об объекте долевого строительства и ходе работ по строительству жилого дома можно получить по адресу: г. Минск, ул. Сергея Есенина, д. 4, офис 107, каб. 1, тел.: (017)234-16-98, (044)795-44-44. Сайт компании: www.uks-m.by.

УНП 192400611

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость	ЛОТ №1. Машина резинокруточная ОРН-1 стоимостью 56 728 000 белорусских рублей
Собственник (владелец) имущества	ОДО «Токката» (УНП 391280146)
Наличие обременений	Отсутствуют
Местонахождение (адрес) имущества	г. Витебск, ул. М. Горького, 145/7-5
Место (адрес), дата и время проведения торгов	03.02.2016 в 12.00 г. Витебск, ул. Б. Хмельницкого, 10/1, каб. 1.3
Справочная информация об организаторе торгов	Управление принудительного исполнения ГУЮ Витоблисполкома г. Витебск, ул. Б. Хмельницкого, 10/1 www.vitebskjust.gov.by Судебный исполнитель Ткаченко Сергей Владимирович, тел./факс: (80212) 614021, 8 (033) 6879148
Условия и порядок проведения торгов	Лицо, желающее принять участие в торгах, до начала торгов обязано: 1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества (по каждому лоту) на депозитный счет управления принудительного исполнения ГУЮ Витоблисполкома №3642903001037 в ф-ле 200 ОАО «АСБ Беларусбанк», код 635, УНП 300002505, не позднее 15.00 02.02.2016 г. Минимальная величина первого шага – 5% от первоначальной стоимости лота. В соответствии с частью 3 статьи 401 Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется покупателем имущества. Более подробную информацию можно получить на сайте главного управления юстиции Витебского облисполкома www.vitebskjust.gov.by

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ В ЧАСТНУЮ СОБСТВЕННОСТЬ И НА ПРАВО ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРОВ АРЕНДЫ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ В г. ПРУЖАНЫ БРЕСТСКОЙ ОБЛАСТИ

Аукцион состоится 22 февраля 2016 года в 14.30 по адресу: г. Пружаны, ул. Г.Ширмы, 17, каб. 321 (малый зал)

Номер лота, местонахождение участка	Площадь, га	Кадастровый номер	Срок аренды, лет	Начальная цена, руб.	Расходы по формированию земельного участка (в том числе по государственной регистрации), руб.	Сумма задатка	Целевое назначение (назначение в соответствии с единой классификацией)
ЛОТ 1. г. Пружаны, ул. Каштановая, 16А	0,1199	125650100001004733	-	100 000 000	9 269 687	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))
ЛОТ 2. г. Пружаны, ул. Западная, 6	0,1198	125650100001004734	-	100 000 000	9 441 727	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))
ЛОТ 3. г. Пружаны, ул. Шоссейная, 13	0,1198	125650100001004735	-	100 000 000	7 258 369	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))
ЛОТ 4. г. Пружаны, ул. Каштановая, 6	0,1203	125650100001004736	-	100 000 000	9 279 712	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))
ЛОТ 5. г. Пружаны, ул. Шоссейная, 11	0,1201	125650100001004738	99	100 000 000	8 795 970	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))
ЛОТ 6. г. Пружаны, ул. Каштановая, 4	0,1202	125650100001004737	99	100 000 000	9 389 582	10 000 000	для строительства и обслуживания жилого дома (код 10902, земельный участок для размещения объектов усадебной застройки (строительство и обслуживание жилого дома))

Принимать участие в аукционе по продаже земельных участков в частную собственность имеют право граждане Республики Беларусь, в аукционе на право заключения договоров аренды земельных участков граждане и юридические лица.

Условия проведения аукциона – наличие не менее двух участников. Заявления на участие в аукционе принимаются по адресу: г. Пружаны, ул. Г. Ширмы, 17, каб. 114 (землеустроительная служба) с 8.00 до 17.00 по рабочим дням по 18 февраля включительно.

Для участия в аукционе необходимо представить:
1) заявление на участие в аукционе по установленной форме,
2) документ, подтверждающий внесение суммы задатка на р/с 3602225000008 в центре банковских услуг №122 филиала №113 ОАО «Сбергательный банк «Беларусбанк», код 237, назначение платежа: 04901 – на право частной собственности, 04002 – на право заключения договора аренды земельного участка, получатель платежа – райфинотдел, УНП 200141043, с отметкой банка.
Кроме того, в комиссию предоставляются:
гражданином – копия документа, содержащего его идентификационные сведения без нотариального засвидетельствования;
представителем гражданина – нотариально удостоверенная доверенность;
представителем или уполномоченным должностным лицом юридического лица Республики Беларусь – доверенность, выданная юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, копии документов, подтверждающих государственную регистрацию юридического лица без нотариального засвидетельствования, документ с указанием банковских реквизитов юридического лица.

При подаче документов на участие в аукционе граждане, представители граждан и юридических лиц, уполномоченные должностные лица юридических лиц предъявляют документ, удостоверяющий личность.

Граждане и юридические лица, желающие участвовать в аукционе в отношении нескольких земельных участков, вносят задатки в размере, установленном для каждого из этих предметов аукциона.

Порядок осмотра на местности земельного участка: выезд по желанию, предварительное ознакомление с земельно-кадастровой документацией всем желающим.

Условия инженерного развития инфраструктуры в непосредственной близости имеются инженерные коммуникации.

Победитель аукциона либо единственный участник несостоявшегося аукциона обязан в течение 10 рабочих дней со дня утверждения протокола о результатах аукциона или признания аукциона несостоявшимся внести плату за право заключения договора аренды земельного участка (часть платы – в случае предоставления рассрочки ее внесения), возместить затраты на организацию и проведение аукциона, в том числе расходы, связанные с изготовлением и предоставлением участникам аукциона документации, необходимой для его проведения, и выполнить условия, предусмотренные в решении об изъятии земельного участка для проведения аукциона либо единственному участнику несостоявшегося аукциона.

Кроме оплаты за участок, победитель аукциона возмещает расходы, связанные с подготовкой аукциона, и расходы по публикации извещения в средствах массовой информации в течение 10 рабочих дней со дня утверждения в установленном порядке протокола о результатах аукциона.

Контактный телефон в г. Пружаны 8 (01632) 91369.

Управляющий ООО «Партнер-Консультант» ПРОВОДИТ ТОРГИ В ФОРМЕ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА ОАО «Управляющая компания холдинга «Забудова» (УНП 600042619), а именно:

№	Описание	Начальная цена
1	Одноквартирный жилой дом (инв. №630/С-74523, общ. площадью, кв.м – 164,3, расположенный на земельном участке с кадастровым №623881711601000052 по адресу: Минская обл., Молодеченский р-н, д. Ракутевщина, ул. Молодежная, 8А)	1 265 840 000 белорусских рублей (без НДС)
2	Станок многопильный ЦРМ-200 (инв. №71000555, 31.01.2004 года выпуска)	76 490 400 белорусских рублей, в том числе НДС в размере 12 748 400 белорусских рублей

Аукцион состоится 18.02.2016 г. в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 1, офис 1122. Заявки на участие в аукционе принимаются с 18.01.2016 г. по 17.02.2016 г.

Для участия в торгах лицо, заявившее о своем участии в торгах, вносит задаток в счет обеспечения оплаты приобретаемого на торгах имущества в размере 1 процента от начальной цены имущества должника, выставяемого на торги. Задаток перечисляется на следующие реквизиты: р/с № 3012203270019 ОАО «АСБ Беларусбанк», код 769, УНП 600042619.

По вопросу участия в аукционе, ознакомления с предметами торгов, а также по всем иным интересующим вопросам, связанным с проведением торгов, обращаться по тел.: +375 (17) 395-81-34; +375 (29) 698-51-76.

1 СУ «Квитанция о приеме наличных денежных средств (страховых взносов)» серии КВ № 1280822 в количестве 1 штуки, серии ГС № 8756038 в количестве 1 штуки в Представительстве Белгосстраха по Пуховичскому району считать недействительным. УНП 600013344

■ Ну і ну!

ЯК ПРАВІЛЬНА ЎЦЯКАЦЬ АД ЗОМБІ

і іншыя самыя кур'ёзныя выпадкі са свету навукі ў мінулым годзе

Дождж з павукоў, бітва кібаргаў, гамбургер з сюрпрызам і пазногці даўжынёй з трохпавярховы дом — аддзел навукі вядомага расійскага інтэрнэт-выдання распаўе пра самыя пацешныя і кур'ёзныя навуковыя даследаванні і дасягненні мінулага года.

«КРИВАВЫ» ДОЖДЖ

Увосень 2015-га жыхары некалькіх вёсак у раёне горада Самора на паўночным захадзе Іспаніі не на жарт перапалохаліся, убачыўшы, што вада ў фантанах афарбавалася ў крывава-чырвоны колер. Пазней высветлілася, што ў гэтым вінаваты не серыйны забойца, а бясскрыўдныя мікрааскапічныя водарасці *Haematococcus pluvialis*.

Яны жывуць у прэснай вадзе і могуць трапіць у вадаёмы з дажджамі. *Haematococcus pluvialis* не такія незвычайныя ў іншых краінах — часцей за ўсё «кывавыя» дажджы праліваюцца на поўначы Амерыкі ці Атлантычным узбярэжжы Еўропы, хоць рэгістраваліся і ў Тэхасе ў 2011 годзе. Аднак гэта першы выпадак з'яўлення такога віду водарасцяў на паўночным захадзе Іспаніі. Мясцовым біёлагам яшчэ трэба будзе вызначыць, адкуль іх прынёс дождж.

БІТВА ТЫТАНАЎ

Навіна для гікаў: робот, які сканструявала бостанская кампанія MegaBots, выклікаў на дуэль свайго галоўнага канкурэнта з Suidobashi Heaby Industries. Абедзве кампаніі вырабляюць робатаў, якія кіруюцца людзьмі знутранай кабіны.

Дуэлянт з Амерыкі падобны на герояў з дзіцячага серыяла «Паўэр Рэйнджэрс». У якасці зброі праціўнікі выбралі хуткастэрэльныя гарматы. Сілы аказаліся крыху няроўныя: калі Megabot Mark II больш за 4,5 метра ў вышыню, то японец Kuratas менш за 4 метры. Вага амерыканца складае амаль 5,5 тоны, што на паўтары тоны больш за масу «байца» з Краіны Узыходзячага Сонца. І хай перамога наймацнейшы!

БРУДНАЯ СПРАВА

Як доўга вы можаце абыходзіцца без душы? Два дні? Тры? Увесь тыдзень? Інжынер-хімік з Бостана нядаўна заявіў, што ён спецыяльна не прымае душ васьмь ужо 12 гадоў. Каб даўжэй захоўваць здароўе, ён раіць усім браць з яго прыклад. На думку амерыканца, водныя працэдуры пазбавляюць скуру карысных бактэрый, якія адпужваюць інфекцыю непрыемным пахам. Назіраючы за ўласным целам, хімік паралельна займаецца распрацоўкай спрэў з высокім утрыманнем бактэрый, здольным падтрымліваць натуральны баланс нават без штодзённага душа.

КУДЫ БЕГЧЫ АД ЗОМБІ

У адыходзячым годзе амерыканцы сур'ёзна задаліся пытаннем: куды адступіць у выпадку зомбі-апакаліпсісу? Даследчыкі з Карнельскага ўніверсітэта ў Ітацы, Нью-Ёрк, вырашылі доўга не губляцца ў здагадках і наладзілі поўнамаштабнае камп'ютарнае мадэляванне. Яны вызначалі маршрут у Злучаных Штатах, па якім будуць рухацца зомбі ў выпадку нападзення. Навукоўцы раіць: ад суседзяў, пераўтвораных у пажадлівых монстраў, лепш за ўсё бегчы ў кірунку Скалістых гор. І ні ў якім разе нельга заставацца ў горадзе! Трэба назапаліваць тушонку, запалкі, спампаваць ўсе сезоны *The Walking Dead* (каб не было сумна), і вы сапраўды выратуецеся!

ТРОХПАВЯРХОВЫ ДОМ НА РУКАХ

Кампанію хлопцу, які не мыўся апошнія 12 гадоў, можа класіфікаваць 78-гадовы індыец, які не стрыг на левай руцэ пазногці з 1952 года. Шрыдхар Чылал трапіў у Кнігу рэкордаў Гінеса дзякуючы сваім пазногцям, памер якіх вагаецца ад паўтара да двух метраў, а агульная іх даўжыня — каля дзевяці метраў, трохпавярховы дом, уявіце на хвілінку. Рэкардсмен вымушаны прызнаць, што яго доўгія пазногці абцяжарваюць выкананне нават самых элементарных бытавых спраў: спакойна паспаць усю ноч — гэта ўжо падзвіг. Сёння ў 78-гадовага індыйца ёсць афіцыйнае прызнанне заслуг — медаль. Толькі выхваляцца ёю перад сябрамі, трымаючы яго ў руках, не вельмі зручна.

САЛІЦЁР-ЗАБОЙЦА

У жыхара Калумбіі, які пакутаваў ад ВІЧ-інфекцыі з 2006 года, пачала развівацца злаякасная пухліна ў лёгкіх. Урачы правялі дэтальны аналіз клетак наватвораў, прычым у ходзе работы высветлілася, што памер клетак не адпавядаў памеру клетак, характэрных для чалавечых пухлін (як злаякасных, так і дабраякасных): дыяметр ядраў клетак пухлін і аб'ём цытаплазмы альбо перавышалі «чалавечыя» памеры, альбо былі менш за стандартныя. Генетычны аналіз клетак пухліны паказаў, што яны сапраўды належалі злаякасным раковым утварэнням, аднак іх «гаспадаром» быў не арганізм калумбіяца, а стужачны чарвяк віду *Hymenolera papi* — карлікавы цэпень, які жыве ў кішэчніку мужчыны.

На думку аўтараў даследавання, выяўлены ў арганізме калумбіяца клеткі «злаякаснай пухліны» — гэта «аблудныя» лічынкі чарвякоў, якія трапілі з кішэчніка ў лімфатычны вузлы. Такая сітуацыя змагла адбыцца з-за таго, што арганізм пацыента быў ослаблены вірусам імунадэфіцыту чалавека, інакш бы ён змог справіцца з атакай чужародных клетак.

КАЛЮЧКІ КАШТАВАЛІ ЖЫЦЦЯ

У чэрвені змяя з запаведніка на возеры Эланд у правінцы Квазулу-Натал, ПАР, вырашыла паабдаць, і гэтак рашэнне каштавала беднай рэптыліі жыцця.

Турыст, які ехаў на веласіпедзе па запаведніку, першым заўважыў раздутага пітона і выклаў яго фатаграфію ў інтэрнэт. Здымак адрозна выклікаў вялікую цікавасць. Людзі не ведалі што і думаць, каго ж праглынула вялікая змяя. Аанатаміраванне паказала, што амаль 4-метровы пітон хацеў паабдаць дзікабразам масай каля 14 кілаграмаў. Варта адзначыць, што стравы з калючай жывёліны не такая ўжо экзотыка для пітонаў. Трагедыя адбылася падчас пераварвання: пітон упаў на скальны выступ і ад удару аб зямлю калючкі знутры пракалолі стрававальны тракт.

ДОЖДЖ З ПАВУКОЎ

Не толькі іспанцы пакутавалі ў 2015 годзе ад дзіўных ападкаў. У маі на галовы жыхароў

паўднёва-ўсходняй Аўстраліі ў рэгіёне Новы Паўднёвы Уэльс пасыпаліся мільёны маленькіх павукоў, якія пакрылі зямлю ліпкім павуціннем. «Павуковы дождж» — ці «валасы анёла» — узнікае, калі павукі выкарыстоўваюць метад «паветраплавання» пры міграцыі. Вечер пераносіць членістаногіх на іх уласнай павуціне на далёкія адлегласці.

Менавіта з-за гэтага павукі насяляюць усе кантыненты. Як правіла, паветраплавальнікі нябачныя для чалавечага вока. Але часам непагадзь прымушае іх вісець у паветры тыднямі, а пры змене надвор'я павукі-мігранты пачынаюць падаць на зямлю.

РАБОТНІКІ НА БАТАРЭЙКАХ

Японскія інжынеры абвясцілі аб адкрыцці ў Нагасакі ўнікальнага гатэля Неп-па, назва якога перакладаецца як «Дзіўны гатэль». Абслугоўваючы персанал, афіцыянты, прыбіральшчыкі і гартэрбшчыкі выглядаюць як сапраўдныя людзі, але на самой справе гэта андроіды, якія ходзяць і размаўляюць.

Такі персанал істотна скарачае выдаткі ўладальнікаў гатэля. Па-першае, ім сапраўды не прыйдзецца плаціць зарплату. Па-другое, андроіды працуюць за кошт святлодыёдных лямпаў і аднаўляюць крыніцу энергіі. Памяншэцце расходу ўядзе да скарачэння кошту нумароў. Спыніцца ў «Дзіўным гатэлі» можна будзе, заплатаўшы ў пераліку на нашы каля мільёна рублёў, у той час як астатнія нумары ў гатэлях Нагасакі каштуюць у сярэднім пад чатыры.

НЕЧАКАНАСЦЬ АД ВОПЕРА

Спецыяльна напярэдадні Дня Усіх Святых у меню рэстаранаў хуткага харчавання «Бургер Кінг» з'явіўся новы пункт: вопер (гамбургер з ялавічынай) на чорнай булачцы. Спачатку гэты жудасны на выгляд бургер здаваўся пацешным і зусім бяшкодным спосабам святкавання Хэлоўіна. Аднак на выхадзе чорная булачка прынесла непрыемныя сюрпрызы. Пацярпелыя дзяліліся гісторыямі пра тое, як вопер афарбавані іх адходы жыццядзейнасці ў яркі смарагдавы колер. Гэта здарылася з-за вялікай колькасці харчовых фарбавальнікаў, якія часта не засвойваюцца чалавечым арганізмам. Нягледзячы на тое, што канкрэтна гэтыя фарбавальнікі шкоды здароўю не наносіць, урачы папярэджваюць: такі вынік можа сведчыць аб наяўнасці захворванняў страўнікава-кішачнага тракту.

«Газета.Ру».

■ Цёмнае мінулае

Хто адбіў нос у Сфінкса?

На заходнім беразе ракі Ніла, што ў Гізе, знаходзіцца, верагодна, самая старажытная і вядомая скульптура на нашай планеце — Вялікі Сфінкс (сфінкс — у перакладзе з грэчаскай мовы — «душыцель»). Уяўляе яна з сябе постаць ільва, які ляжыць на пляску і якому нададзены некаторыя рысы падабенства з фараонам Хефрэнам. Па іншай версіі, гэта істота са старажытнай міфалогіі — з галавой жанчыны, крыламі тушкі і целам ільва. Вышыня статуі — 20 метраў, а даўжыня — 73 метры. Шматлікія турысты з усяго свету з'яжджаюцца паглядзець на сфінкса. Як многія, пэўна, заўважылі, Вялікі Сфінкс ля егіпецкіх пірамід — бязносы. Куды ён, той нос, падзеўся? А вось гэтага ніхто не ведае. Цягам некалькіх стагоддзяў у тым, што нос сфінкса быў наўмысна адбіты, абвінавачвалі розныя арміі і асобных асоб — брытанцаў, немцаў, арабаў.

Адна з прыгожых легенд, напрыклад, ускладае віну за нанясенне Сфінксу шкоды на Напалеона — нібыта нос быў адбіты гарматным стрэлам французскай арміі падчас бітвы з туркамі ў канцы XVIII стагоддзя (пазней у гэтай дзіўнай гісторыі сталі фігураваць брытанцы і арабы або, як іх яшчэ называюць, мамелюкі). Зрэшты, амаль ніводнае з гэтых абвінавачванняў не мае дакументальных пацвярджэнняў.

Але брытанская і германская арміі, якія пабывалі ў Егіпце падчас абедзвюх сусветных войнаў, у адпаведнасць носу гіганцкай статуі дакладна не вінаватыя: захаваліся фатаграфіі бязносага Сфінкса, датаваныя 1886 годам.

Што ж тычыцца Напалеона, то ягоны ўдзел у вандальстве абвясціў замалёўнік з бязносым Сфінксам, зробленыя еўрапейскім падарожнікам у 1737 годзе — за 32 гады да нараджэння будучага французскага імператара. Калі дваццацідзесяцігадовы генерал ўпершыню паклаў вока на старажытную статую, носу ў яе не было, хутчэй за ўсё, ужо сотні гадоў. Паход Напалеона ў Егіпет меў мэтай парушыць брытанскія сувязі з Індыяй. Французская армія правяла ў гэтай краіне дзве буйныя бітвы: бітву каля Пірамід (якая, дарэчы, адбылася зусім не каля Пірамід) і бітву пры Ніле (якая, як можна здагадацца, таксама не мела да Ніла ніякага дачынення). Разам з 55-тысячным войскам Напалеон прывёў 155 грамадзянскіх спецыялістаў — так званых savants (навукоўцы, або буйныя спецыялісты ў пэўнай галіне). Гэта была першая прафесійная археалагічная экспедыцыя ў Егіпет. Калі Нэльсан паталіў напалеонаўскі флот, імператар вярнуўся ў Францыю, кінуўшы і войска, і «навукоўцаў», якія працягвалі працаваць без свайго кіраўніка. У выніку з'явілася навуковая праца пад назвай «Апісанне Егіпта» — першае дакладнае апісанне краіны, якое дайшло да Еўропы... Зрэшты, нягледзячы на ўсе гэтыя факты, егіпецкія экскурсаводы дагэтуль распавядаюць шматлікім натоўпам турыстаў аб тым, што нос у Сфінкса скраў Напалеон і пераправіў у парыжскі Луўр.

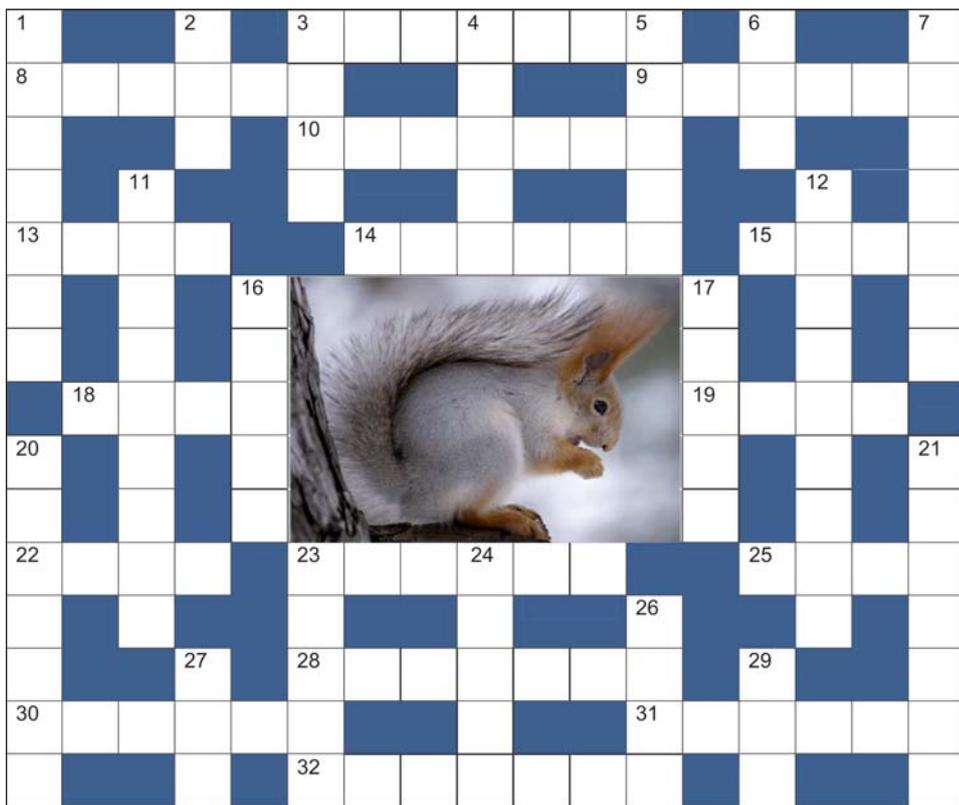
Насамрэц адзіным, пра каго можна больш-менш упэўнена сказаць, што ён сапраўды нанёс Сфінксу шкоду, быў суфійскі фанатык Мухамед Саім аль-Дах (іслам, нагадаем, забараняе пакланенне ідалам і не дазваляе рабіць выявы чалавечых твараў). Як запэўнівае вядомы каірскі гісторык аль-Макрызі — і многія іншыя навукоўцы падтрымліваюць гэту версію, — у XIV стагоддзі фанатык згаданага ісламскага кірунку ўбачыў, як егіпцяне прыносяць скульптуры дары ў надзеі на добры ўраджай. Яму гэта не спадабалася, ён раззлаваўся і адламаў нос у ідала. Учынак Мухамеда мясцовыя жыхары ацанілі адпаведна — яго збілі да смерці ў 1378 годзе.

Яшчэ адна праўдападобная прычына адсутнасці ў сфінкса такога важнага органа — гэта некалькі тысяч гадоў (па розных звестках, ад 3000 да 5-6) жорсткага ўздзеяння ветру і надвор'я на мяккі вапняк. У прыватнасці, прафесар геалогіі з Бостана, Роберт Шых, мяркуе, што носу ў Сфінкса не стала з прычыны воднай эрозіі, і запэўнівае, што пра гэта таксама сведчаць гарызантальныя разоры, якія апярэзваюць статую па перыметры.

...Дарэчы, згубленую частку каласальнай скульптурнай постаці неаднаразова спрабавалі аднавіць. Пры дапамозе сучасных камп'ютарных тэхналогій навукоўцы з розных краін свету спрабавалі змадэляваць першапачатковы выгляд Сфінкса — і ўсе, заўважым, атрымалі непадобныя вынікі. Адно сцвярджаюць, што профіль статуі быў спрадвечна егіпецкім, другія знаходзяць у твары Сфінкса мангалоідныя рысы, а трэція, наогул, перакананыя, што аблічча статуі рабілі з чалавека негроіднага тыпу! Ісціна, мабыць, недзе пасярэдзіне?

ЛЯСНЫЯ СІНОПТЫКІ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 3. Разрад атмасфернай электрычнасці; ... зімой — да завірухі (прыкм.). **8.** Птушка, якая, паводле народнай класіфікацыі, належыць да «нячыхтых»; ... купаецца ў лужыне перад халоднай і дажджлівай пагодай (прыкм.). **9.** Птушка, якая ва ўяўленнях беларусаў надзялялася дэманічнымі рысамі; ... пад страху лезе — будзе мяцеліца (прыкм.). **10.** Кошка моцна спіць — будзе цёплае ... (прыкм.). **13.** Свойская жывёліна; ... фыркае — к цяплу, закідвае ўверх галаву — будзе дождж (прыкм.). **14.** Вясна ды ... — на дню пагод восем (прыкм.). **15.** ... збірае, а зіма паюдае (прыкм.). **18.** У чужым баку ... па кулаку (прыкм.). **19.** Маладзік ... задраў — на пагоду (прыкм.). **22.** Валакністы матэрыял. **23.** Свойская жывёліна, сябра чалавека; ... на снезе качаецца — да завірухі (прыкм.). **25.** Паказальны або пробны выраб. **28.** Зіма — сваякруха, лета — ... (прыкм.). **30.** Птушаня курыцы; квактуха саджае пад сябе ... — да дрэннага надвор'я (прыкм.). **31.** Ачышчэнне збожжа ад мяккіны веялкай. **32.** Мужчынскі орган кветкі, які змяшчае пылок.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Насякомае, якое трэннем крыл утварае строкат; маўчыць ... — будзе дождж (прыкм.). **2.** ... на печку — сцюжа на двор (прыкм.). **3.** Напраўда. **4.** Тое, што і грунтвага. **5.** Памяшканне пры гумне для сушкі снапоў. **6.** ... сятры; адна з народных назваў сюз'я Ары-ён. **7.** Назва смерчы ў ЗША. **11.** Падбор для вымярэння хуткасці ветру. **12.** У восеньскую ... сем пагод на год на

дварэ: сее, вее, круціць, муціць, зверну лье і знізу мяце (прыкм.). **16.** «Снег на куццю — ... на лета, // Такая матчына прымета». З паэмы Я. Коласа «Новая зямля» («Каляды»). **17.** На дварэ ..., а пад носам адліга (прыкм.). **20.** Пушысты звярок; калі ... нізка гняздо будзе — быць марознай зіме, калі высока — зіма чакаецца цёплай (прыкм.). **21.** Птушка, якая жыве паблізу чалавека; калі зімой ... сядзяць на дрэвах моўчкі — будзе снег без ветру (прыкм.). **23.** Намеценая ветрам гурба снегу. **24.** Земляроб. **26.** Драпежная

начная птушка; ... крычыць — на холад (прыкм.). **27.** Прэснаводная або марская жывёліна, якая перад навалніцай вылазіць на бераг і закопваецца ў пясок. **29.** Драўляныя перакладзіны ў снях. **Склаў Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск.**

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 3. Маланка. **8.** Варона. **9.** Сарока. **10.** Надвор'е. **13.** Конь. **14.** Восень. **15.** Лета. **18.** Вочка. **19.** Порт. **22.** Савака. **25.** Узор. **28.** Матанка. **30.** Курпан. **31.** Ве-
ПРАВЕРЦЕ, КАЛІ ПЛАСКА АДКАЗЫ:
Сумет. 24. Араты. 26. Сава. 27. Рак. 29. Вяз.
Тарпанда. 11. Аномомёр. 12. Непаргаць. 16. Рывы. 17. Мароз. 20. Бавёрка. 21. Верабен. 23.
ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Цырыбу. 2. Кат. 3. Мана. 4. Адрэс. 5. Асеп. 6. Тры. 7. Ё-
15. Лета. 18. Вочка. 19. Порт. 22. Савака. 25. Узор. 28. Матанка. 30. Курпан. 31. Ве-

СЁННЯ

Месяц

Першая квадра 17.01-23.01.
Месяц у сузор'і Блізнят.

Сонца

	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	9.16	17.25	8.09
Віцебск	9.12	17.08	7.56
Магілёў	9.06	17.15	8.09
Гомель	8.56	17.18	8.22
Гродна	9.30	17.41	8.11
Брэст	9.24	17.49	8.25

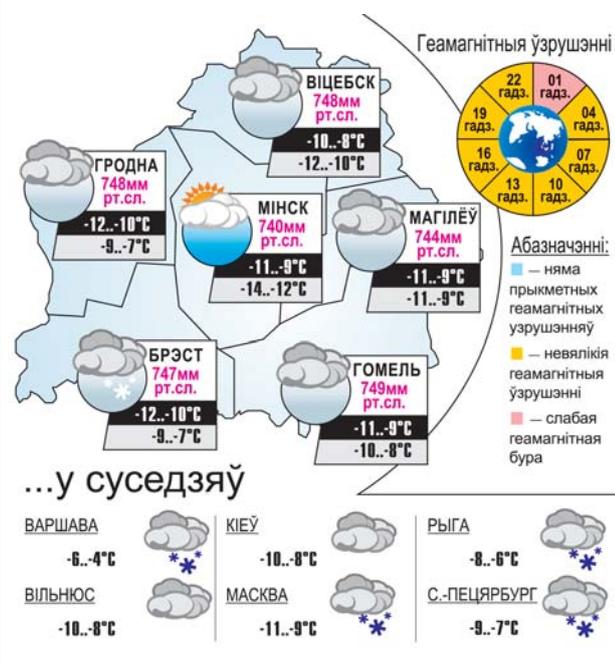
Імяніны

Пр. Аліны, Дзяніса, Дзмітрыя, Паўла, К. Марты, Браніслава, Генрыха, Юзафа.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ЗАЎТРА

Здарэнні

ВАЎЧЫЦА НАПАДАЛА НА САБАК

Пяць свойскіх сабак загрызла ваўчыца ў вёсках Святая Воля і Вялікая Гаць Івацэвіцкага раёна. Яна забягала проста на падворкі і нападала на прывязаных ля будак рэксаў і шарыкаў.

— Нарабіла перапалоху тая драпежніца, — расказала карэспандэнтка газеты кіраўнік справамі Святавольскага сельскага Савета Валянціна САГАНОВІЧ. — Нярэдка ўсё адбывалася на вачах у людзей, вясцоўцы ганялі ваўчыцу, пужалі рознымі прыстасаваннямі. А яна перабягала на іншы падворак, накіроўвалася ў суседнюю вёску і чыніла сваю расправу далей. Праўда, на людзей не спрабавала кідацца.

Мясцовыя паліўнічыя адсачылі і ліквідавалі небяспечнага звера. Галава ваўчыцы накіравана ў лабараторыю на аналіз, вынікаў пакуль няма, але спецыялісты падазраюць, што жывёліна хворая на шаленства, — працягвае Валянціна Віктараўна. — Таму ветслужбы правялі неабходную прафілактычную работу, зроблены прышчэпкі свойскім жывёлам, якія маглі б кантактаваць з няпрошанай лясной гасцяй.

Паводле слоў кіраўніка справамі сельвыканкама, такое здарэнне ў вёсках сельсавета адбылося ўпершыню. Названая населеная пункт знаходзіцца блізка ад лесу. Бывала, што забягалі лісы, сярод якіх былі і шалёныя. А ваўкі ніколі раней не набліжаліся да чалавечага жылля.

Святлана ЯСКЕВІЧ.
yackevich@zviazda.by

Даты Падзеі Людзі

19 СТУДЗЕНЯ

1736 год — нарадзіўся Джэймс Уат, шатландскі вучоны, вынаходнік паравой машыны. Бацька рана адправіў яго ў Лондан, каб Джэймс навучыўся там слясарнай справе. За адзін год ён асвоіў праграму, разлічаную на 7 гадоў, і, вярнуўшыся на радзіму, стаў працаваць механікам ва ўніверсітэце Глазга. Пазнаёміўшыся з фізікамі Дж. Блэкам і Дж. Робінсанам, Уат прымаў удзел у эксперыментах па вызначэнні цеплыні параўтварэння, якія яны праводзілі. У той час было вельмі папулярна ствараць паравыя машыны рознага прызначэння. Джэймс Уат упершыню змог дабіцца таго, каб пара не астуджалася ўнутры цыліндра, у адваротным выпадку ўтвараўся кандэнсат, і эфектыўнасць машыны падала. У машыне Уата выкарыстоўвалася лішкавы ціск пары, гэта паляпшала эканамічнасць і зніжала габарыты ўстаноўкі. Працы інжынера зацікавілі фабрыканта Мэцью Болтана, які валодаў металапрацоўчым заводам у гарадку Соха блізу Бірмінгема, і ён заключыў з Уатам пагадненне аб партнёрстве. У 1782-м Уат стварыў першую паравую машыну падвойнага дзеяння. Болтану належала ідэя вымяраць магутнасць рухавіка ў конскіх сілах, а па імені Уата была названая адзінка магутнасці — Ват. Фірма «Болтан і Уат» да канца стагоддзя была манопалістам у Англіі па вытворчасці паравых машын. Паравая машына Уата выканала вялікую ролю ў прамысловым перавароце і пераходзе да машынай вытворчасці. Акрамя таго, яму належыць і іншыя вынаходкі і адкрыцці: ртутны манометр, вадамернае шкло ў катлах, капіравальнае чарніла, індыхатар ціску.

1931 год — нарадзілася Наталля Мікалаеўна Паплаўская, беларускі графік. У 1964 годзе скончыла

Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Аўтар цыклаў «Дзеці і прырода», літаграфія «Чарнічка», «Палессе». Выканала серыю акарэляў «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі», цыклы «Браслаўскія матывы», «Гарадок у снезе», «Браслаўская восень» і іншыя. Творы вызначуюцца казачна-паэтычнай інтэрпрэтацыяй сюжэтаў, зваротам да фальклорных матываў, тэматыкі народнага жыцця. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1970).

1939 год — нарадзілася (вёска Шпакоўшчына Смалевіцкага раёна) Таццяна Рыгораўна Мархель, актрыса, народная артыстка Беларусі (2011). Працавала ў Гродзенскім і Магілёўскім абласных драматычных тэатрах, Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Я. Коласа, Тэатры-студыі кінаакцёра, Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. Характарная актрыса. Першая выканаўца партыі жаночага голасу ў 3-й сімфоніі «Белая вежа» А. Янчанкі, а таксама беларускіх народных песень у спектаклі «Сымон-музыка», тэлеспектаклі «Новая зямля» і інш. Знялася ў кінафільмах «Людзі на балоце», «Подых навалніцы», «Анастасія Слуцкая» і іншых.

Было сказана

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ, паэтэса:
Сынок і маці — зерне і ралля.
Сынок і маці — мудрая ікона.

УСМІХНЕМСЯ

Набіраю тэкст дзесяццю пальцамі ўспляваю. Прафесійнае валоданне офісным паке-там. Зэб-дизайн і праектаванне сайтаў. Але пайшла б прыбіральшчыцай у «Газпрам».

Мяркуючы па SMS, якія я атрымаў у дзень нараджэння, мае лепшыя сябры — гэта банк і сотава кампанія.

А наогул, сынок, наша жыццё, як рыбалка, — проста сядзіш і чакаеш, перыядычна выпіваючы.

На прыёме на працу: — Да сябе на працу мы вас ні пры якіх умовах не возьмем. Але будзем плаціць патройны аклад, калі ўладкуецеся на працу да нашых канкурэнтаў.

— Ты ўжо паснедаў?
— Не, яшчэ ні кроплі.

Дзеці, сёння мы пішам сачыненне на тэму: «Хто з маіх знаёмых правёў зімовыя каникулы за мяжой, і чаму мы іх не любім».

Малюнак Пятра КОЗІНА.